

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

IV. ÉVFOLYAM 10. SZÁM. 1923 DECEMBER

A

GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT

SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

SZERKESZTI ÉS KIADJA

BIRÓ MIKLÓS

LABOR
IMPROBUS
OMNIA VINCIT

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST VI. ARADI UCCA 8

Befű és lénia

Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI. Dessoefly uca 32. Divatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhez. Sima és mintázott rézléniai. Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon: 23-70.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. ezelőtt Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon: 21-91.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Betűfém

„Ofé” Olvasztó és Fémértékesítő VI. Vasvári Pál uca 8. Telefonhívó 94-68. Linotype-, stereotypóloom, angol ón, antimón a legjobb minőségben állandóan raktáron. Olomsalakért cserébe ólomot ad.

Magyar Ólomrúgyár és Fémkereskedelmi rt. Garantált összetételű betűfém nyomdák, tömön-tődék és betűöntődék részére. Ólom, angol ón és antimón napi áron. Fémhulladékot, -salakot is, -hamut vásárol. Budapest VI. Forgách uca 4. Telefon 110-45, 176-76.

Gépjavitás

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. Gépjavitásokat, gép-átalakításokat, szerelést, transzmisszióberendezést szakemberen és gyorsan eszközöl.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Gépgyárak

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Litográfia

Kallina Zdenko grafikai szaküzlet. Mindenfajta átnyomópapír és az összes szükséges cikk, litográfikák. Budapest VIII. Mátyás tér 16. Telefon József 14-16.

Nyomógépek

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. ezelőtt Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. A Böhm & Herber würzburgi gyorsajtógyár vezérképviselője. Új és javított nyomógépek állandóan raktáron.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 61-90.

Papírneműgyár

Vörtesi Aladár levélboríték- és papírneműgyár Budapest IV. Fővám tér 4. Telefon József 102-51. József 102-52. József 62-49.

Festékek

Berger és Wirth kö- és könyvnyomdai festé- gyár, hengeröntőde Budapest IX. Márton uca 19. Telefon József 6-35.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. ezelőtt Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Hans Wunder G. m. b. H. kö- és könyv- nyomdai festékgyár Berlin-Wilhelmsberg. Vezér- képviselet és egyedüli raktár: *Goldstein Adolf Utóda* grafikai szaküzlet Budapest VII. Kazin- czy uca 32. Telefon József 123-95.

Kast & Ehinger G. m. b. H. nyomdafesté- gyár magyarországi fióktelepe Budapest IV. Ferenciek tere 4. Telefon 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart és Newyorkban.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégebb és legnagyobb nyomdai festékgyára. Iroda: Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár: Buda- fokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. *Dr. Gus- tav Wicke* berlin-tempelhofti festékgyár magyar- országi vezérképvisellete.

Szaküzletek

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. ezelőtt Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Buda- pest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Goldstein Adolf Utóda grafikai szaküzlet Buda- pest VII. Kazinczy uca 32. Telefon József 123-95. Raktáron tart festéket, füződrótot, matrica- port s minden egyéb nyomdai anyagot.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet rt. Budapest VI. ker., Aréna út 80. Telefon József 32-03. Az ország egyik legnagyobb grafikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. Új, használt és javított kö- és könyvnyomdai, könyvköté- szeti gépekből s egyéb felszerelésekből, anyagok- ból nagy raktárt tart.

Hengeranyag

Berger és Wirth kö- és könyvnyomdai festék- gyár, hengeröntőde Budapest IX. Márton uca 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél. Telefon József 6-35.

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. ezelőtt Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Buda- pest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégebb és legnagyobb nyomdai festékgyára, hengeranyag- gyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Könyvkötészet

„Grafika” Gépkereskedelmi és Nyomdaberendezési rt. ezelőtt Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Buda- pest V. Csáky uca 49. (Bejárat Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Moskovits Emil Budapest V. Klotild uca 22. Grafikai textil, könyvkötővásznak és papírok. Telefon 2-23, 165-25 és 191-34.

HORVÁT LAJOS GRAFIKAI SZAKÜZLETE R-T BUDAPEST

Szállít azonnal raktárról teljes
**KÖNYVNYOMDAI, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, DOBOZGYÁRI**
berendezéseket és mindennemű szerelvényeket
Gépek javítása szavatosság mellett

IRODA ÉS RAKTÁR: VII. ARÉNA ÚT 80
TELEFÓN: JÓZSEF 32-03
GYÁRTELEP: III. FÉNYES ELEK UCCA 4
TELEFÓN 121-38

KALLINA ZDENKO GRAFIKAI SZAKÜZLET Budapest VIII, Mátyás-tér 16 TELEFÓNSZÁM JÓZSEF 14-16

Litográfiai, kö- és offsatnyomás részére
speciális beszerzési forrás. Könyomdai gépek,
füződrót, gyorsajtó- és rotációs-szalagok raktára. A Leip-
ziger Schnellpressenfabrik, a Farbenfabrik Otto Baer
Radebeul-Dresden és August Fomm könyvkötészeti
gépgyár Leipzig-Reudnitz képviselete.

TELEFÓN:
14-69

WÖRNER

TELEFÓN:
61-90

J. ÉS
TÁRSA
GÉPGYÁR
RT

BUDAPEST V
VÁCI ÚT 48. SZÁM

AZONNAL SZÁLLÍT
NYOMDAI
TÉGEYSAJTÓKAT.

GÖRGŐ ÉS VASÚTI RENDSZERŰ
GYORSSAJTÓKAT
KÖNYVNYOMDAI KÉZISAJTÓKAT

KÖNYVKÖTŐ VÁGÓGÉPEK ÉS LEMEZOLLÓK RAKTÁRON
GÉPJAVÍTÁST ÉS SZERELEST
BÁRMELY SZAKMÁBAN LEGPONTOSABBAN VÉGEZÜNK

~~80.835~~

A

GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT
SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

SZERKESZTI ÉS KIADJA

BIRÓ MIKLÓS

LABOR
IMPROBUS
OMNIA VINCIT

Magyar Grafika

A

IV. évfolyam. Megjelenik június és július hó kivételével hónapanként egyszer. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Kun Mihály és Novák László. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VI. Aradi uca 8. sz. Telefonszámok: 92-70, 23-45 és 98-70

grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja: *Biró Miklós*

Budapest, 1923 december hó

Előfizetés fél évre 15000 korona. Egyes szám ára 3000 korona. Romániában 26 lei, Jugoszláviában 15 dinár, Szlovenszkóban 6 ökorona. Hirdetések cicerósoronként 120 korona, mely díj a minimális nyomtatványtarifa esetleges drágulásával azonos százalékkal emelkedik

A NEGYEDIK ÉVFOLYAM X. SZÁMÁNAK TARTALMA: *Biró Miklós*: Bűnösök vagyunk! - *Löwy Salamon és Wanko Vilmos*: Az Univerzal Rt. cég hirdetéspályaszatáról (10 ábrával). - *Bálint Aladár*: Fényes Adolf kiállítása. - *abc*: A szignet- és vignettaszedés divatja (5 ábrával). - *Guttman Jakab*: Mit kell tudni a rotációs gépmesternek? - *Rasofszky Andor*: Egy és más a jó kéziratról. - *uv*: Erdélyi levélfejpályázat (7 ábrával). - *Kun Mihály*: Még egy pár szó. - *Herzog Salamon*: Az Intertype sorontípegép (Második közlemény 2 ábrával). - Szemle a külföldi szaklapok felett (26 ábrával). - *Szakassz Antal*: A szakoktatás körül. - *Fuchs Zsigmond*: Emléksorok Kőnitzer Gusztáv barátomhoz. - *Jaschik Álmós*: Ritkaságok, furcsaságok. - *Bálint*: Kozma Lajos címkei. - Technikai újítások. - Könyvekről. - Nyomatástechnika. - Tömöntés. - Új betűk és díszek. - Szakoktatás. - Feljegyzések. - Külföld. - Közlélek és üzenetek. - Lapunk ezen számához 18 szépen nyomott mellékletet csatolunk.

Bűnösök vagyunk!

írta *Biró Miklós*

szintén bevalljuk: bűnösök vagyunk! Az a koncentrikus támadás, mely a Magyar Grafikát éri, jogos. Bevalljuk azt is, hogy a lapot ért minden támadás szíven talált bennünket. Nagy, igen nagy, szinte megbocsáthatatlan a mi bűnünk!

Mit is akarunk ezzel a lappal? Minek zavarjuk meg az emberek nyugalmát? Olyan szépen elaltatott itt mindent a háború véres zivatarra és a kommün, minek kellett ezt az édes nyugalmat megbolygatni? Minek kellett már 1919 novemberében lapcsinálásról beszélni; minek kellett beszélni arról, hogy ébredjünk fel retentő nyugalunkból, közönyünkől; minek álltunk ki a porondra hangoztatni, hogy a magyar nyomdai ipar is hivatva van a világ elé állni és bizonyosságot tenni a magyar kultúra mellett; minek beszéltünk arról, hogy a magyar nyomdai part ismét a régi magas nivóra kell emelni? És minek kellett irányt mutatnunk az újbóli kezdéshez; miért vágtnak új ösvényt a Magyar Grafikával, miután a régit elfelejtették, újat pedig nem tudtak kezdeni? Miért csináltuk ezt, hiszen olyan jó halálos csend volt itt, nem volt kár ezt megzavarni?

Miért hívtunk magunk mellé kiváló munkatársakat, akik önzetlenül, csupán a cél érdekében áldozták idejüket, tudásukat? Miért kellett ezekkel az emberekkel dolgozni nem anyagi vagy egyéb érdekért, hanem csakis szakmánk fejlesztéséért?

Nagy a bűnünk, elismerem! Ezért természetesen támogatás helyett egyesek részéről gáncsban volt részünk. Hol a ritkítás, hol a hajlítás volt a baj, de szó volt arról is, hogy mi az isten csudájának vettük elő a régen elfelejtett antikva betűt.

Az igaz, hogy a nyomdák nagy része a Magyar Grafika után produkált szebbnél szebb munkákat és hogy a nyomdák jó része — még vidékről is — siettek megrendelni az öreg antikvát. Az is igaz, hogy a lap napról napra terjedt. Mindenfelől, kisebb-nagyobb vidéki városokból csakúgy, mint a közeli és távoli külföldről jelentkeztek az előfizetők. Aztán kaptunk leveleket; előbb csak vidékről könnyebb, majd nehezebb leveleket: nyomtatványok voltak bennük. Kér-

dezték, mi a véleményünk ezekről? Hát bizony eleinte gyöngécskék voltak, ma azonban már büszkén mutathatunk ezekre is, mert szépek, praktikusak.

E levelek mind a Magyar Grafika tanítványaitól valók. Később azután mind gyakrabban és ma már sűrűn kapunk leveleket a külföldről is. E levelekben pont az ellenkezőjét olvassuk annak, amit idehaza lap-társaink hasábjain olvashatunk a Magyar Grafikáról.

Azt írják, új utakon járunk, követésre méltók vagyunk. Egy német azt mondta, hogy bár az ő hazájában tudnának ilyen szépen dolgozni! Egy hollandus szívesen megtanulna magyarul, mert olvasni is szeretné a lapot. És aztán kezdték közölni a Magyar Grafikát ismertető kis közleményeket és reprodukálták hol a hirdetések, hol a szedéspéldákat, fedeleket. Régi nagy múltú német szaklap kérte engedélyünket cikkeink átvételére és felajánlja az ő munkatársainak kéziratait, egy másik szaklap a Magyar Grafika terjesztésére tesz ajánlatot olyan fogyasztóterületre, amelyre azelőtt a magyar szaklap csak tévedésből kerülhetett.

A német, olasz, svéd, dán, osztrák és a távol keleti orosz szakiskolák egész sora rendeli meg lapunk eddig megjelent számait könyvtára részére. És végül — mintegy varázsszóra jelentkeznek a külföldi szaklapok a világ minden részéből, lépünk csereviszonyba, dolgozzunk együtt, adjunk matricát szedéspéldáinkról, vagy klisé illusztrációinkról, adjunk kéziratot és mellékletet. Örömmel említjük meg, de egyben természetesnek tartjuk, hogy erősen befészkeljük magunkat a hazánktól elszakadt országrészek nyomdászköreibé és hogy külföldi olvasótáborunk folytonos gyarapodása maholnap nemcsak a német és román nyelvű melléklapjaink bővítését fogja maga után vonni, hanem újabb francia vagy angol nyelvű melléklet kiadására is rá fogkényszeríteni.

Ezek a bűneink — ezeket vállaljuk, s bármilyen és bárhonnán is ér támadás: állunk elébe önrésztesen, dacosan, keményen. Négy évvel a hátunk mögött, négy vaskos kötetre mutathatunk rá sok száz cikkel, apróbb közleménnyel, szedéspéldával; lapozzák át ellenfeleink e köteteket, igyekezzenek egy kevéssé bele-

is mélyedni az ezen négy kötetből kiérzhető rendszeres munkálkodás tanulmányozásába és akkor majd rájönnek arra, hogy a közelmúltban lefolyt sorozatos támadásokhoz hasonlatos ostrommal a Magyar Grafika vértézve áll szemben.

Ismételjük: minden támadásnak szembe nézünk, minden jóhiszemű és komoly kritikára reagálunk nemcsak azért, mert az ilyen vitázások mindkét félre és magára az ügyre nézve hasznosak, hanem mert követőinkkel szemben érzett kötelességérzetünk is parancsolja a támadás kivédését. Szükségesnek tartjuk azonban nagyon nyomatékosan kijelenteni azt is, hogy ezeket a támadásokat nem tartjuk alkalmasaknak

arra, hogy bennünket a magunk elé tűzött cél felé vezető útunkról letérítsenek. Mi minden támadás ellenére továbbra is a megkezdett úton fogunk haladni, mert ezt diktálja a meggyőződésünk. Ezt a meggyőződésünket pedig semmiképp sem adjuk fel csak azért, mert egyesek túlzott, a mai korba nem illő konzervatívizmusból, vagy meg nem értésből, avagy talán személyi ellenszenvből folyólag vetnek gáncsot lapunknak és munkatársainknak. Akinek pedig ez nincs ínyére, nos annak jogában áll ebből levonni a konzekvenciát, de semmiesetre se vindikáljon jogot arra, hogy nekünk »Megállj!«-t parancsoljon, mert az ilyen szíves marasztalást nem fogjuk komolyan venni.

Az Universal rt. cég hirdetéspályázatáról

A bevezetést Löwy Salamon írta, a kritikát Wanko Vilmos foglalta össze

Az Universal grafikai szaküzlet rt. egész oldalas hirdetésére kiírt pályázat feltétele között mint szigorú szabály szerepelt, hogy a kötött szöveg mellett a pályázók csakis betűöntödei anyagokat használhatnak s nem vehetik segítségül sem a rajzönt, sem a vésőt, hogy a különféle alnyomatú lemezek megmunkálásával teremtsenek maguknak segítőanyagot.

Örömmel állapítható meg, hogy az így éppen nem könnyű feladat dacára 31 pályamunka érkezett be, s hogy ezek jelentékeny része jóízű, modern kivitelű, szakszerű munka.

Nagy haladás tükröződik ki ezen pályázat eredményéből különösen atekintetben, hogy a pályázók igen jó elgondolásokkal mutatkoztak be. Sajnálatos, hogy a *kivitelnél* a pályázók egy része nem tudta a helyzetet kellőképpen uralni s így a jó gondolat, a helyes alapeszme kiaknázatlanul maradt. Beleestek olyan hibákba, amelyek helyrehozhatatlanok, így elsősorban abba, hogy semmitmondó betűket választottak, szétszörták

s ezzel a legtöbb esetben értelmét vették a szövegnek is. Nem tartozik e sorok keretébe a részletes kritika — ezt alább, a bírálóbizottság jelentésében találja az olvasó, — mégis ki kell térni egy és másra, ami tanulságot szolgáltat.

A legfontosabb tanulság, amely ezen pályázati eredményből leszűrhető, az, hogy a legegyszerűbb anyagok használata mellett is a jó szedő kell hogy eredményre jusson és gondos munkája kitűnjék a többi közül. A pályamunkák közül csak az öt díjazott és az öt dicséretet nyert munka kerül reprodukcióra. Már ezek is élénk bizonyosságát szolgáltatják eme állításunknak, mert hiszen csaknem kivétel nélkül igen egyszerű eszközökkel érik el a kívánt jó hatást.

A legkülönfélébb felfogás, ízlés, szedéselrendezés nyilvánul meg a tíz kiválasztott munkában s alig akad közöttük egymáshoz hasonló. Külön-külön szemlélve ezeket, mindeniknél megtaláljuk a jóra és szépre való törekvést. A kritikus szem bizonyára talál apróbb hi-

MINDENNEM ŐZ ES HASZNALT ÜAVITOTT
GÉPET,
 DIVATOS SZEP MINTESZŐ ES KIVÁLÓ ÖNTÉSŰ
BETŰT
 KITŰNO MINŐSÉGŰ KÖ- ES KÖNYVNYOMDAI
FESTÉKET
 ES KÖYER FELSZERELÉSI TÁRGYAKAT SZALLIT
UNIVERSAL
 GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.
 BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI TÉR 2.
 (BEJÁRAT SALÉTRUM UCCA 2. SZÁM ALATT)
 TELEFON: JOZSEF 48-12

NYOMDAKAT ES HASZNALT GÉPEKET
VESZ, ELAD ES CSEREL

MINDENNEM ŐZ ES HASZNALT ÜAVITOTT
GÉPET,
 DIVATOS SZEP MINTESZŐ ES KIVÁLÓ ÖNTÉSŰ
BETŰT
 KITŰNO MINŐSÉGŰ KÖ- ES KÖNYVNYOMDAI
FESTÉKET
 ES KÖYER FELSZERELÉSI TÁRGYAKAT SZALLIT
UNIVERSAL
 GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.
 BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI TÉR 2.
 (BEJÁRAT SALÉTRUM UCCA 2. SZÁM ALATT)
 TELEFON: JOZSEF 48-12

MINDENNEM ŐZ ES HASZNALT ÜAVITOTT
GÉPET,
 KITŰNO
 MINŐSÉGŰ KÖ- ES KÖNYVNYOMDAI
FESTÉKET,
 DIVATOS SZEP MINTESZŐ ES KIVÁLÓ
 ÖNTÉSŰ
BETŰT
 ES KÖYER FELSZERELÉSI TÁRGYAKAT SZALLIT

UNIVERSAL
 GRAFIKAI SZAKÜZLET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG,
 BUDAPEST VIII. RÁKÓCZI TÉR 2. SZ.
 (BEJÁRAT SALÉTRUM UCCA 2. SZÁM)
 TELEFON: JOZSEF 48-12
 NYOMDAKAT ES HASZNALT
 GÉPEKET VESZ, ELAD
 ES BECSEREL

III. díj „Grafika” III. Preis I. díj „Zeusitika” I. Preis V. díj „Vénusz III” V. Preis

bákat is, de általánosságban csak az lehet a vélemény, hogy ezek a munkák igen örvendetes haladást jelentenek.

Eltérhetnek a vélemények a helyezést illetően is, azonban itt már csak az egyéni ízlés juthat szerepre, noha az első díj tekintetében feltétlenül el fogja ismerni mindenki, hogy az összes pályamunkák között — éppen mert a legegyszerűbb eszközökkel éri el a kitűnő hatást, — kiemelkedik a többiek közül, amelyek nemkevésbé érdemes munkák.

Nem mulaszthatjuk el annak a felemlítését, hogy a 10 első munkán kívül még több jó munka akadt s ezek készítőit nem szabad hogy elriassa a mostani sikertelenség. Elvégre az osztályozásnál valakinek előbbre kell jutni, s ha egyik vagy másik visszamaradt a mostani versenyben, feszítse meg erejét, mert erős akarással, szorgalmas munkával feltétlenül előbbre jut, amit éppen ennek a pályázatnak az az egyik eredménye is mutat, hogy a nyertesek között egészen új neveket látunk.

Igen kívánatos volna, ha az érdekelt cégek minél gyakrabban írnanak ki pályázatokat, hasonló feltételekkel tisztán szedésre, mert bizonyos, hogy rendelkezünk tehetséges, jó ízlésű szedőkkel, akiknek csak az alkalom hiányzik ahhoz, hogy a tömegeből munkáikkal kitűnjenek.

Az Universal grafikai szaküzlet hirdetéspályázatára összesen 31 pályamunka érkezett be. Tekintve az első és második díjak nálunk még szokatlan magasságát, szám szerint jobb eredmény volt várható. Figyelembe véve azonban a pályázni szándékozóknek engedett határidő rövidségét: a 31 pályamunka jó eredmény. A határidőt — sajnos — nem lehetett kitolni, noha bizonyos, hogy ez a külföld nagyobb résztvételét vonta volna maga után, amire abból lehet következtetnünk, hogy a beküldési határidő megtoldását éppen Ausztriából és Németországból kérték.

A 31 pályamunka között így is 8¹/₂ származik külföldről, s amint az eredményből látható, ezek közül 2 dicséretet is nyert.

IV. díj „Magduska II” IV. Preis

Dicséret „Még nyílnak a virágok” Anerkennung

II. díj „Márta I.” II. Preis

Löwy Salamon kollégánk bevezető sorai adják az általános kritikát, amelyet talán még azzal a jóleső megállapítással lehet kiegészíteni, hogy az összeredményből alig 3—4 olyan munka akadt, amelyeknek tervezői szem elől tévesztették azt, hogy egy grafikai szaklap részére pályázat által nyrendő hirdetéstervezetnél a mester-szedés magasabb és csiszoltabb követelményeit kell érvényre juttatni s kerülni kell a túlmonoton vagy már megjelent hirdetésszöveg-megoldások egyszerű másolását.

A beérkezett 31 pályamunkát a Biró Miklós, a Globus nyomda rt. igazgatója, Dukai Károly, a Világosság nyomda rt. mester-szedője, Gyürey Rudolf, szakszer-vezeti tisztviselő, Kun Mihály, a Globus nyomda rt. akcicens-osztályának vezetője, Löwy Salamon, az Első Magyar Betűöntőde rt. igazgatója, Prüner Arnold, az Athenaeum nyomda rt. akcicens-osztályának vezetője, Spitz Adolf, a Pester Loyd rt. mesterszedője, Wanko Vilmos, a Magyar Grafika felelős szerkesztője és Weisz Ferenc, a Weisz L. és F. nyomda tulajdonosa, szakférfiakból álló bíráló-bizottság e hó 6-án vette beható bírálat alá s háromszori selejtezés után, titkos szavazás útján szó-többséggel hozta meg az alább következő részletes bírálat végén ismételtlen összefoglalt döntését.

1. Amatőr. Az évtizedekkel ezelőtt divatban volt »kasztli» szedésekre emlékeztető megoldás. Ugyanebben a zsán-berben, kevesebb fáradsággal ötletesebb és modernebb felfogású munkát is tudunk elképzelni.
2. Az idő pénz. A hirdetés alap-cszméje igen jó ötlet, a megoldás azonban — részben az előírt szöveg elégtelensége folytán — nem sikerült. A slágerszavak sorai és az ezek által kiképzett három-szög közepébe szedett U betű túlságosan összefolytak. Ezenkívül az alsó sorszedés is terjengős: kisebb sortömb s ezzel több levegő jobb hatásúvá tette volna az egyé-bkét modern felfogásra valló munkát.
3. Biberach. Szellős és finom öss-zhatást célzó hirdetés, jól kiemelkedő slágerszavakkal. A felső két sortömb egy-másmellé állítása azonban rontott a folt-hatáson. A léniákból szedett gyertyának és hengeröntőpalacknak vajmi kevés jo-gosultsága van mint szimbólumoknak.
4. Csaba. Sorkiképzése azonos az Uni-versal egyik régebbi hirdetésének sorszedé-sével, a keretszedés pedig nem újszerű,

nem is alkalmas arra, hogy egy ismert hirdetés hatását lényegesen megjavítsa.

5. *Damaszkusz*. Modern anyag, újszerű felfogás. A külső keretorsó kissé zavarólag hat. Nagyobb baj, hogy pályázó az előírt szövegen sokat változtatott: a cégnevet ismételte, a lakcímet kihagyta.

6. *Forrás*. A háromszavas slágerszöveg kiképzése jó ötlet, kár, hogy az egyéb szövegnek ehhez méltó kiképzésénél pályázót cserbenhagyta a találékonysága. A cég szövegben használt csupa kövér betű hátrányosan befolyásolja a felső sor kiképzés jó hatását is. Az alsó részben szedett amblém nem kifejező alkotás.

7. *Grafika*. Egyszerű és logikus szedés-kompozíció, amelynek hatását még inkább lehetett volna fokozni a keretnek szürke foltú körzetanyagból való szedésével. — E munkának a bírálóbizottság a *III. díjat* ítélte oda. Szedője: *Brezniczky József* Budapest, Világosság nyomda rt.

8. *Hirdetés*. Minden különösebb ötlet és formaérzék nélkül szedett sorok. A slágerszavak nem emelkednek ki.

9. *Jericho*. Új felfogásban készült munka. Az alap gondolatot felébresztő vignetták foltjához képest a szövegbetű gyenge. A cégnev ismétlése többet jelent a megengedett lényegtelen szövegváltoztatásnál.

10. *Karácsonyi hirdetés*. Sor kiképzése újszerű gondolat, azonban érthetetlen, hogy az első három slágerszó hajlított szédése után a negyedik sornál miért csapott át a ferde sorhelyezésre. Ezzel az illogikus sor kiegészéssel mindenesetre elvesztette jogcímét e munka arra, hogy a díjazott munkák sorába kerüljön. — *Második helyen dícsérettel* kitüntetett munka. Szedője: *Egyed Sándor* Cluj-Kolozsvár, Tipografia Kadima.

11. *Kezdő 5*. A három slágerszó, dacára a levegős elrendezésnek, nem érvényesül kellőképp, mert a többi szövegrész kizárólag kövér betűből szedett.

12. *Kolozsvár*. Ötletes munka. Slágerszavak kitűnően érvényesülnek. A szavakból szedett nyilat léniából kellett volna szedni. — *Harmadik helyen dícsérettel* nyert munka. Szedője: *Ferenczy Béla* Cluj-Kolozsvár, Tipografia Kadima.

13. *Magduska II*. Modern anyagból, ennek vonalvezetéséhez alkalmazkodó slágerek kiképzéssel szedett jóhatású munka. Kár, hogy a felső rész tömörebb az alsó rész szellős kiképzésével szemben. — *IV. díjjal* kitüntetett munka. Szedője: *Klein Dezső* Budapest, Globus nyomda rt.

14., 15. *Marx I., II*. Nem mindennapi megoldású hirdetések, törekvő és — úgy érezzük — szép reményekre jogosító kezdő kolléga munkái. Az *I. jelzésű* hatásosabb, a *II. jelzésű* munka viszont térelosztás dolgában jobb és helyesebb.

16., 17., 18. *Márta I., II., III*. Az *I. és III. jelzésű* munkák tökéletesen új felfogású kompozíciók, amelyeknél egyedül a reklámszedéshez alkalmatlan betűfajta kell kifogásolni. Az *I. jelzésű* munkánál a slágerszavak nem ütöknék ki eléggé a kompozícióból; ha ezeket kifejezettebben reklámbetűből tudta volna szedni a pályázó, akkor az első díj odaítélése dolgában lényegesen megkönnyítette volna a zsüri elhatározását. Egyébként e munka

TELEFONHÍVÓ JÓZSEF 48-12

Mindennemű új és használt (javított)

gépet,
dívtos, szépmetésű és kiváló öntésű

betűt,
kitűnő minőségű kö- és könyvnyomdai

festéket
és egyéb felszerelési tárgyakat

szállít az

UNIVERSAL
Grafikai Szaküzlet Részvénycs. Rt.
Budapest, VIII. Rákóczi tér 2.
(Bélfart Salétrum ucca 2)

NYOMDÁKAT ÉS HASZNÁLT GÉPEKET
VESZ, ELAD ÉS BECSERÉL

Dicséret „Kolozsvár” Anerkennung

Mindennemű új és használt (javított) Dívtos, szép metésű és kiváló öntésű

GÉPET BETŰT
A legjobb minőségű kö- és könyvnyomdai

FESTÉKET
és egyéb felszerelési tárgyakat szállít az

UNIVERSAL
GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.
BUDAPEST VIII. KER. RÁKÓCZI TÉR 2.
BEJÁRAT SALETRUM U. 2. TELEFÓN JÓZSEF 48-12
NYOMDÁKAT ÉS HASZNÁLT GÉPEKET VESZ, ELAD, BECSERÉL

Dicséret „Szeptember végén” Anerkennung

Kitűnő minőségű kö- és könyvnyomdai

FESTÉKET,
Mindenmű új és használt (javított) Dívtos, szép metésű, kiváló öntésű

GÉPET, BETŰT
és egyéb felszerelési tárgyakat szállít, nyomdákat és használt gépeket vesz, elad és becseréli az

UNIVERSAL
GRAFIKAI SZAKÜZLET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Budapest VIII. kerület Rákóczi tér 2. sz. árn. (Bélfart Salétrum ucca 2). Telefon: József 48-12

Dicséret „Vampa” Anerkennung

csak kisebb javításra szorulna. — Érdekes, azonban egyes részletekben befejezetlen megoldás a *III. számmal* jelzett munka is; ennél még inkább kívánatos az erőteljes, szembetolakodó betűfajta, mert a sok vonal között elvész a szöveg. Határozottan rossz a telefonnak és számnak indokolatlan szétzórása három ellentétes irányba. — *A II. jelzésű* munka egyszerűbb, elég jól érvényesülő vezérszavakkal és érdekes, helyes megoldású kerettel. Az *I. jelzésű* munkát a zsüri a *második díjjal* tüntette ki. Szedője: *Puzsér Lajos* Budapest, Hollósy János könyvnyomdátó műhelye.

19. *Még nyílnak a virágok*. Úgyes ötlet, jó kiképzés s kellemes foltritus jellemzi e munkát. Nem ártott volna valamivel nagyobb monogramkompozíciót szedni. — E pályamunka a *negyedik* helyen *dícsérettel* részesült. Szedője: *Tóbits Béla* Budapest, Globus nyomda rt.

20. *Minus*. Vezérszavai tökéletesen dominálják a kompozíciót, amely azonban — legalább sorszedés dolgában — túlságosan sablonos, monoton.

21. *Provinc 31*. Az erőszakos szövegkiképzéssel nem érte el tervező azt a hatást, amit elérni akart. A három fekete sarokdíz tökéletesen elnyomja a vezérszavakat. Hibája e munkának, hogy az összefüggő szöveget erőszakosan tagolta két részre.

22. *Reklám céljából!* A vezérszöveg kiképzése teljesen elhibázott és alkalmatlan a pregnáns reklám céljára.

23. *Savona*. Ötletes slágerek kiképzései munka. Sajnos, a kompozíció felső része tökéletesen megoldású; a helytöltő díszítés elhagyásával sorokkal operálhatott volna.

24. *Sándorandras*. Túlságosan széttagolt munka. Külön életet él a kövér sarokdíz, külön éleket a háromszögek és teljesen elszakadt az alsó szövegcsoport, amely valójában folytatása a háromszögekbe szedett szövegnek. Olyan szövegnél, mint amilyen e feladatnál adódott, — az egész hirdetés úgyszólván egyetlen mondat, — ilyen kompozícióbeli széttagoltságot kerülni kell.

25. *Sorbonne*. E munkára is tökéletesen ráillik az, amit a Csaba jellegű munkára mondtunk: ismert sor kiképzés, egyszerűbb keretben. Ilyen ötletekkel kárba vesztett fáradság pályázni, még akkor is, ha egyébként a szedés — amint e két munkánál is — kifogástalanul jó.

26. *Szeptember végén*... A sorfolt alsó rész indokolatlanul tömörebb a felső részénél, amelynek olvashatóságát nyilvánvalóan kurrensbetűs sorok fokozzák. Az alsó vignetta helyett feltétlenül nagyobb kellett volna alkalmazni. Egyébként jól sikerült munka, amely az *ötödik* helyen *dícsérettel* részesült. Szedője: *Lombár László* Budapest, Globus nyomda rt.

27. *Vampa*. Egyszerű, de kitűnő összehatású munka. Csak lényegtelen javításra szorulna: a »gép« és »betű« sorcsoportokat — ha másként nem lehet — a csomka csillag kiegészítésével jobban kell elválasztani egymástól és az alsó nyílyszerű díszet el kell hagyni. — E munka az *első helyen* *dícsérettel* meg. Szedője: *Katona Gyula* Debrecen, Városi nyomda.

28. *Vénusz III*. Körszedése ötletes: a pályázó kitűnően aknáta ki a szöveg-

adta lehetőségét, amely ilyen szedésekhez valóban ritkán fordul elő a praksisban. Összhatásban és felépítésben pompás hatású munka, amit a zsűri az ötödik díj odaítélésével honorált. Szedője ugyancsak *Katona Gyula* Debrecen, Városi nyomda.

29. *Vindobona 1923*. Egyszerű hirdetés. Jóságát nem lehet kétségbevonni s ha ennek dacára is kiesett az elsők közül, talán csak annak tulajdonítható, hogy ilyen pályázaton valamilyen ötletesebb dolgokkal kell kiállani a porondra.

30. *Zsuzsika*. Igen jó ötlet, amelyet nálunk hirdetéseknel még aligha alkalmaztak. Egyszerűsége mellett jó hatása nem vitatható el. Szedője a legegyszerűbb eszközökkel igen jól oldotta meg feladatát. Kár, hogy a szöveg betűje nem elég markáns; ha ezt egy modern erőteljes betűvel helyettesítette volna a szedő, még jobb hatást ért volna el munkája. A zsűri e pályamunkának ítélte meg az első díjat. Szedője: *Ullmann Sándor* Budapest, Pápai Ernő nyomdai műintézet.

31. *MCMXXIII*. Elég jó hatású munka. Kifogás emeltetett az Universal szó feletti és alatti léniadisz ellen, mert ez elválasztja a cég nevét az előző és követő szövegtől.

Összefoglalva az eredményt, az I. (100.000 K) díjjal a bizottság a »*Zsuzsika*« jellegű hirdetést, a II. (50.000 K) díjjal a »*Márta I.*« jellegű pályamunkát, a III. (25.000 K) díjjal a »*Grafika*« jellegű munkát, a IV. (15.000 K) díjjal a »*Magduska II.*« jellegű pályamunkát és az V. (10.000 K) díjjal pedig a »*Vénusz III.*« jelzésű hirdetést tüntette ki. Ezenkívül dicséretben részesítette a bizottság: 1. »*Vampa*«, 2. »*Karácsonyi hirdetés*«, 3. »*Kolozsvár*«, 4. »*Még nyílnak a virágok*« és 5. »*Szeptember végén*« jellegű pályamunkákat.

Valamennyi díjazott és dicséretet nyert munkát körülbelül egyharmadára redukálva reprodukáljuk. Az I. díjjal jutalmazott munka kivitelre nem kerülhetett, miután teljesen kész szedését nem kaphattuk meg.

Fényes Adolf kiállítása

Dr. Bálint Aladár

Fényes Adolf körülbelül harminc esztendeje szerepel a nyilvánosság előtt. Pályájának eleje abba az időbe nyúlik vissza, amikor a kézzelfogható naturalizmusra esküdött minden festő és aggodalmas gondolat adta vissza a vásznon a nénémasszony kötényének türemlését, szolgálai alázattal másolták a dolgok külső képét. Fényes Adolf fiatalkori képei világosan és tisztán mutatják e művészet tendenciáit. Csakhamar kivetkőzött e reménytelen irány nyomasztó kötelekeiből és művészi látásának tisztulásával a megkezdett úttól való eltávolodásával egyidejűen témáiban is nagy, szinte gyökeres módosulás következett be. Képeiben megszólal a nagy tömegek küzdelmes életét meglátó művész lelkiismerete, az érző emberé, aki nem halad el részvételenül embertársainak szenvedése mellett. A szegény emberek borús, fénytelen életét tolmácsolta műveiben. A művész, ha csakugyan nyitott szemmel, tárt lélekkel jár-kei a világban, nem ismételheti örökké azt, amit egyszer megtanult, amivel egyszer sikert vívott ki. Az élet hullámverése folyton újabb meg újabb területek felé sodorja, új látomások ragyognak fel előtte, új kérdések, új feladatok torlódnak eléje, a mindenséggel való kapcsolatát egyre tisztázni kell, összhangba kell hozni lelki erőivel, felkészültségével. Fényes Adolf sem maradt meg egy helyben, nem követte sok társának cövek-erényét. A maga köré vont borút szétozlatta, harsány napfényben fürdette meg művészetét. Uccák, terek, szántóföldek, folyók poézise ihlette meg munkájában. E korból származó világos tónusú napfényes képei a férfias teremtő erő megkapó dokumentumai maradnak. Majd az anyag érdekelte. Szobák

bensőséges, intím szépségei kötik le elsősorban érdeklődését, székek, szekrények, függönyök, terítők, hímzett, varrott holmik, könyvek szinte kitapintható anyagszerűséggel, színesen, üdén sugárzanak vásznain. Nyilván betelt ezzel is. 1918-ban rendezett kiállításán új Fényes Adolf jelent meg a közönség előtt. Új és merőben más, mint a régebbi. Lovagregények, mesék, bibliai történetek alakjaival népesítette be vásznait. Meseszerű, fantasztikus tájak, álomvárosok, sohse látott uccák, házak, lovagok, várkisasszonyok keltek életre. És mindezt a mesemondók naiv látásával vetítette ki fantáziájából. A tartalom és a forma kellő összhangot alkotott. Öt év múltán ismét kiállítást rendezett a művész. E kiállításon az újabb képekkel egyetemben ott láthatók a romantikus stílus fontosabb termékei is, hogy mintegy logikussá tegyék a fejlődési vonal menetét. Az új képeiben még az öt év előtti Fényest látjuk viszont, de megújult erővel, gazdagabban. A természet felé fordult ismét. Annak kincseiből merített. A magyar táj szépségei ragyognak fel vásznain, báránnyelűk mögül tekintő ég kéksége, a síkföld, a fák, dombok, folyópartok spontán poézise új tartalommal tölti meg képeit, a kacsalábon forgó várak visszasseledülnek fehér tanyákká, sziklás, szakadékos hegyoldalak nyárfával szegett országúttá.

A művész zakatoló, nyugtalan fantáziája életet önt e motívumokba.

A festett felület mögött forró lüktetést sejtünk. Fényes Adolf nem állt meg ezúttal sem. Úgy látszik sohsem torpan meg pályáján. Teremtő energiái előre parancsolják, egyre előre.

TELEFÓN JÓZSEF 48.12

★ Képeimre a legújabb technika (Grafikon) alkalmazott

★ Képek minőségileg és díjazottak

★ Képek minőségileg és díjazottak

★ Képek minőségileg és díjazottak

**Gépet,
Betűt,
Festéket**

Universal

Gráfikai Szakiskola Részvénnytársaság
Budapest, VIII. Rákóczi tér 2
(bejárat Salástrom utca 2 szám)

NYOMDÁKAT ÉS HASZNÁLT GÉPEKET
VESZ. ELAD ÉS BECSERÉL

Dicséret „Karácsonyi hirdetés” Anerkennung

A szignet- és vignettaszedés divatja

mind erőteljesebb lépésekkel halad a hódítás útján. Ez is ama görögös és taposatlan utak egyike, amelyre a mai mesterszedők szívesen térnek. Igaz, hogy nem mindenkinek ajánlatos szignet- és vignettaszedéssel foglalkozni. Alapos rajzkészséggel kell bírnia annak, aki e feladattal meg akar birkózni. A mai értelemben vett szignet-szedés már nem az az egyszerű munka, amit eddig elég gyakran kultivált boldog, boldogtalan. Ma ebbe a szedésmodorba hatalmas adag művészetet kell belevinni, másként az nem egyéb naiv pepeselésnél.

A szignet- és vignettaszedés fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ennek kultiválására már kész betűöntődei anyagok állanak rendelkezésünkre, s hogy egyes nevesebb német mesterszedők valóságos iskolát és kultuszt csináltak ebből a szedésfajtából.

Amint májusi számunk „Pályázatok” rovatában hirdettük: a Bildungsverband der Deutschen Buchdrucker pályázatot hirdetett szignet- és vignettaszedésekre. A pályázat régebben járt le és eredményét a mult havi Typographische Mitteilungen közli. Ebből a jelentésből vesszük át az adatokat és ennek nyomán reprodukáljuk a díjazott munkák egy kis részét.

A pályázaton 297 lapon 630 tervezetet nyújtottak be a pályázók, akik többnyire a németek sorából kerültek ki. A pályázat zsűrije háromszoros rostálás után hozta meg döntését.

A harmadik selejtezés után 53 pályamunka került végső és beható kritika alá s ennek eredményeként a bizottság 40 díjat osztott ki.

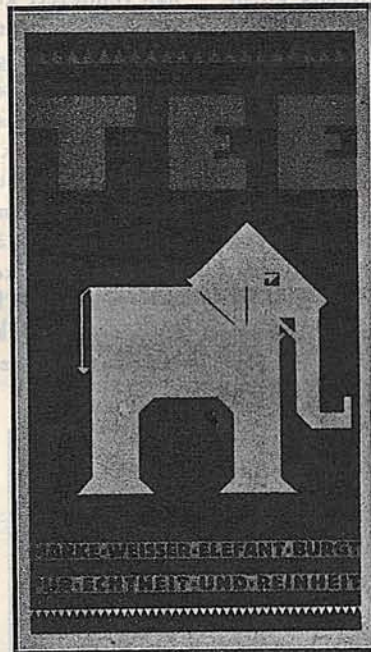
A díjazott munkák közül lapunk jelen számában (e sorok között és a 243. és 244. oldalakon) bemutatjuk az I., III., IV., VIII. és XV. díjjal jutalmazott pályamunkák reprodukcióit, megjegyezvén, hogy a pályázat ismertetésére még visszatérünk, ha annak eredményéről a könyvalakban kiadandó jelentés meg fog jelenni.

A Typographische Mitteilungen utolsó száma is csak egy részét közli a díjnyertes munkáknak.

Az I. díjjal jutalmazott munka (244. oldalon) a maga nemes egyszerűségével pompás hatású alkotás.

A „Typographische Mitteilungen” szignet-pályázata, VIII. díj — Signet-Wettbewerb der „T. M.” VIII. Preis. B. Hafki, Berlin

A „T. M.” szignet-pályázata, III. díj — Signet-Wettbewerb der „T. M.” III. Preis. M. Bauer, Magdeburg

A szignet bámulatosan egyszerű — rézlénia — anyaga számtalan ehez hasonló rajzhatásszerű szedésre inspirálhatja a mesterszedőt.

A III. díjjal dotált munka (esorok között) elefántja is sikerült, de különösen jó a 243. oldalon reprodukált IV. díjnyertes alkotás negatív betűszedése.

Nagyszerű munka a VIII. díjjal jutalmazott szedés (lásd e sorok között), amely fényes bizonyítéka annak, hogy a legigénytelenebb körzetdarabkákból is művészi munkát lehet alkotni. A mozaik-körzet egyszerű figuráiból íme tökéletes és nem is nehéz rajzhatásszerű munka került ki Hafki kollégánk ügyes kezéből.

A XV. díjjal kitüntetett munka is kiváló rajzkészségről tanuskodik. A „H” betű és a fekete kakas sikerült sziluetje mindenképpen dekoratív hatású (l. a 243. oldalon).

Amint az itt reprodukált példából is látható, a mai értelemben vett szignet- és vignettaszedés túlnyomórésztben sziluettszerű megoldást igényel. Az árnyképszerű megoldást pedig megkísérelheti a közepes rajzképességű kolléga is, mert bármely figurális vagy dekoratív minta után megkonstruálhatja ugyanannak a figurális vagy dekoratív rajznak az árnyképszerű tervét.

Ha ez megvan, a technikai kivétel már nagyon is könnyű, különösen akkor, ha az ilyen szedéshez alkalmas betűöntődei anyaggal rendelkezik. Az igaz, hogy egy ilyen sziluettszedés számos apróbb körzet- és léniadarabból áll s gyakran fenyeget a veszély, hogy az egyes darabok nem állanak össze s az érintkezési helyet fehér csík jelzi, de ezt könnyen lehet elkerülni a tömöntöde segítségével. A szédést tömöntetjük, a nagyobb folytonos-

sági hiányokat a még nedves matricán elsimítjuk. Amint látjuk, a komoly németek ilyen „viccekk” is foglalkoznak. Persze ezt nem mi mondjuk, hanem mondják azok, akik három évvel ezelőtt Kun kollégánkat szidták a léniákból szedett huszárjáért, madaraiért és monogramjaiért. Pedig ezeket az első szignetszedési kísérleteket anyag hiányában nehéz volt keresztülvinni. Ma már könnyebb ez a feladat, mert van ehez való öntődei anyag. abc

Mit kell tudni a rotációgépmesternek?

Árta Guttmann Jakab

A napilap előállításának nyomdai munkája megkezdődik a szedéssel és végződik a nyomással. A munka végig értékes anyagokat, gépeket igényel. A szedésnél természetesen a szedőgép értéke a legnagyobb, az öntésnél az öntőapparátus és a matricát préselő gép. Ezeknek a gépeknek tisztántartására nagy súlyt kell helyezni, mert a tisztátalanság eszi, marja a gépet, ennek következtében azután idő előtt megy tönkre. Ha fokozatokat lehet felállítani arra, hogy a

A „Typographische Mitteilungen” szignet-pályázata, XV. díj
Signet-Wettbewerb der „T. M.” XV. Preis. A. Todleben, Dresden

nyomdai gépek közül melyik igényel nagyobb ápolást, úgy ebben a tekintetben a rotációgép áll legelől. Mennél több alkatrészből van összerakva egy gép, annál figyelmesebb munkát követel annak tisztántartása. A nyomdai gépek közül a rotációgép van a legtöbb alkatrészből összeállítva és így ezért is, meg azért is, mert a nyomdai gépek közül a legnagyobb értékű, nagy körültekintéssel kell a tisztántartásáról gondoskodni.

A tisztántartás az alapja annak, hogy a rotációgépmesternek mihez kell érteni. Ha nem ismeri tökéletesen a gép alkatrészeit, akkor nem tudja kellőképpen ellenőrizni, hogy a melléje rendelt segéd munkások a szükséglet szerint végzik-e el a tisztogatási munkát. Hogy a rotációgépmester teljesen megismerje a gépet, ahoz rátermettség, ambíció, nagy munkakedv szükséges. Aki rotációgép kezelésére, az azon való dolgozásra vállalkozik, annak előzetesen tudnia kell, hogy milyen nagy értéket bíztak rá. Ha ezt tudja, ez sarkalólag hat tudása kifejtésére.

A rotációgépmesternek, mikor nyomás céljából a lemezeket megkapja, már nem szabad más dolgának lennie a gép kezelése körül, mint hogy beemelje a lemezeket, próbanyomást csináljon és a nyomáshoz szükséges munkákat elvégezze. Tehát előzetesen kell minden munkát elvégezni és elvégeztetni.

Mikor tudtára adják, hogy hány oldal lesz a lap, a gépet eszerint kell beigazítani, a papírost a segéd munkásokkal odakészíttetnie. Ezen előkészítő munkát követően tisztíttatnia kell a gépet, azután az olajozási munkára kerül a sor. Az olajozást nagy gondossággal kell végrehajtani, mert a kellő olajozás hiánya

nemcsak azt okozza, hogy a gép nem működik úgy, ahogy működni kellene, hanem ezenkívül nagy kár háramlik ebből, mert ilyen esetben az alkatrészeknek egymáshoz való surlódása a megengedettnél nagyobb kopást idéz elő. Nagy figyelmet kell fordítani a hajtogató késekre, a punktúrákra, a hengerekre, a festékszivattyúzásra. Ha azt tapasztalja, hogy a hajtogató kés kopásnak indult, azt kiveszi és egyenletesre csiszolja és amennyit veszített az egyenletesre csiszolás által, annyival tolja feljebb. A gyűjtőszerkezetet punktúrára állítja be. A punktúrákat megvizsgálja; ha valamelyik el van görbülve, kiegyenesíti; ha letört punktúrát talál, azt újjal cseréli fel. A hengerek gondozása, jókarbantartása is nagy figyelmet igényel. Gondoskodnia kell arról, hogy nyomás közben egymással rendesen érintkezzenek a hengerek, mert ha a szükséges érintkezés nem megfelelő, akkor a rotációgépmester tiszta, szép nyomást nem tud produkálni. Ezért a használhatatlanná vált hengereket idejében kell kicserélni. A festékező készüléket pontosan, az oldalterjedelemhez mérten kell beállítani. A festékszivattyúzásnál tudnia kell azt, hogy mennyit szükséges szivattyúznia. A mennyiséget itt is a lap terjedelme dönti el. Ha sok festéket szivattyúz, az a tartályból kicsorog, ennek következtében a hengerek túlterhelődnek festékkel, aminek következménye az lesz, hogy nyomás közben meg kell állani, az összes hengereket le kell mosni, a festéktartályokból a felesleges festéket ki kell kanalizálni. Ez a művelet a lap lekészését idézheti elő.

Amint az elmondottakból megállapítható, az a fentebb tett megállapításom, hogy a rotációgépmesternek ambícióval, rátermettséggel kell bírnia, igazolva van, mert ha az említettek közül bármit is elmulaszt teljesíteni, akkor az a lap, amelyiket nyomás végett reá bíztak, a bizonytalanságnak van kitéve. Ha azonban mindent pontosan elvégez és elvégeztet a nyomás előtt, akkor az utolsó lemez beemelése után pár perc

A „Typographische Mitteilungen” szignet-pályázata, IV. díj
Signet-Wettbewerb der „T. M.” IV. Preis. Alfred Graness, Leipzig

mulva szalad a rája bízott gép. Mikor a nyomással kész van, a gépet ugyanolyan gondossággal tisztogat-tatja meg, mint a nyomás előtt.

Három cikk keretében igyekeztem a legnagyobb rövidséggel fogalmat nyújtani a napilapelőállításról. Most még valamit meg kell említenem. Sokszor halljuk agyba-főbe dícsérni szerkesztők, de még nyomdászok részéről is a külföldi, különösen az angol, francia lapokat. Azt szokták legtöbbször emlegetni, hogy dacára annak, hogy ezek a lapok apró betűkből, nonpareilleből, petitből vannak szedve, mégis milyen jól olvashatók. Erre mindenki, aki a magyar nyomdászatot becsüli, bátran, önérzetesen azt felelheti, hogy ha majd olyan papirost, olyan festéket adnak a mi lapjainkhoz is, mint amilyeneket azokhoz az agyondícsért külföldi lapokhoz adnak, akkor a Magyarország készülők lapok sem marad-

A „Typographische Mitteilungen” szignet-pályázata, I. díj — Signet-Wettbewerb der „T. M.” I. Preis. Paul Zieske, Berlin

nak azok mögött. Persze, ez egyelőre pénzkérdés. Hogy miként vagyunk ellátva képzett rotációs-gépmesterekkel, elég, ha arra az időre utalok, amikor a rotációs-gépekhez olyan festéket adtak, amit inkább lehetett suviksznak nevezni, de festéknek nem, olyan papirost adtak, ami másnak inkább volt nevezhető, mint papirosnak, olyan filcet adtak, amely egy feszítés után rostává ment széjjel és minden-nek dacára olyan lapot kapott az olvasó a kezébe, amelyet el tudott olvasni. Az igazság miatt itt meg kell említenem, hogy a rossz anyaggal való dolgozásnak az volt az oka, hogy a nyomdák nem tudtak jó anyaghoz jutni. Habár a háború megakasztotta fejlődésében a nyomdaipart, ép úgy mint más nyomdai munkánál, a napilapelőállítás terén sem vallunk szégyent. Próbáljanak meg a lapkiadók anyagiakban többet áldozni, meg fog-nak róla bizonyosodni.

Egy és más a jó kéziratról

Írta Rasótszky Andor

A MAGYAR GRAFIKA mintegy összekötő-kapocs a könyvnyomtató ipar szakirodalmá és az általános irodalom között; ez okból helyénvaló, hogy éppen ennek a lapnak hasábjain medítáljunk arról a valamiről, ami a könyvnyomtató-mesterségnek alfája és amit mi nyomdászok, akárhogyan is készült az: akár kézzel, akár írógéppel írták legyen, avagy akár már nyomtatott alakban adták át nekünk reprodukálás céljából, mivel sem törődve, *kéziratnak* nevezünk.

Kézirat nélkül a könyvnyomtató semmit sem tud csinálni: a kézirat az, amely mindennapi munkájának legelsőbb szükséglete. Ez munkájának mintája, ez

teendőinek irányítója, ehhez szabja gondolatmenetét, ennek kellene a legkifogástalanabbnak lennie, mert a könyvnyomtató-iparban előforduló hibák túlnyomó része a fogyatékos kéziratban leli magyarázatát, akár-csak az eredendő bűn, amelyről a német költő azt mondja: »Das ist der Fluch der bösen Tat, dass sie fortzeugend Böses muss gebären.«

Se szeri, se száma azoknak a förmedvényeknek, gúny-verseknek és miegyebeknek, amik a sajtóhibát és annak a közhit szerinti elkövetőjét: a betűszedőt, no meg a bűnbakok bűnbakját: a korrektort ostorozzák. Íme a sok közül egy, amely sok efajtat pótol:

„SIRALMAS ÉNEK A SAJTÓHIBÁKRÓL”

„Oh én szegény szelíd husvéti báránka —
Rettentés kínra jöttem a világra!
Mert engem üldöznek szedők és korrektor!
Bár bucsúztatómat írná már a rektor!

Megátkozta azt már százszor az én lelkem!
Aki verset írni megtanítja engem;
Mert ő leve oka nyomorúságnak,
Bokros bajaimnak, nagy bosszúságnak.

Verjen meg a ragya minden betűszedőt!
Ne hagyjon ragyátlan arcán egy kis redőt!
Zsebjét askór lakja nemeskár hébe-hóba —
Sose jusson egy is az Eldorádóba!

Szegény poétáknak, nagy jámbor lelkeknek,
Ők a kegyetlenek be sok bűt szerzenek!
Legkívált énnekem: kire esküdtenek —
Hogy mind holtomiglan engem gyötörjenek.

Én vagyok a sajtóhibák mártírja:
Másképp nyomják a szót, mint a tollam írja:
Mikor „vádlo” helyett azt szedik, hogy „vad lö”
Brrr!... forog szédülő fejemmel a padló!

Harcos balladában: vireszőg csatában,
Mikor a hőöket öletem javában —
Est szedik nagy bölesen: „bolondoz a sereg”
E helyett: „bomladosz”... no hatás: ne nekéd!

Mikor szegény költő érzékenyen dalol:
Főszedi magát ily vad hiba valahol —
S az olvasó, ki már fenn jár az égbe —
Egyszerre majd hogy meg nem bukád nevetet.

Megörült ez a vad poéta — gondolja —
Ily bolondot írni e komoly sorokba!
„Megörültl ám... pszt! őh átkozott korrektor!”
Sohajt fel kinyíában szegény költő ekkor.

És kéréshez fordul: elmegy a nyomdába,
A betűszedőket allassan instálja,
A korrektort éppen meg is süvegei:
Vigyázzanak máskor! — szépen így kérleli.

Vagy pedig esik vad világfájdalomba,
Szétpattan haragja, e százfontos bomba...
Jaj annak, akit ér! — Jön a másik verse,
S még jobban meg van im hibákkal spékelve!

Eszme kiforgatva, mérték megrongálva,
Ki van ficamítva a vers keze-lába: —
Szedő művelte ezt szörnyű bosszujába,
Mit téz most poéta? ... Iszol egyet rája!

Hajh! én mindezenek immár átestem,
Meg is viselte ám mind lelkelem, mind testem!
Kértem, könyörgöttem, dühöngtem régóta,
És mi az eredmény? Csak a régi nóta!

— De most mást gondolok. Szedők, korrektorok!
Megénekeltek im, hogy megjavuljatok!...
Halhatlanná tesztek ime benneteket:
Csak én nagy kinomom immár enyhítetek!

Szedjétek ki a szót, úgy amint én írom —
Oh könyörüljétek a szegény mártýron!
Sok évig szenvedtem: elég lesz már nekem, —
Gutenberget kérlek: irgalom! kegyelem!

Ha kijő csupán egy versem hibátalan:
Oh az én örömem léssen határtalan!
Szedők dicsőségét világgá hirdetem:
Légyen istenáldás nyomdászai nemzetem!

Te pedig szent atyám, úr e nagy világon:
Hallgass meg, könyörgök, régi imádságom!
Tudod, tiszta szívűből szóm égnek bocsátom:
Hijábavalóként szám hozzád nem tátom.

Hallgass meg engemet mennydörgő Jupitér —
Vagy százvezredszet kérlek már circiter —
Órizz meg engemet zsidói zsebekedtől,
Dühös kritikustól, harafós ebekedtől.

Üldöző cherubtól, szörnyű Belzebubtól:
És átálján véve mindenféle buttól;
Tyúkszemtől, náthától, tükös poétáktól,
Savó-kúrától és savósín főfaktól.

Órizz meg engemet sátántól, gonosztól,
Minden bűtől, bajtól, e világi rosztól;
Mérget feleségtől, pertől, adósságtól;
De kívált órizz meg a — sajtóhibáktól!”

Thaly Kálmán

Hát bizony szaktársaim, ez a jó kuruc költő ugyan-csak nekünk ront, hol magyarán, hol meg viccesen! Én meg úgy vélem, hogy a versciben keletkezett temérdek sajtóhibában legalább is nyolcvan százalék erejéig úri maga volt a ludas, még pedig azért, mert alighanem macskakaparáshoz volt hasonló a kezeírása. És ez a megállapítás bátran ráhúzható mindazokra, akik oly nagyon-nagyon fakadnak ki a szedőkre meg a korrektorokra. Amde tudjuk jól: a más ember szemében a szálkát, a magáéban meg a gerendát sem!

Szedéspéldák
a Typographische Jahrbücher
című
lipcsei szakfolyóiratból

Satzmuster
aus der Fachzeitschrift
Typographische Jahrbücher,
Leipzig

No de se baj; azért a szedő sincs fából, a korrek-tornak is vér folyik az ereiben, amikor ilyen macska-kaparásszerű ákombákom-irkafirkát kap szedésre, illetve olvasásra.

— A körme mindenit!

— Inkább sóprút venne a kezébe, mint tollat!

Ezek bizony a legenyhébb szavak, amelyek elhang-zanak, amikor két, néha három szaktárs összeáll és a legkörmönfontabb csalafintasággal: az olvashatatlan betűtömegeknek olvashatóbb betűcsoportokkal való egybevetésével, nagyítóüveg használatával, az elolvas-hatatlan részletnek a mondat olvasható részéhez való értelembeli összekombinálásával iparkodik a rejtelmes hieroglifák titkát kibogozni. Majd amikor a korrek-torhoz kerül a hasáblevonat, az is — ellenőrizni akar-ván a szedő munkáját, — megakad a kézirat emez elát-kozott helyén; ő is összeszedi minden sütnivalóját, a grafológia misztériumaiban való jártasságát, hogy fel-lebbentse a titkot fedő fátylat és kijavítsa, ha a szedő esetleg nem jól találta elolvasni az író úr írta írást. Nekünk nyomdászoknak nagy érdekünk fűződik ahoz, hogy a hibák száma a legkisebb mértékre szorítkozzék. Figyelmünknek fokozása mellett tehát arra is kell gon-dolnunk, hogy a hibaejtés lehetőségét a megelőzés út-ján is csökkentjük. Teendőinknek egyike ez ügyben tehát: bárhol is hatalmunkban vagy lehetőségünkben áll, iparkodjunk befolyjni abba, hogy a nekünk mun-kába átadott kéziratok minél kifogástalanabbak, minél jobbakk legyenek. Jól tudom, hogy az ilyen eshetősé-geknek igen kicsiny a számuk. Azonban mégis töl-nünk nyomdászoktól kell kiindulni a jól olvasható, ér-telmesen megszerkesztett kézirat iránti kíváncsalmnak, mert — mint már eddig is duruzsoltam, — nekünk fűződik ehhez a legtöbb érdekünk.

Milyen legyen tehát az a jó, az az eszményi kézirat, amely a szedőknék meg korrektoroknak nagyon meg tudná könnyíteni amúgyis nehéz munkájukat? Erre a kérdésre törekszem megadni a választ, hátha akad-nak majd az író-mesteremberek és a nyomdákban dol-

goztatók közül olyanok, akik ebbeli méltányos kíván-ságainkat magukévá téve, szélesebb körökben is propa-gálják azokat.

A jó kézirat első feltétele az, hogy a papírlapnak csak egy oldalára legyen írva, géppel írva vagy nyom-tatva. A mindkét oldalra írott kéziratot, különösen sürgős esetekben, nem lehet több szedő közt kiosztani, miáltal a munka késedelmet szenved és egyébként is zavart okoz.

A kézirat akkor jó, ha fekete, kék vagy ibolyaszínű

téntával van írva fehér papírosra. A ceruzával írott kézirat: merénylet a szedő szemei ellen. Ez a merény-let még súlyosabb beszámítás alá esik, ha színes papí-ron írnak ceruzával; az ilyen kéziratot folyton a vilá-gosság felé kell tartani és még így is nehezen olvasható.

Ugyancsak rontja a szedő szemét a sűrűen írott írás is. Azonkívül nehezen követhető szedés közben, mert összefolyik a szedő szeme előtt, és — még ha bármilyen sorvezetőt is használ, — minduntalan kizökkenti őt a nyugodt munka menetéből.

A kézirat egyes lapjait gondosan lapszámozzuk. Sokszor fordul elő, hogy két lap ugyanazt a lapszámot viseli, vagy egy, sőt néha több lapszám ki van hagyva. Ha a lap végén levő szavak a következő lap első sza-vaival összhangzásban vannak, akkor könnyű eliga-zodni. De ha az egyik lap végén kimenet van, a másik tévesen lapszámozott lap elején pedig bekezdés, akkor kész a zavar, mert nem tudhatja a szedő, vajjon a hiányzó lapszám elveszett-e, vagy csak tévesen van lapszámozva.

A kéziratban utólag végzett bejelölések, beszúrások világosan és érthetően tolandók be, minden bejelölés más-más jellel. Vannak szerzők, akiknek szinte beteg-sége a kézirat toldása-foldása, még pedig mindig hasonló jelekkel. Ezekre igazán rá lehet mondani: bocsásd meg uram bűnüket, mert nem tudják, mit cselekesz-nek. A bejelölés lehetőleg egyszintben legyen azzal a sorral, amelyikbe bejelölték. Nagy zavart okoz a sze-dés alkalmával az olyan bejelölés, amely nem arra a kéziratlapra íródott, ahová bejelölték. Ha térszűke miatt az ilyesmi elkerülhetetlen, akkor a bejelölés úgy végzendő, hogy a jelet a kéziratban leírjuk, a margón pedig a jelet megismételjük és ilyenfajta megjegyzést írunk melléje: »Ide az ... oldalon levő, kék (vagy egyéb színű) ceruzával bekerített részlet szedendő«, vagy egyébfajta, de határozott utalásokkal könnyítsük meg a szedő munkáját. Úgyszintén félreértést kizáró módon kell kifejezésre juttatni a kéziratban a bekez-dést is.

Fokozott gondosság fordítandó olyan kéziratokra, amelyekben az ügynevezett kuriális stílusban írt, hosszúlélezetű mondatok vannak, úgyszintén amelyekben a rendes szépirodalmi irálytól eltérő stílusban írt szövegek, igen finom szóárnyalatokban, szójátékokban és az ügynevezett szövegekben bővelkedő textus van, mert a szedő, munkájának technikai végzésével egyidejűleg nem tudja az ilyen — neki »magas«, mert szokatlan — szövegeket gyorsan megérteni. Ha tisztán, olvashatóan vannak megírva ezek a szövegek, akkor a szedő zavar nélkül lemásolja a kéziratot (vagyis jobban mondva: hüen leszedi), de mihelyt oly részletre akad, amelyet nehezen lehet elolvasni, elveszti a folytatólágosság fonalát, munkájában nem tud nyugodtan továbbhaladni, attól tart, hogy valami nincs rendben megírva, de teljes biztonsága nincs efelől; hiszen neki ambíciója, hogy minél kevesebb hibával szedjen.

Igen gyakran fordul elő az is, hogy az író a kéziratban egyes mondatokat átalakít, de csak úgy kutyafuttában: az alanyt többes számba javítja át, de az állítmánnal már nem törődik; avagy a jelen időt multtá alakítja át, vagy megfordítva, de nem hajtja azt végre odáig, ameddig kellene. Ha az ilyenmő átalakítások csak egyszerű mondatokban fordulnak elő, akkor a szedő könnyen segít magán, de ha nagyon bővített mondatokban vannak ilyen tökéletlen átalakítások, akkor ismét csak zavar áll be a szedői munkában.

Gondatlan kéziratokban sokszor bukkannak ügynevezett »elharapott« és »tollban maradt« ragokra vagy szórészekre. Amennyiben a dolog a szövegből

könnyen kiérthető, akkor nincsen baj, a szedő helyes nyelvérzékével rendbehozza az ilyen kis kéziratbeli lapszusokat. Ámde sokszor műveltségét túlhaladó tudományos vagy valamilyen kifejezetten szakirodalmi szövegben (terminus technicusok, mesterszavak stb.) fordul elő az ilyesmi, ahol már sem ő, sem a korrektor — mert hiszen túlhaladja ismeret- és fogalomkörüket —

Levélfejminta a wieni Grafische Revue című szaklapból
Briefkopfmuster aus der Fachzeitschrift Grafische Revue

nem tudják rendbeszedni az ilyfajta kéziratbeli csetlés-botlásokat.

Amit a szerző ügynevezett »lábjegyzetnek« szánt, azt világosan jelölje is annak, mert ha csak a főszövegbe akarja betoldásképpen és természetesen fel csillaggal jelölni be a toldást a kéziratba, újfent csak zavar keletkezik, mert hiszen a lábjegyzetet egy grádussal kisebb betűfajból kell szednie a szedőnek, ő tehát nem tudhatja, hogyan kívánja azt az író. Sokszor az ilyesmit ki lehet »szagolni«, de bizony sokszor nem. Ha sok a lábjegyzet a kéziratban, akkor leghelyesebb, ha az író azokat folytatólágosan számozza, persze úgy a főszövegben, mint a lábjegyzetben, és ne úgy, mint azt leginkább szokták tenni, hogy egy, két, három csillaggal jelzik az ilyenmő dolgokat és ha egy-egy helyen a csillagmennyiség hibásan íratott: kész a zűrzavar.

Nagy súly fektetendő a kézirat írásakor olyan részletekre, amelyekben idegennyelvű idézetek, frázisok vannak és főként: a nevek írandók olvashatóan, minden kétséget kizáróan, mert csak így biztosítható ezeknek pontos, hibátlan szedése. E téren főképpen az *i*, *m*, *n* és *u* betű körül van a legtöbb zavar. Neveknél és idegennyelvű idézeteknél, frázisoknál az *u* betűre mindig írjuk rá a félívet (˘), amely az *n* betűtől megkülönbözteti, az *i* betűre pedig mindig és helyesen tegyük rá a pontot, hogy az esetleg utána következő *n* betűtől elválasztható legyen és ne olvassék *m*-nek, vagy ha *in* akar lenni, ne lehessen *ni*-t olvasni. (Ehez hasonló, a megtévesztésre alkalmat adó kéziratrendetlenségek már az írás technikai részét alkotják és erről külön cikket kellene írni.) Úgyszintén a számok is világosan, kivehetően írandók. Mindezek olyan dolgok, amiket a szedő semmiképpen sem tudhat; tiszta sor tehát, hogy a kéziratban pontosan kell leírva lenniök.

Szedés közben gyakori zavar okozója az ortográfiának és a rövidítéseknek nem egyöntetűen történt írása. Minthogy a magyar nyelvben igen nagy a vagylagosan írható szavak száma, felette fontos, hogy az író ebbeli intencióit is világosan juttassa kifejezésre. Ez főképpen az idegen szavak írásmódjára vonatkozatható. Különösen tudományos munkákban hajtja végre az író következetesen azt az elvet, hogy vagy magyarosan,

Szedéspéldák a zágrábi Grafická Revija című szaklapból
Satzbeispiele aus der Fachzeitschrift Grafická Revija, Zagreb (Jugoslawien)

vagy pedig az idegen szavak helyesírása szerint írja azt; de amely módszer szerint megkezdte, aszerint írja is mindvégig. A rövidítéseket illetően pedig (különösen oly munkákban, amelyekben bizonyos rendszernek kell lennie a rövidítések dolgában) szintén nagyon kívánatos, hogy a kéziratban egyöntetűség uralkodjék ezen a téren. Itt kell még megemlíteni azt is, hogy az interpunkciót is világosan kell kezelni a kéziratban, mert

Levélfej-szedés-példa a Graphische Revue című szaklapból
Briefkopf-muster aus der Fachzeitschrift Graphische Revue, Wien

ha csak egyik-másik helyen van hiba az írásban, a szedő azt helyreigazítja; minthogy azonban különböző íróknál az interpunkció sokszor egyéni érzés dolga: a szedő efelől nem tudhat, ha a kéziratban erre nézve nem lel támpontot.

Nagyobbszabású közleményekben vagy könyvekben, amelyekben a szerző főcímeit, alcímeket, az alcímeknek alárendelt alcímeket, címkísérő sorokat stb. eféleképpen alkot, szükséges, hogy azokat vagy a címek elé tett nagybetűkkel, római számokkal, arabs számokkal és kisbetűkkel tegye megkülönböztethetővé, vagy ha ez bármilyen okból lehetetlen, az egyenértékű címeket különböző módon húzza alá, mert csak így tudja a szedő a szerző intencióit tipografice helyesen végrehajtani. (Például: a főcímeit húzza alá kétszer vagy színes ceruzával, az alcímeket egyszer, az alcímek alárendelt alcímeket szakadozott aláhúzással és így tovább.)

A verses kéziratokban a költő, ha egyes soroknak beljebb való kezdését, vagy a szokottól eltérően: a mondatnailag összefüggő részletekben a sorkezdést kisbetűvel óhajtja, ezt érthetően juttassa kifejezésre. Ahol üres sorközöket kíván: szintén világosan legyen kivehető a kéziratban.

Teljesen idegennyelvű kéziratokat csakis írógéppel leírva és a szerző által átnézve kellene leadni a nyomdába. Ez alól kivétel csak az a körülmény volna, hogy a szerző tudomása szerint a nyomdában vannak az illető idegen nyelvet tökéletesen bíró szedők.

Az írógéppel írott »kéz«-iratokról külön kell elmondanom egyet-mást. A gépirott kéziratok a szedő munkája szempontjából általában így oszthatók fel: 1. a szerző maga ügyes gépirott és önmaga kopogtatja le a kéziratát — ez a legjobb eset; 2. a szerző maga gépeli le a kéziratját, ámde kezdő gépirott és sok botlást követ el — hát ez bizony nem jó eset; 3. értelmiség hiján való gépirott másolja le az eredeti kéziratot, azt nem tudja jól kibetűzni, avagy a saját diktátumsztenogramját rosszul sztenografálva és olvasva, hibát hibára halmoz — ez csak akkor jó gépirott kézirat, ha azt a szerzője a nyomdába leadás előtt átnézte és kijavította; 4. a kézirat egyébként jól van lekopogtatva,

csupán a festékezése felette halvány, elmosódott, helyenként elolvashatatlan — ez bizony a legrosszabb eset. Amint látjuk tehát, a gépirott kézirat sem minden esetben fenéki tejfő a szedő számára.

De nem minden esetben szerencse a szedőnek még a nyomtatott »kéz«-irat sem: sokszor fordul elő, hogy elszakadt, vagy rossz, halvány nyomtatással készült részletek vannak benne; mi sem természetesebb, hogy az ilyen részleteket a nyomdába leadónak ki kell pótolni, hogy a szedő nyugodtan végezhesse munkáját.

A merkantil-nyomatványok kéziratáról röviden csak annyit, hogy itt a fődolog az, hogy a szedő a megkívánt ürok terjedelméről bírjon tudomással; ha tehát például táblázat kéziratáról van szó, szükséges, hogy a kéziratban az egyes rovatok szélességét, a decimálovatok mennyiségét és az esetleg meghatározott számú harántvonalak kvantumát jól kivehetően tüntessük fel. Szóval mindig azt, ami a lényeg. Ebben a tekintetben még sok volna a mondanivaló; minthogy azonban főképpen a síma szedésre vonatkozó kéziratokról akartam beszélni, nem szaporítom többé a szót.

Végezetül — noha jól tudom: *quod licet Jovi, non licet bovi* — mégis: szabadjon nekem is egy kis versikével zárnom e cikkemet.

Író s szerző urak, im itt arra kérlek,
Hogy e pár szavamat ti megsszűeljétek.
Agyatok munkája úgy lesz nyomtatásban
Ember-lehetőség szerint makulátlan,

Ha azt türelemmel szépen leírjátok,
Rendje-módja szerint papírira rövjátok.
Teljes lesz majd akkor megelégedétek,
Szedő és korrektor hálás lesz majd néktek.

DER BEOBACHTER Seite 9

INGENIEUR
Für größere Auftragsarbeiten der Konstruktion und Leitung von Maschinen und Apparaten in allen Zweigen der Technik. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

MAGAZINEUR
Mit vollständiger Preis- und Farbdruck-Verfahren für alle Arten von Zeitschriften, Monatsheften, etc. für alle Branchen der Industrie und des Handels. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

REISENDEN
Für alle Reisen, Besuche, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

WERKFÜHRER
Für alle Werke, Fabriken, etc. in allen Branchen der Industrie und des Handels. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

LANDHAUS
Für alle Landhäuser, Villen, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

JUNGER MANN
Für alle jungen Männer, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

VERKLEBTER
Für alle Klebwerke, etc. in allen Branchen der Industrie und des Handels. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

KONTORIST
Für alle Kontorarbeiten, etc. in allen Branchen der Industrie und des Handels. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

ALTE HÜTE
Für alle alten Hüte, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

A REALITÄTEN
Für alle Realitäten, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

GLASWAREN
WIENER GLASWERKE
I. BINGU
TUNNWAREN

SCHREIBMASCHINEN
Kugelschreiber, Federhalter, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

ELEKTROMOTOREN
Für alle Elektromotoren, etc. in allen Branchen der Industrie und des Handels. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

NAHMASCHINEN
Für alle Nahrungsmittel, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

FRÄSMASCHINE
Für alle Fräsmaschinen, etc. in allen Branchen der Industrie und des Handels. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

WIRTSCHAFT
Für alle Wirtschaften, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

HOTEL
Für alle Hotels, etc. in allen Ländern. Angebote mit Kostenanschätzung an die Verträge in Wien.

SPRINGER-SEIFE

Dieser Artikel: Zur Reformierung der Zeitungsbearbeitung. Entwurf: Karl Verhagen

Hirdetémaoldal a Graphische Revue című weni szaklapból
Inseratmusterseite aus der Fachzeitschrift Grafische Revue, Wien

Érdélyi levélfejpályázat

Lapunk május havi számában közöltük a szatmári Kellner & Komlós cég levélfejpályázatának feltételeit. Noha a pályázat már régen lejárt, az eredményről csak most van alkalmunk beszámolni, bemutatván a kitüntetett munkák kicsinyített reprodukcióit.

Őszintén bevalljuk, hogy e pályázattól sokkal szebb eredményt vártunk, mint amelyet az előttünk fekvő tíz levélfejpályamunka képvisel. Ez az eredmény — ha figyelembe vesszük az elég szép összegű pályadíjakat — számbelileg is gyenge, de nem elégti ki várakozásunkat kvalitás dolgában sem. Sokkal több pályamunkát, főként pedig szedést vártunk. Úgy gondoltuk ugyanis, hogy a pályázati hirdetés ama pontja, amely a szedésnek rajzzal való kombinálását is megengedi, nem fogja maga után vonni a rajz túltengését, hanem a feladatnak főként szedésben való megoldására fogja inspirálni a pályázókat s a rajz csak kiegészítő eszközként fog szerephez jutni.

Amint azonban olvasóink is megállapíthatják: az első és második díjazott munkánál a rajzra helyezték a fősúlyt s a szedés egészen másodrangúvá vált, a harmadik díjjal jutalmazott munkánál is nagy szerephez jutott a rajzi megoldás, bár ennél a szedés is nagyobb gondot okozott a pályázónak. Tisztán szedéssel megoldott feladat csak három van.

Mindezen észrevételek dacára elismerjük, hogy a pályázók kivétel nélkül komolyan fogták fel feladatukat s ha egyiknél-másiknál az összeredmény némi kívánni valót hagy, úgy ezt inkább csak annak tulajdoníthatjuk, hogy a pályamunkák levonatai — túlnyomórésztben tónusos formákról lévén szó, —

A DÍJAZOTT MUNKÁKNAK REPRODUKCIÓI

Reproduktionen des Siebenbürgischen Briefkopf-Wettbewerbes
Prämierte Arbeiten

nem készülhettek azzal a precizitással, amint az egy »aurlág« nyomásánál szokásos.

Az alábbiakban adjuk a pályamunkák leírását és — miután ezt kifejezetten kérték, — egynemely kritikai megjegyzést, hangsúlyozván, hogy a kolozsvári bíráló bizottság döntését helyesnek és igazságosnak ismerjük el.

A pályamunkák irányáról általánosságban megállapíthatjuk, hogy a pályázók modern korszerű csapáson keresték a megoldást, többkevesebb sikerrel, de mindenkor komoly igyekezettel és kellő mérséklettel.

Az első szedésdíjjal — 300 lei — kitüntetett pályamunka a »Timisoara« jeligéjű levélfeje. A három kurzív sort kivéve, az egész munka rajz. A gyárépület sziluetje a szalaggal, festékes dobozokkal és hengerekkel dohányszínű, a szöveg lila, a sziluet és a három szedett sor közötti csík pedig szürke színű. Jó kompozíció, amit még inkább javított volna, ha a három szedett sort valami felkövér groteszk betűből szedi a pályázó: *Mailänder Manó*.

A szedés és nyomás második díját (200—200 lei) a »Nem pesti« jeligéjű munkával vitték el *Süssmann Kálmán*, illetve *Préda János* (Cluj-Kolozsvár) kollégák. Színezése: a gyári sziluet, a vonal- és a záródísz kékes-szürke, a fősor és védjegy alatti tónus pedig rózsaszínű, a szöveg fekete. Összhatása jó, egyébként a három kisebb fokozatú sor betűje ennél a munkánál is túlvékony.

A pályamunkák között van egy jelige nélküli munka is, mely *Krancsora Ferenc* (Cluj-Kolozsvár) munkája és ugyancsak szedéssel megtoldott rajz. A rajzbeli kompozíció nem a legjobb, határozottan hibás az egyik kezdőbetű túlságos elbujtatása.

A rajz kivitele egyébként igen precíz. Míg az előbb leírt három munka inkább szedéssel kombinált rajz, addig a harmadik szedésdíjjal jutalmazott »Block 4« jeliségű munka rajzzal kombinált szedéskompozíció. A rajzolt rész barna színű, a szöveg fekete, a fősor alatti tónus barnásszürke. A kompozíció jóságát hátrányosan befolyásolja, hogy a sorok hajlítása nem simul precízen a rajz vezetővonalaihoz. Szedője: *Marionov Oszkár* kolozsvári kolléga.

Dicséretet kapott úgy a szedésért, mint a nyomásért az »1900« jelzésű pályamunka. A tónus világosbarna, a védjegy és a fősor alatti vonal világoskék, a szöveg pedig barna színű. Szolid és korrekt sorszedés és csoportosítás, a védjegynek azonban jobb helye lett volna a tónus felett. Szedte *Stern Lajos*, nyomta *Besik Béla* (Oradeamare — Nagyvárad).

Dicséretet kapott az »Ambíció« jeliségű munka szedője is: *Ogruczán László* (Cluj — Kolozsvár). E munka színezése: a rajzolt rész téglavörös, a fősor alatti tónus lilásszürke, a szöveg fekete. A munka összehatása határozottan kellemesebb lett volna, ha a magyar és német nyelvű, hullámos kiképzésű sorok belső végeit

legalább 2 ciceróval magasabbra emeli, miáltal az ezen sorok és a fősor közötti üres hely redukálódott s a munka egységesebb foltot adott volna. A pályamunka nyomója *Préda János*.

»Egy éves tanuló« jeligét viseli az egyik pályamunka, amelynek szedése gyakorlottabb kézre vall, ellentétben a rajzzal, ez túlságosan kezdetleges.

Az ezután következő három munka tiszta szedés és — érdekesen jellemző — magyar munka.

A nyomás első díját a »Magyar Grafika« jeliségű magyar munka kapta. Nyomója *Ziegler Ferenc* (Athenaeum). E munka szolid és finom kivitelű se mellett egyszerű eszközökkel készült. Az oldallécek és hengerek világos kék színűek, a szöveg fekete. Nagy kár, hogy a szedéskompozíció túlságosan terjedelmes és laza. Szedője: *Hubert Adolf* (jelenleg Milánó).

A harmadik nyomás díját a szekszárdi Molnár nyomda egyik gépmestere: *Komlósi Imre* nyerte el a »Block« jeliségű munkával. Szedője *Kaufmann Mátyás*.

Az »Alpha« jeliségű munka egyszerű, köznapi megoldású munka. Beküldője ismeretlen. *ww*

M é g e g y p á r s z ó

Árta Kun Mihály

Szárthatatlan munkában eltöltött mult — néhány évtized — van mögöttem, melynek minden óráját a szakmaszeretet egy pillanatra ki nem alvó szent tüze hevítette és hevíti még ma is. Tőlem távolállók megállapítása szerint mindenkor az elsők között voltam, akik a szakmafejlesztés érdekében valamit cselekedtek és azok között, akiknek tevékenysége, önzetlen tetterkésztsége követésre méltó példaképpen áll az ifjú nyomdászgeneráció előtt. És csodák csodája — e lelkes gárdában nem volt szerencsém találkozni a mai bírálómmal.

Hol voltak ők? Ugyanott, ahol ma! Csakhogy a multban igen bölcsen háttérbe vonultak, míg ma a Humor uraság kalucsnijaiban állnak a starthoz és — uram bocsá! — reám úgy hatnak, mint az amatőr-bajnokok. De lehet-e másképpen, ha Merkúr-sisakkal fejükön, Merkúr-szemmel és Merkúr-lélekkel mondanak véleményt a szakmafejlesztést szolgáló munkákról? Valamennyi bírálómabból a szempontból indul ki, és talán megállaná a helyét észrevételük, ha nem a mesterszedés fejlesztéséről volna szó. Így természetesen hamis konklúzióra jutnak, különösen akkor, ha a fentiekhez még a megbírálandó dolgok meg nem értése vagy félreértése is hozzájárul. Az ily ingatag talajra épített kritikáknak nincs jogosultsága, és ne vegyék szívükre bírálóm, ha észrevételeik konzekvenciájaként elszomorodva felsőhajtok: *nincs egyetlen szakkritikusunk sem, aki a komoly tárgyilagosság színvonalán tartaná mondanivalóit*. Azaz pardon, van, de azok elhúzódva csendesen, mosolyogva szemlélik az újak szárnypróbálgatásait és botlásaikkal mitsem törődve járnak a maguk választotta utat.

Távol áll tőlem az a gondolat, hogy a kritika jogát kétségbe vonjam, vagy csak a dicsérő kritikát ismerjem el. A rossz, az elítélő kritika is lehet helyes, ha kellő érvekkel világítja meg észrevételeit és viszont a jó, a dicsőítő kritika is lehet rossz, ha csak konstataálni tud, de egyébként csillogó frázishalmaz.

A mi kritikusakink fittyet hányva minden alaposágnak, érvnélküli, hamis beállításokkal dolgoznak, inkonzekvensen önmagukkal szemben és viccelődve ugranak át a kényesebb kérdéseken. Legjobb példa erre a Magyar Grafikában megjelent két bírálat. Az első kritikát azonnal pörére vetköztetve mutattam be olvasóinknak és így volt alkalmuk azt kellőleg értékelni. A második bírálat pedig tévedésekben hű másolata az elsőnek és e gyengesége bár felment a részletes viszontválasz alól, de mégsem mulaszthatom el, hogy néhány szóban ki ne térjek rá a fentiek igazolásául. Bírálóm azt mondja cikke végén, hogy munkáim megvédése tekintetében téves ösvényeken járok. Csodálatos, hogy mégis itt-ott igazat ad nekem, elismeri helytelen kifejezéseit, más helyen hibáztatja a hangsúlyt, melyet alkalmazott, majd köszönetet mond elkövetett hibáinak kijavításáért. Végül kijelenti: »nem tud a stíluson belül javítani az, aki magát a stílust tartja elvetendőnek«. De ha valaki magát a stílust nem ismeri, mily alapon bírálja? Ha nem fordított kellő időt a tanulmányozásra, akkor nem tudhat a stíluson belül bírálni az, aki magát a stílust egy gesztussal elveti.

Az én akarásaimat és elgondolásaimat mindenkor az a tudat vezeti, hogy ötleteimmel, példáimmal a magasabb szedésművészet misztériumát tárjam fel kollégáim előtt. Erre különösen napjainkban van szükség,

amikor nincs megállapodott szedésstílusunk, amikor minden díszítődarabunk új szedésmegoldásokat követel. A bűnül felrótt komplikáltabb megoldások mellett a Magyar Grafika minden számában ott találhatók a szerényebb igényeket kielégítő egyszerűbb szedés-példák is.

Azonban maradjunk csak a kritikánál, mert olykor-olykor — talán véletlenül leadott — elismerésben is van részünk. A Nyomda- és Rokonipar ez évi 11. számában a következő szerkesztői megjegyzést olvashatjuk:

Úgy a Magyar Nyomdász, mely a kezdők tanítását végzi, valamint a Magyar Grafika, mely már a haladottabb tudást terjeszti, megérdemlik a kartársak támogatását. Nagyon üdvös volna, ha ezeket a lapokat kivétel nélkül előfizetnék.

Már most, ha ily elismerésen felbuzdulva a haladottabb tudást igyekszünk terjeszteni a magunk metódusa szerint, nagyon hamar lehűtik ambícióinkat, mint a Nyomda- és Rokonipar 21. számában olvashatjuk:

A „Magyar Grafika” szeptemberi száma újabb meglepetést hozott azzal, hogy úgy látszik, már nem a nyomdászokat óhajtja szedésmin-táival szolgálni, mert mindinkább szélsőségesebben halad „ismét egy lépést előre” oly irányban, amely a józan szedéstechnika útjainak hátat fordít. Senkinek sem lehet észrevétele az ellen, ha egy lap a maga számára új irányt tűz ki s ezt következetességgel erőszakolja, akár tetszik ez a szakvilágnak, akár nem.

Tévedés kérem, de hogy fordít hátat a józan szedés-technikának, ép ellenkezőleg: a nyomdászok részére tervezett új nyomdai díszítőanyag logikus felhasználására tanítja a szedőt. És a szakvilág köszönettel veszi és elismeréssel honorálja oktatóasainkat, amely nem-csak abból a néhány emberből áll, kik könnyelmű gesztussal elítélik törekvésünket.

A szakértelem hiányának, a felületességnek és hamis beállításnak eklatáns példáját láthatjuk egy tőlünk távolálló lap november 3-iki számában, mellyel egy előttem ismeretlen kritikusom költséget és fáradságot nem kímélve kedveskedett. Egyik példámot eredeti nagyságban leköszölve, többek között a következőket írta:

Az idézett bírálat (a Nyomda- és Rokonipar 21. számában megjelent bírálatáról van szó. A szerk.) könnyebb megértése kedvéért itt adjuk a Magyar Grafika legutóbbi számának egyik szedésmintáját. Úgynevezett Meser-lemezek segítségével többszörben nyomott reklámyomtatványról van szó, melynek ferde és hajlított szedésorai valóságos rab-munkára emlékeztető pepecseléssel készültek. Több napig tartó, izzad-ságos munkáról van szó és kétségtelen, hogy a kitézőt célt néhány órai, egyszerű s mégis szedéssel sokkalta jobban és olcsóbban lehet elérni. A nyomtatvány közepén látható kaleidoszkópszerű rajz csak szánakozó mosolyra gerjesztheti azt, aki józan felfogást táplál a cél-szerű és izléses reklám grafikai eszközeiről.

A „mintaszerű” munka tervezője egyébként a következő tömör módon dícséri önmaga a lapban példázott munkáját:

„E vignettáról azt mondhatjuk, hogy ez az új művészetek csimborasz-szója. A futurista szimultánizmus kubista formanyelven kivettve: őt már a fülünkben megcsendül a zene, oly közel jár a dadaizmushoz:

a dinamizmusa meg egyenesen megfélemlítő: a vonalak és formák anarchiája. Természetesen a szedéskíséret sem lehet szelidebb.”

Azt hisszük, hogy a reklámozó üzletvilág vélekedését tolmácsoljuk, amikor azt feleljük tömören és szelíden: muszáj nevetni!

Ígaza van, ha nem volna e kritika szomorú való-ság, hát tömören nevetnénk rajta. Így azonban csak szelíden mosolygunk. És akadnak nyomdászok, akik a maguk igazolására ily bombasztra hivatkoznak, mely-nek minden sora a hiszékeny olvasó félrevezetésére szolgál. De lássuk csak. Már az első sorokban szembe-szökő a felületesség, mert nem Mäser- és még kevésbé »Meser-lemezek« segítségével nyomták e példát, hanem linólemezokről, amint az eredeti példa alatt olvashatja a kritikus, aki egyébként sem valami nagy szakértelmet árul el, mert egy 20 éves fiatal szedő 4¹/₂ óráig tartó (linómetszet további 3 óra) könnyű munkáját rab-munkára emlékeztető pepecselésnek és több napig tartó izzadságos munkának nevezi. A munka tervezője pedig — már mint én — nem önmagát dícséri, hanem a fel-használt betűöntődei vignettáról *ékítőleg nyilatkozik*, amikor azt mondja, hogy »ez az új művészetek neto-vábbja«, valamennyinek az összekeverése, az erő-és irányvonalak káosza és e zürzavar végeredményekép megállapítja, hogy a szedéskíséret sem lehet szelidebb. Hol itt az öndicséret, uraim? Hol az alaposság? Hol a szakismeret? Ezt jól megcsinálta az Anonymus úr. Gratulálhatnak neki és büszkék lehetnek mély tudására ismerősei.

No de a mult? Miért bolygatják azt? A követ-kező szerkesztői megjegyzést olvasom a Ny. és R. 24. számában:

Abból, hogy valaki éveken át példásan működött, követéseméltót teremtett, nem következik, hogy az akkor helyes, hasznos irány to-vábbra is követésre alkalmas.

Lám, lám, a példásnak talált régebbi munkálkodásom ma már nem alkalmas a követésre. Mit akarnak mondani ezzel? Talán csak nem azt, hogy az agyon-bunkózott mai munkáim jók?

Ezek után bizonyos elégtétellel olvasom a külföldről jött leveleket, melyekben az anyag célszerű kihaszná-lását páratlannak mondják és gratulálnak a *brillians ötletekhez*. Míg az olasz *Il Risorgimento Grafico a typpográfiai művészetről* írván, leköszöl 2 svéd, 1 osztrák, 2 német, 2 olasz és 4 magyar mintát. Olyan magyar minták ezek, melyeket egyik kritikusom már két ízben végigvesszőzött a Magyar Grafika hasábjain.

Így van ez! De gustibus non est disputandum.

Az Intertype soröntő gép

(Második közlemény) *Asmeretfi Herceg S.*

Első közleményünkben rámutattunk azokra az eltérésekre, amelyek az Intertypeot külsőleg is megkülönböztetik a Linotypétól. Ezúttal az Intertype egyéb sajátosságairól lesz szó. Elsősorban érdemes a megemlítésre a gépnek igazán egyszerű matricakiváltó készüléke, amelyet ábrában mutatunk be. Ebből is megláthatjuk, hogy ez a szerkezet két darabból áll, és pedig a tulajdonképpeni kiváltófékből és az azt műkö-désbe hozó rugóból. A billentyű megnyomása követ-

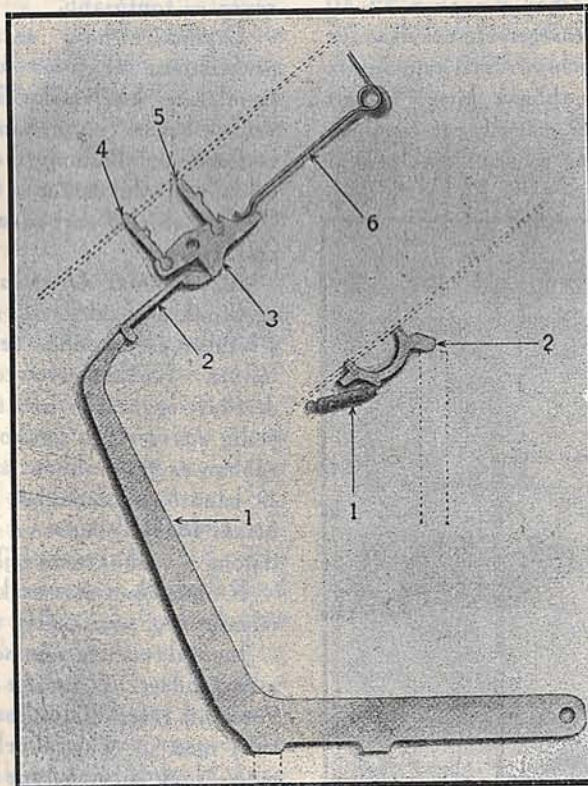
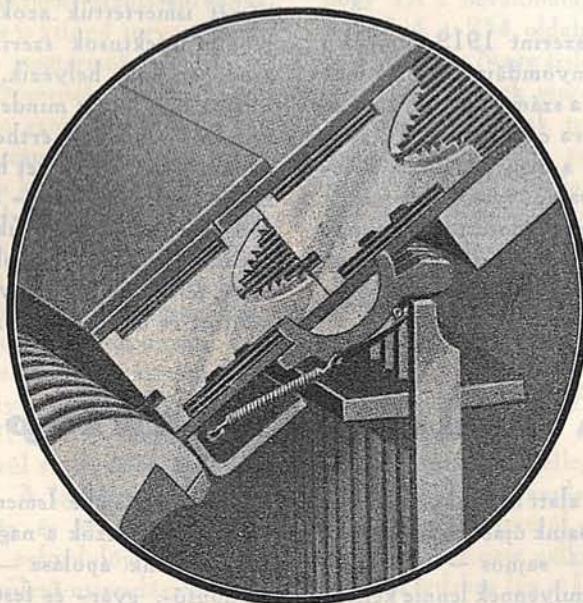
keztében a matricakiváltórúd felső vége felbillenti a kiváltókészüléket, miáltal a magazin csatornájában levő matricák legalsóbbja felszabadul, de ugyanakkor meg-fékezi az utána következő matricát a leesésben. Ugyan-ezt teszi a matrica kiváltására szolgáló zárókúp a Lino-typenál, de ez hat darabból áll, míg az Intertypeé, mint említettük, csak kettőből. Meg kell jegyeznünk, hogy a Linotype legtöbb matricaakadályát valóban a kiváltószerkezet komplikáltsága okozza, amit az

Intertypenak két részből álló készüléke a matricakiváltórúddal való közvetlensége miatt a legminimálisabbra csökkent. Ha hárommagazinos szedőgépet veszünk alapul, akkor ez az egyszerű készülék egyedül 910-zel csökkenti az Intertype alkatrészeinek számát. Tudniillik 91 matricacsatorna van egy-egy magazinban és ezek az alkatrészek ugyanannyiszor megismétlődnek. Általában ezt az elmésszerkezetet tartják a gép legértékesebb javításának. Az Intertype késblokkja a maga egyszerűségével szintén hozzájárul az üzembiztonság csökkentéséhez. Mindössze 50 alkatrészből áll a többi gép 150 részével szemben. A kés az 5 és 42 pontnyi vastagságú sorokhoz a csavar egyszerű fordítása útján egyaránt beigazítható. Az öntőforma pedig nem a korongba, hanem annak külső részébe van szerelve.

Az ólom egyenletes hőfokának biztosítása céljából az Intertype-társaság olyan gázszabályozót készített, amely bármely más soröntőgépre is alkalmazható. A szabályozó acélpálcikából áll, amelynek egyik vége az olvasztótégelybe helyezett alumíniumburokban van, a másik vége a gázáramlást szabályozó csapólemezt érinti. Ha az ólom túlforró, az alumíniumburok kiterjeszkedik és szabadon eresztí az acélrudat, amely a másik végével a csapólemezt részben lenyomja és így a gáz erős áramlását akadályozza. Ha ellenben az ólom kihűl, az alumíniumburok összehúzódik és a felfelé nyúló pálcika a csapólemezt kinyitja. A billentyűzet hengereinek csupán egy szíjuk van és fogaskerék útján kapcsolódnak egymásba. Ez a változtatás így kívánja megszüntetni azokat az akadályokat, amelyeket a Linotype billentyűhengereinek nem egyforma feszesen járó két szíja előidézní szokott. A sorszélesség úgy a gyűjtőben, mint az átvívószánon csavarhúzó segítségével nélkül, az ujjakkal könnyen megváltoztatható, mert mindkettő bevágásokkal van ellátva. A matricák elosztódását is megkönnyítették az

Intertypeon. A matricaelenőrző szegécskét a gépszedő ülőhelyéből is könnyen szemelött tarthatja. Hamis vagy fordított matricák az osztószekrény előtt megállnak. A vezetőlemezek mintegy centiméternyire belenyúlnak a magazinba, hogy a matricák kényelmesen juthassanak rendeltetési helyükre. A magazinbejárat lapján minden csatorna előtt az abba való betű van bevésve. Az Intertypemagazinok valamennyi modelre egyformán alkalmazhatók. Automatikus závarzat abban a pillanatban zárja le a magazinbejáratot, amikor azt a kicserélés céljából kikapcsolják. A többmagazinos gépeknel ez a készülék zárva tartja azokat a betűtárcákat, amelyekből nem szednek, hogy por vagy nem oda való matricák beléjük ne juthassanak. Az alsó vagy a középső magazin éppen olyan egyszerűen vehető le a gépről, mint a felső. A Linotypeon csak a felsők levétele után vehetők le az alsó magazinok.

A C-s.m. és a D-s.m. modellek, amelyekről már lapunk múlt számában megemlékeztünk, kisebb oldalsó magazinokkal vannak felszerelve, amelyek a címbetűket tartalmazzák. A 4-5 cicerós soroknak megfelelően a D-s.m. model olvasztótégelye és öntőszerkezete különösen masszív alkotmányok. Az oldalmagazin billentyűzete a főbillentyűzettel egyvonalban van. 34 csatornájuk van, amelyek a széles betűknek megfelelően tágasak. A lebillentyűzött matricák az oldalsó szíjra esnek, amely nagy sebességgel viszi azokat a főgyűjtőszíjra és onnan a gyűjtőszámba kerülnek. A gépszedő tehát ülőhelyéből szedheti le a szükséges címeteket meg az egyszerű hirdetéseket és nem kell minden címsornál felállnia, hogy a megfelelő betűtípust a splitmagazimból beakassza, amint azt a lapunkban már ugyancsak ismertetett splites amerikai Linotypenál láttuk.

Az Intertype-társaság házilag gyártja a matricákat

gépei részére. Úgyszintén a legváltozatosabb ornamensek, keretek és léniák öntésére a Linotype-gyárhoz hasonlóan blokkokat is készít, amelyeket a Linotype-gépek öntőformája elé is éppen úgy lehet alkalmazni, mint ahogyan a Linotype-blokkokkal az Intertypeon is önthetők díszítőanyagok.

Az Intertype-képviseletek szerint 1919 júniusáig amerikai és más államok 5000 nyomdája dolgozik már Intertype-gépekkel. Azóta ez a szám — ha ugyan nem volt csupán reklám — bizonyára emelkedett. A gyár állandóan terjeszkedik és hogy a nagy szállítási költségek csökkentése révén a társaság versenyképességét fokozhassa, Londonban is gyárat rendezett be, ahonnan az európai piacot olcsóbban tudja majd ellátni gépeivel.

A gyár tisztában van a reklám nagy erejével, amit

szembetűnően bizonyít az a körülmény, hogy a tipográfiai szempontból is értékes többszínnyomásos prospektusok és füzetek sokaságával árasztja el az óvilág érdekelteit, hogy a figyelmet okvetlenül ráirányítsa gyártmányaira. Mi csupán a fontosabbnak látszó részét ismertettük azoknak az előnyöknek, amelyek — a prospektusok szerint — az Intertypeot a többi szedőgép fölé helyezik, mert nem akartunk abba a hibába esni, hogy mindent készpénznek vegyünk, amit érdekelt oldalról érthető okokból terjesztenek. És amikor ismertetésünket befejezve, hangsúlyozzuk, hogy mi az Intertype szedő- és soröntőgépet csupán a gyár prospektusaiból ismerjük, egyúttal el kell ismernünk azt is, hogy ránk legalább ezek a leírások azt a benyomást tették, hogy itt valóban a Linotypenak egyik javított és bővített kiadásáról van szó.

Szemle a külföldi szaklapok felett

SZAKIRODALOM rovatcím alatt havonként szoktuk ismertetni külföldi laptársaink újabb és újabb számainait. Ez az ismertetés — sajnos — nem lehet olyan terjedelmes és kimerítő, amilyennek lennie kellene és amilyen lelki szemeink előtt lebeg. Annak a 35-40 szaklapnak, amelyeknek szerkesztőségeivel csereviszonyt létesítettünk, tüzetesebb áttanulmányozása is nagyon sok időt vesz igénybe, egyes fontosabbnak látszó cikkeit átolvasni és részletesen ismertetni, már egy egész embert igényelne még akkor is, ha csupán a német szaklapokat

vennők figyelembe. Ismertetésünkben is főként a német lapokra helyezük a nagyobb súlyt, mert ezekhez való kapcsolatunk ápolása — nyomdaiparunknak a német betűöntő-, gyár- és festékiparral való szoros nexusai révén — fontosabb.

Lapunk e havi számának nagyobb terjedelmét praktikusán óhajtván kihasználni: az e havi lapszemlében kiterjeszkedünk újszólván valamennyi velünk baráti viszonyban levő laptársunk rövid ismertetésére s ez alkalommal e lapok egynehányából szedés-példa-reprodukciókat is közlünk.

Vegyük első sorban a hazánkat környező államok szaklapjait:

A romániai *Grafica Romana*-ról esetről-esetre szoktunk megemlékezni, mert ez az aránylag fiatal lap a lefolyt esztendőben feltűnően tökéletesedett és fejlődött. Közleményei technikai és üzletvezetési kérdéseket egyaránt behatóan tárgyalnak, mellékletei pedig egyszerű és gyakorlatias munkák. Mind gyakrabban és gyakrabban láttunk mellékleteket az erdélyi és bánáti nyomdákban tanuságául annak, hogy az ottani főnökök most is szívesen áldoznak a szakirodalom és szakoktatás fejlesztéséért.

Romániában más szaklap — tudtunkkal — nem is jelenik meg, nem szólva a szakszervezet lapjairól.

Jugoszláviában ugyancsak egy ifjú szaklap terjeszti a szaktudást: *Graficka Revija* a címe, és amint havonkénti referátumunkban már korábban is leszögeztük: igen jó és gyakorlatias szerkesztésben jelenik meg. Nagy súlyt helyez az akcidenциára. A 246. oldalon be is mutatjuk egyik mellékletoldalát kicsinyített reprodukcióban. E példák iránya közel jár a mi mostanában oly sokat támadott stílusunkhoz, de jugoszláv kollégáink nem csak ebben a stílusban tudnak dolgozni, hanem a klasszikus irányt is kedvelik s erősen hódolnak a bécsi nyomdákban dívó jellegzetes iránynak is, amelynek legtekintélyesebb képviselője a bécsi *Grafische Revue*. E lapot egy-két évvel ezelőtt a megszűnés veszedelme fenyegette, de szakmaszeretetük

áldozatra készítette osztrák kollégáinkat, aminek folyamánként a lap kéthavonként pompás és nívós kiállításban jelenik meg. Cikkei elsőrangú szakolvasmányok, szedéspéldái pedig finom és ízléses munkák. Néhálynak (l. a 246-7., 255., 257-9., 262., 264. oldalt) reprodukcióját be is mutatjuk részben igazolásául annak, hogy osztrák kollégáink amúgy is kitűnő tervező készségét a modern grafika erősen megtermékenyítette.

A Pozsonyban megjelenő *Slovenská Grafika* egyes számaint rendszerint ismertetni szoktuk. Nagy kár, hogy felvidéki kollégáink száma túlkicsiny ahhoz, hogy áldozatkészségükkel ezen különben igen jól szerkesztett lap fejlődését lendületbe hozhatnák. Legutóbbi érdekes linótechnikájú fedelét ezen az oldalon reprodukáljuk. Egész más a helyzete a prágai *Typografiá*nak, amely békeidőben is a régi monarchia legszebb és a legmodernebb csapáson haladó szakfolyóirata volt. Most is nívós és divatos; kedvenc és vezériránya: a klasszikus szedésmód, amelyet olykor-olykor meglepően finom ötletekkel frissít fel. A 256. oldalon bemutatott példák is ezek közül az élénkítő és felfrissítő szedéspéldái közül valók. A lapzártakor érkezett e havi száma különösen szép és érdekes. *Vojtech Preissig* születésének 50-ik évfordulója alkalmából kizárólag ennek az ideális lelkületű nyomdásznak méltatásával foglalkozik. *Preissig* — a cseh *Morris* — nagy érdemeket szerzett hazája nyomdaiparának oly tökéletes nívóra való emelése körül, hogy megkülönböztetett ünneplésre mindenképpen érdemes.

A nagyszámú német szaklapok között a legelőkelőbb az *Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchsgraphik*. Idei első számát annak idején ismertettük, most várjuk a második füzetét; a súlyos gazdasági helyzet nem engedi meg többszöri megjelenését.

A *Deutscher Buch- und Steindruck* legfrissebb száma a novemberi, amely mélynyomású külön számként jelent meg. Ez már a második *Tiefdruck-Sondernummer* ez idén, ami kétségtelen bizonyítéka a mélynyomás nevezetes fontosságának és nagy elterjedésének. Ez az új szám, a mélynyomtatási eljárás újabb fejlődését és technikai eszközeinek újabb tökéletesedését ismerteti. Igen érdekes cikkekét írt *W. Gamble*, a londoni *Penrose's Comunal* kiadója, aki többek között bejelenti, hogy jelenleg már 7–8 olyan fotószedőgép-modelről van tudomása, amelyek mind csodálatos találékonyságról tanuskodnak. Ezeknek egy részét a fentemlített évkönyvben fogja ismertetni. Egy másik fontos közlése, hogy Londonban megoldották a mélynyomású gép mostani drága és nehezen kezelhető rézköpenyének a kérdését, amennyiben ezt vékony vörösrézlemezrel helyettesítik, aminek előnye az, hogy ezt bármely cinkográfus lapos állapotában marathatja; továbbá hogy az offset- és mélynyomást oly módon sikerült egyesíteni, mely mód mellett jobb eredményt érhetnek el, mint amilyent bármelyik eljárással külön, önállóan eddig elérhettek.

A *Mäser-Technikum* lapja: a *Typographische Jahrbücher* újabb számai nagyon nagy késedelemmel érkeznek hozzánk. Legutóbb érkezett 9–10. egyesített száma az üzemvezetésről mond érdekes tudnivalókat.

Német laptársaink közül a legszimpatikusabb a lipcei *Typographische Mitteilungen*. Modern csapáson haladó lap, amely nevelő hatását az egész német nyomdásztsággal érezteti. Gyakorlatias irányú cikkei, modern felfogású mellékletei egyaránt alkalmasak arra, hogy ezt a nevelőhatást tökéletesen érvényesítsék. A 242-3-4. és 254. oldalakon több szedéspéldát mutatunk be e lapból is. Nagy érdeklődéssel várjuk a jövő évi füzeteket, amelyeknek megoldására nemzetközi pályázatot hirdettek. E lapnak testvér lapja a *Jungbuckdrucker*, mely kéthetenkénti számaival a tanoncok nevelését tűzte ki céljául. Feladatát német alaposággal, tudással és gyakorlatiassággal kultiválja.

Az egyéb német lapok: a *Zeitschrift des Deutschen Vereins für Buchwesen und Schrifttum*, amely főként a könyvészet és írástudomány köreiből meríti mondanivalóit, továbbá a *Papier-Zeitung*, az *Allgemeiner Anzeiger für Druckereien*, a *Graphische Welt*, a *Zeitschrift für Deutschlands Buchdrucker*, a *Zeitungs-Verlag* stb. inkább gazdasági, kereskedelmi és szervezeti jellegű lapok, de valamennyinek tartalma rendkívül tanulságos és érdekes; aki a nyomdaipar világhelyzetéről pontos információkat akar szerezni, ezeket nem nélkülözheti.

Igen érdekes lap a holland *De Reclame*, művészeti folyóirat, de rendkívül sokat foglalkozik a nyomdaipari technikával, akcidienciával is. A Magyar Grafikáról ugyszólván számonkint emlékszik meg s minden

Fedőlap, Tichy Kálmán (Pozsony-Bratislava) linóleummmetszete
Az U véső szimfóniája

Umschlag, Linoleumschnitt von Koloman Tichy, Pozsony-Bratislava (C. S. R.)

esetben reprodukálja és dícséri szedéspéldáinkat is. Dánia szaklapjaiból a *Dansk Bogtrykker-Tidende* című gazdasági jellegű lapot és a *Dansk Bogtryk* című szakfolyóiratot ismerjük. Ez utóbbi szakmafejlesztő lap, mely a szemléltető oktatást inkább reprodukciók útján kultiválja. Eredeti kivitelű mellékleteket nem hoz. Igen nagy súlyt helyez a történelemre.

Svédország szakirodalmából a *Svenska Boktryckare föreningens Meddelanden* és a *Nordisk Boktryckare Konst* című folyóiratokat kapjuk. Az utóbb említett lap rendkívül nívós tartalommal bír, különösen értékesek technikai újításokat ismertető cikkei, amelyekből megállapítható, hogy a svédek még a németeket is megelőzik e téren. Legközelebb részletesen ismertetjük egyik cikkét a szedőgépek körüli újításokról.

A francia *Bulletin Officiel* vaskos füzetei ma is a bekeidőkre emlékeztető kivitelben jelennek meg. Csodálatos stagnálás ez, amit mi meg sem tudunk érteni. E lapnak egy 10 évvel ezelőtti száma és a legfrissebb, idei augusztusi száma tökéletesen azonos kivitelben hagyták el a sajtót, mintha előállításuk között nem is volna egy évtizednyi időkülönbség s a világegés is csak rossz álom lett volna...

Az olasz lapok közül a *Graphicus* változatos tartalommal jelenik meg, történelmi, művészeti, gazdasági cikkekkel (hosszabb lélekzetű közleményt nem igen hoz) igen tanulságosak. A háromhavonként megjelenő *Archivio Tipografico*-t egy grafikai szaküzlet adja

ki, tehát szigorúan üzleti reklámlap, de cikkei ennek dacára magas nívójú dolgok. A *L'Arte Tipografica* a torinói szakiskola lapja, a *L'Industria della Carta* a német *Papier-Zeitung*hoz hasonló lap, de több benne a műszaki és tudományos cikk. Az olasz lapok legnívósabbja az *Il Risorgimento Grafico*. Havonként jelenik meg és a legnemesebb és legklasszikusabb tipografiát műveli. Nobilis és költséges kiállítása megvesztegetően szép; a mindennapi munkákkal azonban ritkán foglalkozik.

Cserélünk még egy finn lapocskával is. Ez egy fregoli-lap. Egyik fele *Meddelanden* című s finn nyelven jelenik meg, megfordítva a lapot utolsó oldalára, a *Tiedonantoja* című lap első oldala tűnik szemünkbe. Munkaadók gazdasági szervezetének lapja.

A spanyol *El Obrero* a munkásság lapja, a barcelónai *Crónica Poligráfica* szépen kiállított folyóirat, kár, hogy szövegét nem értjük.

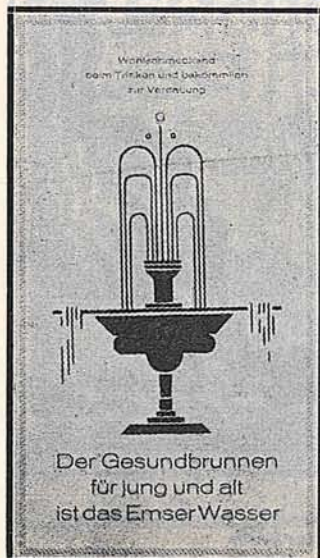
Nehezen hozzáférhető a *Schweizer Graphische Mitteilungen*, mely ezelőtt kedvelt lapja volt a Szakör tagjainak. Ezt nehezen nélkülözzük, de annál inkább örvendünk a *British Printer*, az *Inland Printer* és az *American Printer*-rel való összeköttetésünknek. E három lap nívós és gazdag kiállítása bekeidőkre emlékeztet, az igaz, hogy stílus dolgában itt is fennáll az, amit a *Bulletin*-re írtunk, de ez a jobbik értelemben vett maradiság, vagy — mint egyesek mondják — a tökéletesség netovábbja...

A s z a k o k t a t á s k ö r ü l

Arta Szakasis Antal

Eről a témáról már sokat írtak. Elméleteket építettek, programokat állítottak, a komoly képzettségnek és szakavatottságnak égető problémáit újra meg újra feltárták, mégis: örökös a vajadás ezen a téren és semmi az eredmény. Pedig érezzük, hogy iparunkban valami átidomulás megy végbe: a mult hagyománya és a jövő perspektívája közötti kiegyenlí-

tődés folyik le előttünk. A világháború és a forradalmak katasztrófája nyomán eltolódott viszonyok következtében nagy változások történtek minden téren. Az irodalomban és művészetben új korszak kezdődött, új értékelések lehetősége sült ki a ma nagy szellemi feszültségéből. Új korszellem, új stílus, új művészet van keletkezésben, ami megújításra készíti a grafikai ipart is.

Szedéspéldák
a lipcsei *Typographische Mitteilungen*
című folyóiratból

Satzmustern
aus der *Leipziger Fachzeitschrift*
Typographische Mitteilungen

A könyvnyomtató műhelyek szürke világában a tespedés és unalom lejáróban van. Bizonyos lendület, lázas keresése az új iránynak észlelhető a betű, a festék és a papír hármas egységének a birodalmában. A nyomdai művészet iránt ma szokatlanul nagy az érdeklődés. A közönség is megváltozott. Véleménye és ízlése van. Követelményeket támaszt a nyomdással szemben. A kemény vonalak és mostohán használt színek helyett több kifejező-képességet, egészségesebb és realiztikusabb ízlést kér és nem óhajt többé beugrani az »egyénieskedés« és a túlfűtött fantázia hengere alól kikerült szörnyepapirosoknak. A nyomdász érzi és tudja, hogy új, szokatlan hangsúlyokra kell ügyelnie, változott forma- és színlátással kell számolnia. Új szépség, új ritmus nyilatkozik meg előtte. Tudja és érzi, hogy ez így van, de ma még tanács-talanul áll ezekkel szemben, mert nincsen birtokában azoknak az eszközöknek, amelyek tudását bővítené, ismereteit gyarapítaná.

Hiányzik az a szélesen megalapozott intézmény, ahol a nyomdász megtanulja, ami jó és új anyagban, szerszámban, eljárásban. A nyomdaipar változatos-sága, technikájának folytonos tökéletesedése ma már sok ismeretet, ügyességet és képséget tételez fel, amelyeket csak a gyakorlat és mesterség üzése közben nem lehet elsajátítani. Égető szükség van tehát a szakoktatásra, a nyomdásztanműhelyre, a szakajtó munkájának kiszélesítésére! A szakoktatás kérdésének a rendezése, az e téren fennálló hiányosságok megszüntetése ma már fontos nyomdásztársadalmi szükség. Hány nyomdász van, akiben minden jóakarát és buzgóság megtalálható a szakmájában való öntevékenységre, adjuk meg tehát a lehetőséget ezeknek, hogy a

TAPETEN VON RUF

BEHAGLICHKEIT UND GEMÜTLICHKEIT FINDET MAN IN DEN ZIMMERN DIE MIT ECHTEN SCHLÖSSELER-TAPETEN AUSGE-SCHLAGEN SIND. IHANDDRUCKE!

MEINERS BREMEN

DIESEN TAPETEN SIND KUNSTLER-HAFTE ARBEITEN VON PROF. DR. E. KLEINEMPEL IN BREMEN, TON UND ZEICHNUNG BESTIMMEND. ZU GRÜNDE GELEGT

A Berthold betűöntőde »Dreissig für Drei« hirdetés-bélyegzetéből — Aus dem Wettbewerb »Dreissig für Drei« der Firma H. Berthold, Berlin

legjobb képességüket, tehetségüket. talán művészetüket kifejlesszék és az alkotó munka erejével megtermékenyítsék az iparművészetek sorába szökken grafikai ipart. Szakoktatás fozkozza a munka képességet! A rajz nagy biztossága, a színek megválasztása, az ötletes tervezés csak rendszeres oktatás és helyes irányítás mellett sajátítható el. A régi

jó szaktanfolyamok nagy hibája volt, hogy a fősúlyt a rajzolásra helyezték. A rajzolás jó, de a megcsinálás, az építés és alakítás kétségkívül sokkal nagyobb képző-erejük, mert ez vezet rá a sokféle szerszám használatára, az anyag nehézségeivel való küzdelemre és sokkal nagyobb áttekintést, pontosabb megfigyelést, alaposabb munkát követel meg, mint a rajz. A forma és szín, a harmónia és szimmetria iránti érzék és a művészi ízlés kifejlesztése legyen a szakoktatás alap- és sarokköve, a tanításnak kiinduló és középpontja. A szakoktatást magábaölelő intézményekben helyet kell biztosítani az elméleteknek és a szaktörténelemnek is, de a tanulás és tudás jellegét tekintve, ezek alája legyenek rendelve az alkotásnak. Nincs szükségünk elvont elméletekre, megkövesedett fogalmakra eleven gyakorlat nélkül, nem kell az emlékezetre alapított tudás a tapasztalati úton szerzett

ismeret nélkül. Viszont nem kell csak a gyakorlat magyarázó elmélet nélkül, nem kell a monoton, gépszerű munka megismerés és tudomány nélkül. Ezzel kapcsolatban súlyt kell helyezni a nyomtatványkiállítások rendezésére is. A kiállítások a tegnaptól, a mátt és részben a holnapot is feltárják a szemlélőnek. Amit apránként nem tudunk megtanulni, azt itt együtt megtaláljuk. A mai nyomdatechnika túllépi az egyesek tapasztalatainak a határait, kollektív úton kell tehát hozzáférhetővé tenni mindenki számára a továbbfejlődés lehetőségét. Nyomtatványkiállítások rendezése tehát elsősangú fontossággal bír.

Az ólombetűk világában egyre nagyobb a vágy a szakoktatás gyakorlatiasítása után. Az illetékes fórumok a maga egészében, minden apró, de fontos vonásával együtt vegyék szemügyre és alaposan tárgyalják meg ezt a fontos kérdést, hogy a nyomdászok e reformnak teljes erejével, gépszerű alkotóképességüknek és produktivitásuknak sorompóba állításával mielőbb résztvegyenek a maguk gazdasági jövőjének megalapozását, a nyomdaipar felvirágoztatását szolgáló munkában! Ez a munka pedig aligha lesz eredménytelen, ha kellő eréllyel látunk hozzá.

Szedsépfélda a Graphische Revueből
Satzmuster aus der Graphischen Revue

Szedsépfélda a Graphische Revueből
Satzmuster aus der Graphischen Revue

Emléksorok Könitzer Gusztáv barátomhoz

a Berliner Typographische Gesellschaft elnöki székében eltöltött huszonöt éves működésének ünneplése alkalmából

Messze vezetne és valószínűleg csak félig-meddig sikerülne, ha mi, a német befolyás és német alaposság kihatása folytán önállóságra kapott magyar nyomdászok a Magyar Grafikában kísérőnk meg *Könitzer Gusztávnak*, a Berliner Typographische Gesellschaft elnökének, ennek a tetőtől talpig érdemes könyvnyomtatónak munkálkodását méltatni. Teljesen elegendő a huszonöt év óta vezetése alatt álló szakoktató egyesület negyedszázados történetére, fejlődésére és sikerdús működésére gondolni, elegendő a »Deutscher Buch- und Steindrucker«-nek általa szerkesztett sok-sok évfolyamába mélyedni és elegendő a »Papier-Zeitung«-nak legutóbbi évfolyamait végiglapozni és megkapjuk *Könitzer Gusztávnak* olyan tökéletes képét, aminőhöz hasonlót semmiféle ihlettől áthatott mesteri ecsettel festeni nem lehetséges s olyan bepillantást nyerünk *Könitzernak*, a nyomdásznak és kollégának a lényébe, amelyent még oly szép szavakkal sem volnánk képesek körülírni.

Mostani negyedszázados elnöki jubileuma alkalmá-

ból annyit azonban a Magyar Grafikában is meg kell örökítenünk, hogy *Könitzer* volt az első, aki — egyes magyar szaktársakhoz való baráti viszonya révén, másrészt pedig egyes magyar szakíróknak a »Deutscher Buch- und Steindrucker«-ben való szóhozzjuttatása által — nekünk: magyar nyomdászoknak az útját egyengette a Nyugat felé és egyengette oly sikerrel, hogy ott technikai rátermettségünknek már évek óta teljes elismeréssel adóznak.

Mi — minden külsőségektől menten — *Könitzer Gusztávban* a példásan tökéletes nyomdászt üdvözöljük és a *Magyar Grafika* útján szívből fakadó jókívánásainkat küldjük eme óhajással kapcsolatban:

»A mindenképpen súlyos idők dacára őrizd meg minket, kedves *Könitzer Barátunk*, jó emlékezetedben és gondoldj — az emlékezetesen szép 1912. évi budapesti napokra és ne feledd el az 1914 augusztus elsejét, amely történelmi nevezetességű napon volt alkalmunk legutóbb — remélhetőleg nem utoljára — baráti jobboldat megszoríthatni!«

Fuchs Zsigmond

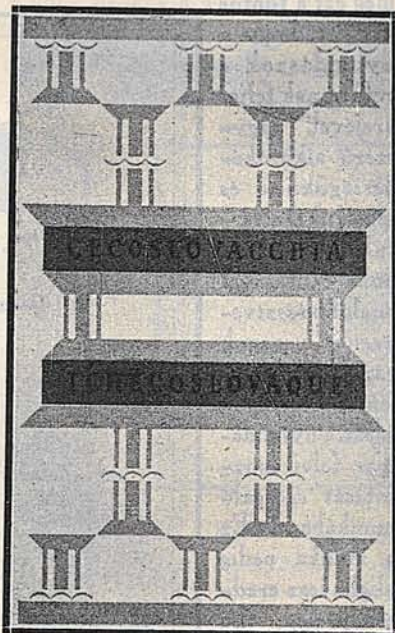
Ritkaságok, furcsaságok

Írta Saschik Vilmos

Minden művészi ipar történetében, úgy a nyomdászatban is, a fejlődés természet-szerű holtpontjain, a komoly alkotó munka időnkint a gyermekes szeszélynek és az ötletek játékanak adja át a helyét. Az alkotó energia pihenő óráit töltik ki ezek a játékok, nem törekszenek sem korszakalkotó eredményekre, sem nagyképű stílussteremtésre, csupán jókedvű nyomdászok, bibliofilek, kiadók, vagy írók gondtalan óráinak tréfás emlékeiként egészítik ki egy-egy kornak, vagy egy-egy kor divatjának kulturális képét. És éppen ezért érdekesek. Bármilyen bizarr ötlet, vagy bohókásszeszély szólította is őket életre, jellegzetes kifejezői mindenkorkoruk kedélyi életének. A sok komoly szakmunka mellett, tudtunk-

kal, ma még nem jelent meg egy sem, mely a tipográfia furcsaságaival, vagy ha úgy tetszik: csodabogaraival foglalkozik, pedig összegyűjtésük és kultúrtörténeti földolgozásuk kétségtelenül igen hálás és érdekes munka volna. Ezúttal sem terjeszkedhetünk ki az összes meglevő s máig ismert nyomdatechnikai különönségekre,

csak néhányat sorolunk fel, mint a legérdekesebbeket. Így első sorban minden kornak megvolt az a furcsa bogara, hogy a technikai lehetőségek teljes kihasználásával előállítsa a legkisebb alakú könyvet. Már az írott könyv korában ambicionáltak a legkisebb könyv megírását s úgy látszik, nem egész eredmény nélkül, mert már a római Plinius tud egy Iliasz-kéziratról, mely összegöngyölve

Szedéspéldák a prágai *Typografiából* — *Satzbeispiele aus der Fachzeitschrift Typografia, Prag*

egy dióhéjban elfért. A fémetszés idejében a new-yorki Toppan 12.000 betűt vésett egynyolcad hüvelyknyi fémlemezre. Amikor a betűöntés technikája tökéletesedésnek indult, vele együtt újra felbukkant a liliputi könyvek nyomtatásának rögeszméje s ennek voltak eredményei az »English Bijou Almanac« apró kiadványai, melyek $\frac{3}{4}$ hüvelyk magasság mellett $\frac{1}{2}$ hüvelyk szélesek voltak, 37 lapból állottak

s a szövegen kívül kép- és zene-mellékleteket is tartalmaztak. Hasonló apróságok voltak még az $\frac{5}{8}$ – $\frac{3}{4}$ hüvelyk méretű »The Mite«, a 14–18 mm. méretű párizsi »Alarm Almanac« és a postabélyeg negyedrészenek felületével egyenlő méretű hollandi »Bloem Hofje door«. A kicsiség jegyében született a milánói Guocchi kiadásában megjelent »Divina Commedia«, továbbá a páduai Salmin által készült, 500 oldalas, 37–22 mm.-nyi, a velencei 49–53 mm. nagyságú »Oficium«, a heideni 42–32 mm. méretű »De Tranquillitate« és végül a szintén Salminnál nyomtatott Galilei levele, mely eddigi ismereteink szerint ma tényleg a legkisebb méretű nyomtatott könyvnek tekinthető, mivel mindössze $9\frac{1}{2}$ mm. magas, 6 mm. széles, 208 oldala van, oldalankint kilenc sora és körülbelül száz betűje.

Az apróságok birodalmába tartoznak a picike bibliák is, melyek közül, mint legkisebbeket, kettőt ismerünk és említünk fel: a glasgowi 16⁰-ú bibliát, mely az oxfordi ú. n. nonpareillebibliának mása s amelynek 436 oldalán 28 illusztrációt találunk, továbbá a glasgowi Uj-Testamentumot, mely még ennél is kisebb, miután mindössze $\frac{3}{4}$ – $\frac{1}{2}$ hüvelyk méretű. Ez azonban nem minden: a felsoroltakon kívül még körülbelül 28 ilyen apróság van, melyeket méret és cím szerint ismerünk.

Külön csoportba tartoznak az egészben, vagy részben színes papirosokra, vagy más anyagokra nyomott könyvek. Kehl 1784–89-iki Voltaire-kiadásának 70 kötete közül 25 kék papirosra van nyomva. A Tregearnál megjelent »Seymour's Sketches« egy-egy kötetében évenként különböző színű papirosokat találunk.

További csoportra oszthatók a fehér papirosra, de különféle színekkel nyomtatott kiadványok. Ilyen pl. Joshua Sylvester »Lachrymae Lachrymarum«-ja, melynél a lapoknak csak az egyik oldalán van szövegnyomás, a másik oldalán fekete, nemkülönben egy

párizsi (1665-ben készült) latin nyelvtan, melynek szövege fekete, vörös, zöld és barna színekben pompázik, továbbá Caraccioli 1759-iki divatkönyve, zöld színben nyomott szövegével és ábráival.

A Sneyd-könyvtárnak van egy páratlan kis furcsasága, egy 31 lapos, díszes marosquin-kötésű, aranycsattos könyve, »Passio Jesu Christi« című, melynek szövege nem nyomás, se nem kézi festés, vagy írás, hanem — papírkivágás. Oly módon készült, hogy az előrajzolt szöveg betűinek körvonalait behasították s a lapokat fekete márványpapírral alábélelték, miáltal a bémetszések feketén tűntek elő s a betűk rajza olvashatóvá vált.

Ez a hallatlan türelemmel készült rabváltó munka hihetőleg egy kolostor valamelyik cellájából került ki. Jókora gyűjtemény telnek ki azokból a könyvekből, melyeket az elfajzott ízlés papiros helyett szövetre, selyemre vagy ólomlemezre, pálmalevelekre, vagy gyöngylapokra iratott, vagy vésetett.

Külön szakirodalmat érdemelnek a betiltott, vagy elkobzott könyvek, bár ezeknek csak a bibliofilek nézőpontjából, vagy kultúrhistoriai szempontból van jelentőségük.

Bizonyos háborzongató nimbusz veszi körül az emberbőrbe kötött könyveket, bár ezeknek jelentékeny része közönséges borjúbőr-kötés, lévén a kettő között szabad szemmel észre sem vehető különbség. A feltétlenül hiteles emberbőr-kötések közül tudunk egyről, melyet a londoni Athenaeum-könyvtárban őriznek s egy Corder nevű rablógyilkos bőrébe van kötve, két finom bőrkötésről a Marlborough-Houseben, mely Mari Patman öngyilkosságának, az akasztófán halt, gyilkos yorkshirei boszorkánynak bőrében pompázik, ismét egy másiktól ugyanott, melynek borítására a kőtelhalálra ítélt George Cudruore bőrét használták fel, sőt Flammariónnak is van

egy emberbőr-kötésű könyve, állítólag ehez is egy szép asszony adta az anyagot, nevezetesen egy grófnő, aki végrendeletileg tette meg Flammarión bőre örökösévé, azzal a kikötéssel, hogy még életében történt megállapodásuk szerint, a híres csillagász egyik művét, a »Ciél et Terre«-t abba beleköttesse. Mi igaz ebből a történetből, nem tudjuk, de a »Ciél et Terre« kötéséről kétségtelenül beigazolták, hogy az ember bőrével van borítva.

A fantasztikus kötések egyik speciális alosztályát

MODERNE BELEUCHTUNGSKÖRPER

WIEN I. KÄRNTNERSTRASSE NR. 18

Szedéspéldák a wieni Graphische Revue című szakfolyóiratból — Szatemustern aus der Fachzeitschrift Graphische Revue, Wien

alkotják a különféle emlékezetes falemezekbe, fadarakba, vagy más efféle anyagokba kötött könyvek. Vannak közöttük olyanok, melyek katasztrófális véget ért hajók kihalászott deszkáiba vannak kötve s néhan yat találunk a British Museumban is, amelyeknek bekötéséhez az 1790. évben elsúlyedt «Royal George» nevű hadihajó roncsait használták fel fedelek céljaira. Könyvkötészeti tréfáknak tekinthetők az ikerkötések, vagyis két könyvnek oly módon való egybekötése, hogy alsó fedéltábláik közösek, minélfogva az egyik könyv mindig fejére fordított helyzetben van.

A felsorolás azonban még korántsem teljes, mert kivételes figyelmet érdemelnek a »macaronae»-nak nevezett könyvek, a tartalmuknál, vagy stílusuknál, esetleg önkényes helyesírásuknál fogva ér-

dekes és mulatságos nyomtatványok, az ötletes pornográfiaiák s a kicsapongó jókedvűek egyéb, ezerféle kielészéi. Ezek közül emlékezzünk meg például a hóbortos Timotheus Dexter-könyvekről, melyek méltók tulajdonosuk egyéniségéhez, aki római szenátornak öltözködve járt-kelt falusi birtokain s egyéb gondja nem lévén, vadabbnál vadabb könyveket írt és nyomattatott ki — természetesen — csak vendégei és barátai használatára. Ezek egyikének szövege például nincsen szavakra tagolva, a sorok zsinórokként csikozzák fel az oldalakat és nincsen rajtuk semmiféle írásjel, vagy ékezet. Egy másik könyvében a szöveg között egész sorok hiányzanak, az előszó szerint a célból, hogy minden olvasó írja bele magának azt, ami neki a legjobban tetszik. Van egy könyve, melynek minden szava ortográfiai hibákkal van teli és valósággal anarchista-kiáltvány a helyesírás ellen. Mindez pedig csak ötletszerű szemelvény, távol attól, hogy a megfelelő furcsaságoknak akár csak megközelítőleg is teljes képét adnám. Talán majd egyszer — ki tudja — akad valahol egy Dexterhez hasonló különc, akinek az lesz a bogara, hogy ezt a sok csodabogarat összeszedje. Az előrebozsátott okokból csak azt kívánhatjuk, hogy bár akadna ilyen Dexter — akár kettő is — minél hamarább.

Kozma Lajos címkéi

E helyen már több ízben volt alkalmunk ismertetni és olvasóink figyelmét nyomatékosabban felhívni Kozma Lajos grafikai tevékenységére. A Floris gyár címkéinek, dobozdíszéinek és a gyomai Kner nyomda részére készült könyvdíszek, lécek, záróvignetták be-

Címleap a »Graphische Revue» című folyóiratról — Buchumschlag aus der Fachzeitschrift »Graphische Revue», Wien

mutatásával ízelítőt adtunk a művész sokoldalú alkotó munkásságáról, törekvéseinek menetéről. Ezúttal ismét bemutatunk régebbi címkéiből egy sorozatot. Mint látjuk, e darabok logikusan összefüggnek a Floris címkékkel, a formanyelv azonosságán felül ugyanaz a szellem, díszítő kedv. A népművészet gyökereiből megújuló és színesedő fantázia lüktetése ugyanolyan érzéseket vált ki a szemlélőből, mint korábbi műveiben. Legsikerültebbek azok a címkék, amelyek tisztán ornamentális elemekből tevődnek össze, vagyis ahol a naturalista motívumok oly változáson esnek át, hogy jelentőségük tisztára ornamentális. Példa erre a piros alapú kerek »White Star powder» címke, ahol a madarak belefonódnak a stilizált virágok indáiba. A piros és fehér szín kellemes harmóniában egyesül. Az ugyancsak kerek, zöld alapú »Marvel» címke, amely a naturalista elemeket teljesen nélkülözi, színösszetételében és megkomponálásában is mindenképpen sikerült. Szalagjai előkelők, kellemesek színben, rajzban egyaránt. A koronás leányalakot magában foglaló címke színösszetétele rendkívül sikerült. Ugyanez áll a »Marvel shampon» tarsolyra is. Az ismertett címkéket a magyar üzleti nyomtatványok között a legelőkelőbb hely illeti meg és a széles körben, ahova e nyomtatványok eljutnak, feltétlenül tiszteletet és becsülést szereznek a művésznek, a magyar sokszorosító iparnak.

Bálint

Technikai újítások

A SUPERTYPE. ISMÉT EGY ÚJ SZEDŐGÉP. Az utóbbi időben ismét gyakrabban olvashatunk híreket új szedőgépek feltalálásáról. Akárcsak a béke boldog éveiben, amikor úgyszólván hónapról hónapra regisztrálhattuk az ehhez hasonló technikai újításokat. Most ismét egy új vaskolléga adott életjelt magáról. A *Supertype* nevet viseli ez a legújabb szedőgép, melyet Letsch W. Frigyes, a brooklyni Mergenthaler-gyár egyik régi alkalmazottja talált fel s amelynek gyártására öt millió dollár alaptőkével Baltimoreban vállalat is alakult. Az új vaskollégát egyelőre csak a gyár prospektusaiból, illetve kommunikációból ismerjük, amelyek persze nem fukarkodnak a feldicséréssel és csak természetes — amint azt már régén megszoktuk —, hogy az új gépnek a már meglévő szedőgépekkel szemben sokféle előnyét hirdetik, ilyen például az is, hogy az alakváltoztatás a teljes szélességről akár az egyetlenegy betű szélességig pillanatok alatt eszközölhető. A szakember azonban nyilván tudhatja, hogy ez csak valamilyen boszorkányos és komplikált szerkezet útján valósítható meg, ami a szedőgép mechanizmusának nem az egyszerűsítését, hanem bővítését jelentheti. Táblázatszedő-szerkezettel is bír az új gép; ez sem lehet egyszerű s a gépszedő munkáját csak megnehezítheti. A legnagyobb előnye a gépnek a teljesítmény hihetetlen fokozhatása: 600 sor óránként! Szédületes! Az ezt hirdető prospektus nem árulja el, hogy vajjon ezt az eredményt valóban elérték, mert a híres amerikai szedőgéprekorderek — akiknek egyike egy ilyen

versenyszedés után, a marathoni futóhoz hasonlóan, holtan esett össze a vaskolléga lábánál, — sem értek el ilyen álomszerű eredményt. Elvégre is a szedőgép teljesítőképességét a mechanizmus javításával és tökéletesítésével lehet fokozni, de a gépszedő agy-, kéz- és ujjmunkáját aligha lehet ilyen eredmény kiforszírozására doppingolni. Egyébként a gyakorlat majd megmutatja, mennyivel jobb a Supertype a többi -type-nél. Arra mindenesetre alkalmas, hogy a választást a szedőgépek között megnehezítse.

Könyvekről

ARS UNA. Egy új képzőművészeti folyóirat indult meg e címmel, amely tartalmánál, kiállításánál fogva bátran felveszi a versenyt a kontinens bármelyik művészeti folyóiratával. Ma, mikor a színházak körül a »művészeti« lapok egész tömege hemzseg és a jámbor közönség hétről hétre gyönyörködhetik kedvencei arcképeiben és kimerítő jelentést kap róla, hogy Ripacs Kornél vagy Sűvöltő Elvira színművészek hogy töltik napjaikat, mi a kedvenc gramofónlemezük, igazán nem szerénytelenség a magyar képzőművészetet is orgánumhoz juttatni, mert amióta a »Művészet« című folyóiratot a műcsarnoki özvegylegények fokról fokra lesüllyesztették, majd végkép belefojtották a szusz, a magyar képzőművészetnek nincs egyetlenegy folyóirata sem. Az első két szám biztató perspektívát nyit a jövőre nézve. A magyar művészeti írók színe-java egyesült munkára e folyóirat hasábjain. Komoly és alapos tanulmányok egész sora jelent meg máris és rendkívül sikerült illusztrációs anyag gazdagítja a lapot. Jókívánságunk és reményünk kíséri az új folyóiratot, amidőn útnak indul. A szerkesztés megbízható; erős kezekben van. Pogány Kálmán esztétikus, művészeti író neve teljes biztosíték arra nézve, hogy a színvonal európai lesz és marad. Korvin Testvérek nyomdája gondosan, kifogástalan precízitással állította ki a folyóirat számait. B

ÚJAKRÓL ÉS RÉGIEKRŐL. *Művészeti dolgozatok.* Írta Petrovics Elek. Amicus kiadása. Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum érdemes vezető igazgatója egybegyűjtötte régebbi és újabb művészeti tanulmányait és szépen kiállított, formás kötetben közzébocsájtotta. Húsz esztendőre visszanyúló értekezés is van e kötetben. Ha a cikkekben szereplő nevek már feledésbe merültek, vagy történelmi magasságba emelkedtek is és a leírt, méltatott események egy része el is vesztette aktualitását, mégsem volt haszontalan e tanulmányok visszaidézése. Egyrészt megismerjük az író szempontjait, másrészt bizonyosságot kapunk arról a nagy szeretetről, amely az írókat a művészethez fűzi szét nem téphető kötelékekkel. A könyv szerzője múzeumi igazgató és így kétszeres súlya van mindannak, amit a múzeummal kapcsolatban megírt. Szerencsés harmóniában találkozik a múzeum lelkes, hozzáértő fejlesztője, a gyakorlati férfiú, az íróval, aki cicomátlan, de jelentőségteljes szavakkal, monda-

tokkal programot ad, tetteivel igazolt programot. Ezért a könyv legfontosabb részei mindenesetre azok a fejezetek, ahol a Szépművészeti Múzeum jövőjét, gyarapodását fejtegeti. A könyv túlnyomórésztben ilyen természetű tanulmányokból is áll. A széles alapokon nyugvó tudást, tájékozódást igazoló cikkeket pompás reprodukciók támasztják alá. A boldog békeidők emlékeit idézi fel a könyv kiállítása, a finom papiros, gondos szedés, kifogástalan klisék. A kiadó szokatlan áldozatkészségét megfelelő eredmény kísérte. A könyvet a Globus nyomdában nyomták. B-t

Nyomtatástechnika

A SZALAGKÉPZŐDÉS ROTÁCIÓS NYOMÁSNÁL sem megy ritkaságszámba és ha a bajt meg akarjuk szüntetni, előbb az okát kell megtalálni. A szalagképződés attól is eredhet, hogy az alsó felhuzatívek összegyűrődtek. Ezen könnyű segíteni. A hátnyomóhenger moleszkináthuzata is hibás lehet, ebben az esetben újjal kell azt felváltani. A legtöbbször azonban a festékdörzsölésben van a hiba. Ha az emelőt (Heber) és a hengereket kicserélik, a szalagok elmaradnak. Az itt felemlítettek a leggyakoribbak, azonban több más oka is lehet a szalagképződésnek, amelyekre a fentiek figyelembevételével könnyebben bukkanunk rá. h

Tömöntés

A TÖMÖNTŐDEI MATRICAPRÉSEK tudvalevően nagyon rongálják a betűket. Ez természetes következménye a tömöntődékben szokásos gyors munkamenetnek, ami viszont elkerülhetetlen különösen a napilapmunkáknál. Van azonban mód rá, hogy a betűanyagot mégis megkíméljük. A nedves matricát kefével verjük le és azután a mérsékelten meleg prés alatt könnyű nyomással megszáritjuk. Ez mindenesetre 20-25 percet vesz igénybe amit napilapmunkák nem mindenkor engednek meg. Ennél az úgynevezett melegstereotípiái eljárásnál az anyag kevésbé romlik és évekig dolgozhatnak így vele. A hidegstereotípiánál ugyancsak nedvesen kell a matricát levetni, csak rövid ideig kell a langyos prés alatt nyomásnak kitenni és a szedésről még nedvesen levenni. A szárítást vasszekrényében végzik, amelyet vagy gázzal melegítenek, vagy az öntőkatlan felett helyeznek el. A matricát vaskeretbe zárják és léceken a szárítószekrénybe tolják. A szárítás a szekrény hőfokának arányában 3-5 percig tart. Az igaz, hogy a betűk képe ennél az eljárásnál

Levelléjminta a »Graphische Revue« című wieni folyóiratból
Briefkopfmuster aus der Fachzeitschrift »Graphische Revue«, Wien

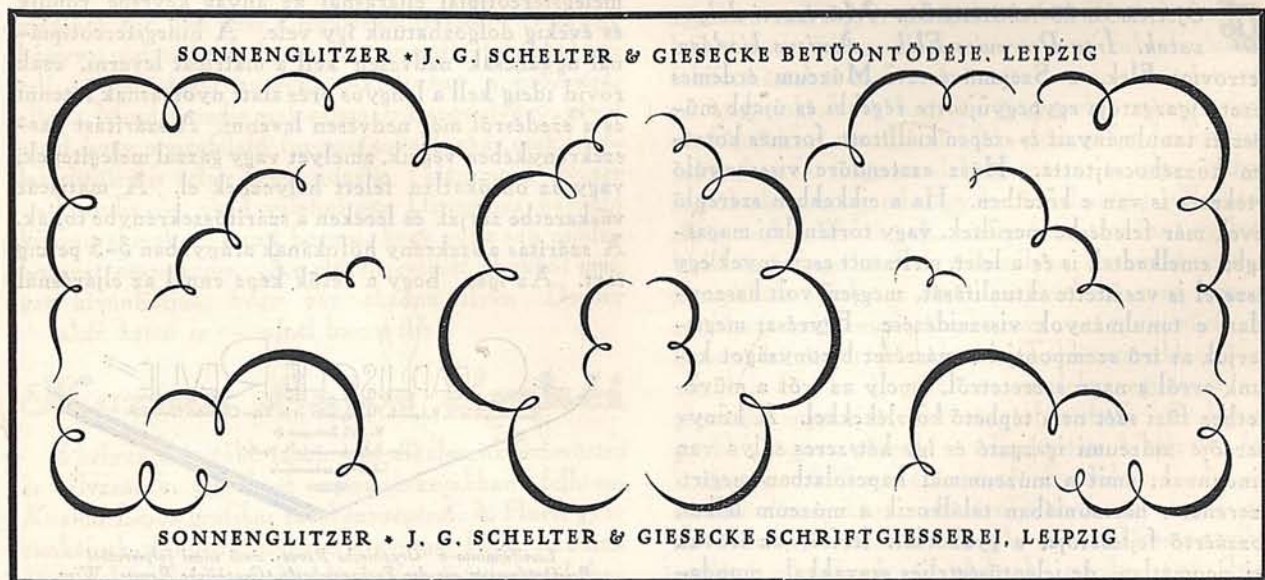
nem olyan éles, mint amikor a matricát a formán szárítják, de viszont a matrica nem gyűrődik el. Tapasztalat szerint a kalandírozás nem koptatja annyira a betűt, mint a préselés, ennél fogva az újságelőállításnál jobbnak tartjuk a kalandert, mint a prést, mert itt szorításra nincsen szükség. Folyóiratoknál, amelyek sok képet tartalmaznak, a matricák már a raszterek miatt is nehezen készíthetők el. Ehez gazdag tapasztalatokra van szükség, de itt is jó szolgálatot tesz a villamossággal melegített kalander. Ha a matrica nem túlságosan nedves, a kép rendkívül éles és síma. A nedves matricák szárítására van még néhány más mód is. Például egy körülbelül két méter hosszú, vastag öntöttvas lapot oly módon kell gázzal megmelegíteni, hogy a vaslap elején mérsékelt meleg, a végén mindig melegebb legyen. A nedves matricát a vaslap kevésbé meleg részére kell fektetni és ürpótlókkal vagy megfelelő mértékű vaskerettel az öntőszöglet széléhez odanyomni. A matricának a vaslap legmelegebb részéig való fokozatos előretolásával az 2-3 perc alatt megszárad, anélkül hogy összehúzódna. Ilyen módon egyidejűleg egymásután 6-8 matrica is megszáradhat. ^h

STEREOTÍPIAI LEMEZEK HIBÁS ÖNTÉSÉRŐL sok a panasz és ezek közül elég gyakori az, hogy a cicerónyi vastagnak szánt lemez egy-két ponttal vastagabb. Ez természetesen nagyon megnehezíti a nyomást és 15-20.000-es példánynál a lemezeket teljesen elkoptatja. A tömöntőszerkezet a hibás abban, hogy a lemezek vastagabbak egy cicerónál, elsősorban tehát azt kell kijavítani, ami még mindig olcsóbb, mint a lemezek egyenletessé tétele céljából gyalugépet rendelni, hogy azzal gyalulják pontos vastagságúvá a lemezeket. A jó és pontos lemezek lehetővé teszik a zavartalan munkát és a gépmester drága idejét nem rabolja el hosszadalmas egyengetésekkel. A tömöntőnek arra is kell figyelnie, hogy a fémet a példányszám szerint ötvözze. Minél nagyobb a példányszám, természetesen annál keményebb ólomra van szükség. Állítsuk fel alapként a 30.000 nyomást, amihez 78

rész lágyólomot, 18 rész antimönt és 4 rész cint tartalmazó anyag a megfelelő. A szakember ehhez igazodhatik a fém összeállításánál, ha a tömöntvények akadálytalan nyomását kívánja biztosítani. ^h

Új betűk és díszek

SONNENGLITZER (a J. G. Schelter & Giesecke betüöntöde újabb díszítő anyaga). Lapunk mult havi számának 1., 6., 12., 14. példáiában több olyan díszítő darabot használtunk fel, amelynek teljes sorozatát nem volt még alkalmunk bemutatni. A 260-261. oldalakon most pótoljuk a mulasztást. Ez az anyag *Sonnenglitzer Gruppe 1160, 1161, 1162* jelzés alatt kerül forgalomba. Amint a mult havi példákából is látható, rendkívül hálás anyag a modern akcidenszedő kezében. Teljesen semleges természetű, bármily munkához felhasználható, legyen az családi jellegű vagy reklámnyomatvány. A modern szedésstílusba különösen beleillik. Különböző formájú és nagyságú fordulatos, eleven vonalmenetű »kacsaringói« bármily szedésképzésnél előnyösen használhatók, különösen jól alkalmazhatók holmi bántó — és egyébként ki nem tölthető — üres helyek dekorálására. A sugaras díszek alkalmazására már nem mindig van alkalom, de reklámszedésnél mindig akad formalehetőség, amelybe ügyesen bekomponálhatjuk ezt a mindenképpen modern anyagot. Felhasználásának helyes módját illetőleg kitünő példákat találunk a modern grafikai alkotásokban s ekként igazolva látjuk ama sokszor hangoztatott — de nálunk, sajnos, olyan hangosan kétségbevonat — véleményünket, mely szerint a betüöntödék új termékei olyannyira szoros nexusban vannak a modern grafikával, hogy ezeknek felhasználása nem is lehet más módszerű, mint amilyent a gyakorlati grafika mutat. A bemutatott anyagot a Schelter & Giesecke cég (képviseli Fischer Ignác, Budapest VII, Kazinczy ucca 27) galvanók alakjában hozza forgalomba s technikai kivitele megszokottan kiváló.

GTAGES-ANTIQUA elnevezés alatt új betűcsalád-
dal gyarapodott a jó és ízléses betűfajták ma már
dús tömege. A nálunk jó hírnévnek örvendő majna-
frankfurti *Bauersche Giesserei* betűöntőde készíti és
hozza forgalomba a Tages-antikvát, amelynek kur-
zív, félkövér, kövér, keskeny kövér változatait e sorok
között mutatjuk be. E betűfajta közönséges antikvája
és kurzívja erőteljes vonalú alkotás, gömbölyded, nyílt

keskeny kövér Tages-antikva már nem ilyen szeren-
csés megoldás: túlkeskeny és túltömör képű, ami az
olvashatóság rovására megy. A kurzív fajtát praktikus
érzékkel díszesebb és lendületes vonalvezetésű inícia-
lékkel is ellátták, ami a betűt az úgynevezett körlevél-
írások legjobbjai közé sorozza. A Tages-antikva első-
sorban könyvbetű s mint ilyen elsőrangú alkotás, nagy-
szerűen olvasható, kellemes összképet nyújt teljes
tömör oldalaknál. Másodsorban finom és ízléses mun-
kára igen alkalmas akcidensbetű a Tages-antikva.
A mintakönyv egyes példái, klasszikus modorban
megoldva, elsőrangú munkák. A Bauersche Giesserei,
amely érdekközösségben van a hírneves *Schriftgiesserei*
Flinsch céggel, ezért a betűért elismerést érdemel.

Buchdruck-Utensilien STRASSBURG

Ruderklub Germania
DIE NORDSEE

Eisenbahn-Direktion
MODENSCHAU

Dichtung und Prosa
CONTINENTAL

Malerische Ansichten vom Odenwald
DIE ENTDECKUNG AMERIKAS

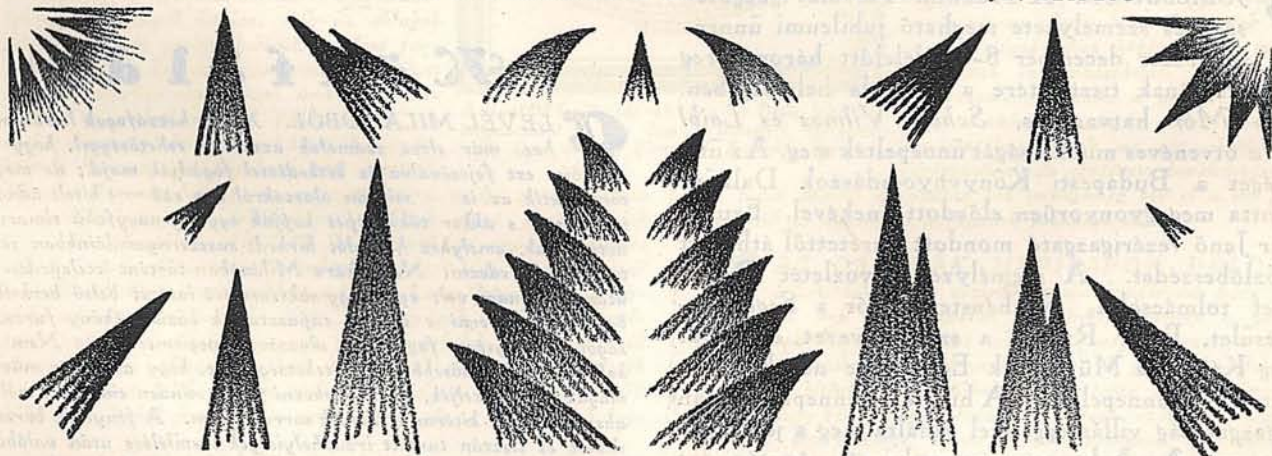
képpel, ami nemcsak olvashatóságát, hanem dekoratív
hatását is nagyban fokozza. Ugyanilyen szerencsés
kézzel oldották meg a félkövér és kövér fajtákat is,
melyeknek egymástól, illetve az antikvától való vonal-
vastagságbeli eltérése jelentős, ami kiváló feltüntető
betűkké avatja ezeket a fajtákat is. Ezzel szemben a

Szakoktatás

GHARC A BABONA ELLEN címen tartotta de-
cember 16-án, vasárnap délelőtt *Rácz Gyula*
tanár előadását a Korrektorok Köre és a Hírlap-
szedők Köre együttes rendezésében a Segélyző-Egye-
sület Kölcsey uccai termében. A babona és az okkul-
tista tévtanok ellen irányult fölvilágosító előadást
nagy tetszéssel fogadta a termet színültig megtöltött
hallgatóság. h

GSZAKELŐADÁSOK. A Grafikus Művezetők
Egyesülete december hónapban is folytatta elő-
adásait úgy a nyomdásztanulók, mint a szakmunkások
részté. *Ligeti Béla* a formazárás okáról és módjáról
beszélt tanulságos módon a tanulóknak, *Schwartz*
Ármin a magyar nyelvről és helyesírásról és a kor-
rektúráról tartott magvas előadást, *Karátsony Imre*
pedig a gyors- és tégelynyomósajtó kezeléséről és főbb
alkotórészeiről, valamint azok erő kifejtéséről tartotta
második előadását. — A szakmunkások részére
Walter Ernő igazgató folytatta előadását a festékek-
ről és azok tulajdonságairól. A vázlatkészítési tan-
folyamok ugyancsak folynak. h

SONNENGLITZER * J. G. SCHELTER & GIESECKE BETÜÖNTÖDÉJE. LEIPZIG

SONNENGLITZER * J. G. SCHELTER & GIESECKE SCHRIFTGIESSEREI. LEIPZIG

Az új év küszöbén lapunk olvasóinak és barátainak szívből kívánunk szerencsés és boldog új esztendőt.

Feljegyzések

FUCHS TATA — HETVEN ESZTENDŐS. Mulasztást követnénk el, ha ezt az évet lezárnók anélkül, hogy meg nem emlékeznénk *Fuchs Zsigmond* kollégánk színpompás életfonalának eme nevezetes fordulójáról. Gutenberg hívei közül bizony keveseknek adatik meg ily magas életkort elérni s még kevesebb a száma azoknak a tipográfusoknak, akik ezt a mi nyomdászcsaládunkban kivételes kort olyan friss, jó testi, lelki és szellemi kondícióban érhetik el, mint amilyen kedves Fuchs tatánknak — szívbéli örömünkre — osztályrészül jutott. De tovább szöjjük a fonalat s megállapítjuk, hogy csak elvélve akad ilyen, most már »hetvenkedő« nyomdász, akinek szeretetreméltó egyéniségét szakmaszeretetéből fakadó buzgó munkálkodásáért, páratlan szakmabeli tudásáért, a szakmafejlésért és a kartársi ügyért való mindenkori önzetlen lelkesedéseért az őszinte barátoknak, hálás tanítványoknak és nagyrabcsulő tisztelőknak olyan tömege venné körül, mint amilyen Fuchs tatánk személyét környezi. E nevezetes évforduló alkalmából e helyütt is szívből üdvözljük és jókívánásainkat tolmácsoljuk nemcsak a magunk, hanem mindazoknak a nevében is, akik az ő keze és irányítása alatt váltak szakmájukat szerető jó nyomdászokká.

Szedéspélda a *Graphische Revue*ből
Satzmuster aus der *Graphischen Revue*

JUBILEUMOK. A Franklin-Társulat igazgatósága és személyzete megható jubileumi ünnepséget rendezett december 8-án délelőtt három öreg munkástársának tiszteletére a nyomda helyiségében. *Jakab Mór* hatvanéves, *Schön Vilmos* és *Loibl Gyula* ötvenéves munkásságát ünnepelték meg. Az ünnepséget a Budapesti Könyvnyomdászok Dalköre nyitotta meg gyönyörűen előadott énekével. Ezután Péter Jenő vezérigazgató mondott szeretettől áthatott üdvözlőbeszédet. A személyzet üdvözlését Reiter József tolmácsolta, Rothenstein Mór a Segélyező-Egyesület, Pajor Rudolf a szakszervezet és végül Gang Károly a Művezetők Egyesülete nevében köszöntötte az ünnepeltek. A hivatalos ünneplések után az igazgatóság villásreggelivel kínálta meg a jelenvöltek. — Az Athenaeum nyomdai részvénytársulat személyzete ugyancsak december 8-án a szedőteremben ünnepelte meg két korrektornak; *Janda Gyula* és

Práger Adolf ötvenéves nyomdászágának fordulóját. A dalkör egyik különtménye itt is remekelt. A személyzet nevében Morvay Lipót, az igazgatóság részéről Török Sándor üdvözlötte az ünnepeltek. Göncz Mihály a szakszervezet nevében mondott üdvözlőbeszédet, a Grafikus Művezetők Egyesülete nevében pedig Gunesch György üdvözlötte a jubiléumokat. Este banket volt. Talán mondanunk sem kell, hogy a személyzetek és az igazgatóságok — mint ilyenkor szokás — érdekes ajándékokban részesítették a jubiléumokat, azon a szereteten kívül, amellyel körülvették őket. A Magyar Grafika részéről pedig ezúton üdvözljük a munka bajnokait és kívánjuk, hogy még sokáig bírják egészséggel, munkakedvvel és erővel.

NEGYEDIK ÉVFOLYAMUNKAT zárjuk ezzel a lapszámmal, amelyet minden igyekezetünk mellett sem sikerült az ünnepek előtt megjelentetni. Részen a más nyomdakban készülő mellékletek késedelmes leszállítása, részben pedig elháríthatatlan technikai akadályok állták útját az idejében való megjelenésnek. — Ezen számunk egyébként sokban különbözik a megszokott számoktól: házilag előállított szedéspélda-mellékletet nem nyomtattunk, e helyett azonban a tanulságos reprodukciók nagy tömegét állítottuk a szemléltetve oktatás szolgálatába és más nyomdakban készült mellékletekkel igyekeztünk illusztrálni hazai nyomdánk fejlettségét. — Az évfolyamot lezárva, kedves köteletségünknek tartjuk lapunk olvasóinak, kezelőinek, munkatársainak, hirdetőinek és támogatóinak szívből megköszönni azt a lelkes pártfogást, amellyel munkánkban segítettek. Hasonlóan buzgó támogatásukra számítottunk a jövőben is, a magunk részéről igérvén a legmesszebbmenő áldozatkészület és igyekezetet, hogy lapunk továbbra is tartalmas, nívós irányítója legyen a magyar nyomdászágának.

Külföld

LEVÉL MILÁNÓBÓL. Mikor hozzáfogok leírásomhoz, már eleve számolok azzal az eshetőséggel, hogy t. olvasóim ezt fejszólva és kétkedéssel fogadják majd; de megtörténhetik az is — miután olaszokról van szó —: hitelt adnak írásomnak s akkor tükröképét kapják egy oly nagyfokú elmaradottságnak, amelyhez hasonlót hírhezt suszternyomdáinkban sem tudtunk felfedezni. Nemsokára Milánóban történt letelepedésem után alkalmam volt egy nagy sokszorosító intézet belső berkeibe betekintést nyerni s az ott tapasztaltak közül néhány furcsaságot, félszogséget fogok a t. olvasóval megismertetni. Nem is kell azután különösebb képzelőtehetség ahhoz, hogy az egész művet maguk elé képzeljék, mert igyekezni fogok minden említésre méltó abszurditásra kitérni a dolgok sorrendjében. A fényesen berendezett és tisztán tartott irodahelyiségek szemlélése után valóban kellemetlenül hatott a munkatermekbe lépnem, ahol csak ennek az ellenkezőjét tapasztalhattam és gondolatban éppen párhuzamot akartam vonni nyomdaviszonyaink és eközött, amikor meg-

álva körülnéztem, pillantásom a szedőteremre esett, furcsa élnék forgolódást láttam ott s kalauzoló direktorommal utat keresve a földön tornyosuló nyomásra kész szedések között, azon igyekeztem, hogy bejussak a terembe. Az ajtóban megálltam, mert feledhetetlen látványban volt részem. Tizen-négy-tizenöt embert láttam foglalatoskodni a terem közepén helyetfoglaló óriási méretű állvány előtt. Közelebb férköztem az állványhoz, illetőleg szekrényhez, azonban valószínűleg nagyon kíváncsian és érthetetlenül vizsgálhattam, mert direktorom, látva kíváncsiságom, a világ legtermészetesebb hangján kijelentette, hogy ez a nyomda anyagszekrénye. Én persze tréfának vettem a dolgot, de csakhamar elképedve kellett igazat adnom kísérőmnek. Kissé jobban figyelve a foglalatoskodó csoportot, szedőt, öntőt és géptermi alkalmazottat* véltem közöttük felfedezni, aki mind anyagszükségletét elégítette ki ebből a szekrény-óriásból. Úgy látszott, hogy a forgalom kissé szünetelt és én a szekrény tanulmányozásába fogtam. A kizárásokat kivéve mindennemű nyomdai ürpótlóanyag megtalálható volt ebben a csodaszekrényben. Kezdvé az 1 pontvastagságú és 5 cicerós hosszúságú térzőtől a 12 ciceró vastag és 50 ciceró hosszúságú stégig.

Térző, regletta és stég általában 5 cicerós emelkedéssel egész 50 ciceróig. (A kizáróanyagokat és az 5 ciceró hosszúságig terjedő térzőket a felrámolók a szedőszekrényekbe osztják.) Újra és újra fokozódó csodálkozásal szemléltetem e furcsa alkotmányt s amikor többek kérdésére azt találtam felelni, hogy nálunk nem ez a divat, bár meg nem mondták, de nem hitték el, mert ezt a megoldást ideálisnak tartják. Soká azonban nem időzhettem a 2×4 méter méretű szekrényóriásnál, mert egy forgalmas periódus vette kezdetét s feketeköpenyes kollégáink a legnagyobb ügyességgel kaphodták el a ritkább anyagfajtákat, amelyeket a nyomda »ismerősei«, — mint ahogy itt a felrámolókat nevezik, — időközben elosztottak. Még annyit megfigyelhettem, hogy az anyagok legtöbbször össze-vissza van szabdalva, pedig a körbегörbe szedés még nem divat erre felé. Szerettem volna most már körülhúzni a tágas, világos és illatozó kertől övezett teremben, de szemeim folyton megakadtak a szedőasztalokon tornyosuló szedéseken. Szedések tömegei egymásra rakva állottak portofájszon a nyomást várva. Földön, asztalokon, állványok tetején, még az ablakok párkányára is jutott belőlük. Most formaállványokat kerestem szememmel, de ilyet még miniatűrben sem láttam, ámbar egy sarokban nyugodott néhány formadeszka, de ezeket viszont plakáthajóknak tartják. Egyébként a formadeszka fogalmát nem ismerik

Nagyon furcsán hatott az anyagszekrény óriási méretei után a szedőszekrényekre tekintenem, amelyek apró skatulyáknak tetszettek. Legtöbbször 40×45 cm méretű és egy-egy rekesze 4×6 ciceró. Pinzettával szednek belőle. Van ugyan ennél nagyobb is, de a legnagyobb a nálunk használatos »kis« szekrény méretét sem haladja meg. Betűanyaguk túlságosan rendszertelenül van elhelyezve: az egyes írásfajok még véletlenül sincsenek egy állványban levő szekrényekben, mert legfeljebb 3—4 grádust talál meg az ember egy helyen. Körülbelül 200 írásfajta foglal magában a mintakönyv, de a szekrények leg-

* Ezt a kifejezést azért kellett alkalmaznom, mert máig sem tudtam pontosan megállapítani, vajjon gépmester, berakó, vagy segéd munkás-e a gépélnék foglalatoskodó egyén, oly egyformán mos gépet, zár formát, kever festéket mindegyik.

nagyobb része üres, s egy-egy szükséges betűt órákig kutatnak az álló szedések tömegében. Az általános megfigyelések után már most kíváncsi voltam a szedők »technikai« farradozására s ezért bátorodtam

felkeresni egy szedőshalom mögött Ghirlanda kollégámat, akinek biztató külseje a legnagyobb benyomást gyakorolta rám. Egy keret összeállításával volt elfoglalva. Az előtte fekvő vázlat leírásától eltekintek, mert maga a technikai rész elég látnivalót sejtetett már az első pillanatban is. De figyeljük csak kollégánkat, akinek nem nagyon sikerül még a legfektelenebb köpködés árán sem a keret felállítására. Folyton potyog a nonparalles apró körzet. Vizes tálcán nincs a láthatáron, de amint megpillantottam hajóját, — gondolom — hiába is volna. Figyelmeztetni akartam, hogy hajója egyik vége alatt stég van s ezáltal a hajó ferdén áll: a körzet valószínűleg azért dül össze. S már nyúlnék is a hajó alá, hogy kivégyem, de mosolyogva mutatja meg, hogy nem stég, hanem a hajó egy tartozéka. Megnézem: egy 7 ciceró magas és a hajó egész szélességében végighúzódo lécs van alul megerősítve, miáltal a hajó lejtősen áll. Tanácsomra másik vége alá is megfelelő magasságú stéget tesz s megnedvesítve a körzetdarabokat, vígan állítja össze a keretet. Míg sorozójában sorakoztatja a keret apró darabjait, tekintetem rácsik s csakhogy fel nem kacagtam. Két ciceró széles volt mindössze s amikor később petitet szedett ritkítva benne, 2 soronként emelt ki. Nem használnak, de nem is ismernek 3 cicerónál szélesebb sorozóvasat. Az enyémrel súlygyakorlatokat végeznek. Ugyanilyen kényelmi szempontok jönnek figyelembe az osztásnál is. Griffet nem tartanak a kezben, hanem soronként egy léniára, vagy fél soronként az ujjai közé teszik az osztanivalót. Előbb »lencölés«-nek vettem a dolgot, de ma már látom, hogy soha griffet nem vesznek fel, műveket és árjegyzékeket így osztanak el. Még egy utolsó pillantást vetettem előbbi kollégámra, aki most azzal volt elfoglalva, hogy kínosan kiszedett 30 sorát keskenyebbre tördelje. A sorokat a szedőasztalon hosszában lefektette. Kérdés volt előttem, hogy miért nem a szekrény szélén tördeli meg, de csakhamar meggyőződtem arról, hogy nincs a nyomdában olyan szedőszekrény, amelyen erre megfelelő hely volna. Ha most még megemlítem, hogy a kvadrát egyáltalán ismeretlen anyag s hogy kvirttel zárnak ki, azt hiszem, eléggé teljes képét adtam az itteni helyzetnek és szokásoknak. Leírásom csak a szedőteremről szól, a gépteremben uralkodó szokásokat majd akkor ismertetem, ha tisztában leszek az ott alkalmazottak beosztásával. A gépterm berendezése és az

ott folyó munka ugyancsak sok mindenben tér el a mi gépterminktől és nyomtató kollégáink munkájától.

OF AZ OSZTRÁK NAPILAPOK PÉLDÁNY-SZÁMA. Az osztrák szociáldemokrata párt nemrég megtartott évi kongresszusán az elnöki jelentés a párt-sajtó helyzetének kapcsán pontos adatokkal megemlékezett a Bécsben megjelenő napilapok példányszámáról. A jelentésben felemlített számokból kitűnik az a különben már régóta tapasztalható tény, hogy a magyar bécsi polgári lapoknak, melyek között »világlapok« is vannak, elterjedtsége egyre inkább csökken. A világszerte ismert »Neue Freie Presse« csak 56.000 példányszámban jelen meg, a főleg apróhirdetése miatt olvasott »Neues Wiener Tagblatt« napi 42.000 példányban, a hallatlan bőséges, de több-

ALLER ART
ERICH ROTHE
STUTT GART. ROTEBÜHLSTR.

ILLUSTRIRTE KATALOGE IN ALLEN
SPRACHEN • FEINDRUCK • OBER- UND
VERFAHRENDREITEN NACH EIGENEN
ENTWÜRFFEN

A. WOHLFELD
BUCHDRUCKEREI
MAGDEBURG

Alle unsere Kataloge sind sorgfältig nach den neuesten Verfahrungsarten hergestellt und sind in allen Sprachen erschienen. Die Kataloge sind in allen Sprachen erschienen und sind in allen Sprachen erschienen. Die Kataloge sind in allen Sprachen erschienen und sind in allen Sprachen erschienen.

A Berthold betűöntőde »Dreissig für Drei« hirdetés-pályázatából — Aus dem Wettbewerb »Dreissig für Drei« von der Firma H. Berthold, Berlin

nyire ollózott olvasmányanyagot nyújtó »Neues Wiener Journal« harmincnégyezer példányban, a »Reichspost«, az osztrák keresztényszocialista párt hivatalos orgánuma harminckétezer és a »Wiener Stimmen«, a keresztényszocialisták esti lapja, mindössze 16.000 példányban. Az ahig egy éve megjelenő és előfizetőket szerző olvasóit hálószoberendezéssel és könyvsorozatokkal megajándékozó »Der Tag« 48.000 példányban jelen meg, míg a házasságközvetítéssel is foglalkozó, délután megjelenő »Die Stunde« napi példányszáma 19.000. Az »Arbeiter-Zeitung«, az osztrák szociáldemokraták központi

A Grafische Revue című bécsi szakfolyóirat fedőlapja Umschlag der Fachzeitschrift Graphische Revue, Wien

lapja, naponta 102.000 példányban jelen meg és így messze túlszárnyalja az említett polgári lapokat. Érdekes jelenség, hogy az elmúlt évben, a kedvezőtlen gazdasági körülmények dacára, e lap olvasótáborra 20.000 új előfizetővel gyarapodott. A szocialista lapnál nagyobb példányszámban csak a »Kronen-Zeitung«, a kispolgári asszonyok orgánuma jelen meg, melyből naponként 118.000 példányt állítanak elő. (G)

Közlések és üzenetek

MELLÉKLETEINK ÉS FEDŐLAPUNK. Lapunk jelen számához a következő mellékleteket csatoljuk: 1-3. A Magyar Tudományos Társulatok Sajtóvállalata rt. (három melléklettel járult hozzá lapunk jelen számához. Az első *Benczúr Gyula* festőművész *Mályvák között* című képének háromszínyomásos reprodukciója, melynek kliséit ifj. Weinwurm Antal és társa cinkográfiai műintézete készítette. - A második egy fonomimikai ABC-és könyvhöz készült előkészítő; *Muhits Sándor* kitünően sikerült munkája. A harmadik a dr. *Czakó Elemér* szerkesztésében megjelenő *Orbis Pictus Hungaricus* magyar népviseleteket ismertető levelezőlapsorozat négy darabját ábrázolja. Rajzolta *Horváth Jenő*. E mellékleteket *Geiger Lípót* nyomta.)

4. A *Kalcsni Doktor* című mesekönyv fedőlapja, rajzolta *Biczó*. Litografálta a Kultúra könyvkiadó és nyomda rt.

5-10. Lapunk nyomdája a *Globus* nyomdai műintézet rt. ez alkalommal csupa litográfiai úton készült mellékletekkel szerepel. Az első a vállalat napjainak alyzata és a hetiblok fedőlapja, *Fischer Margit* grafikus művész munkája. A második melléklet a *Hullám* rt. részvénye, melyet *Kun Mihály* rajzolt. A többi négy melléklet *Kozma Lajos* régibb keletű rajzai után készült címkék és egy könyvfedel. - E mellékletek előállításánál közreműködtek *Lauffer Kálmán*, *Träger Gilbert*, *Nógrádi Kálmán* litográfus, *Janke Lénárd* és *Spira Márkus* könyvművész szakértésükkel.

11. mellékletünk *Hollósy János* könyvnyomatói reklámlapkája. Tervezte, szedte, linóba vágta *Puzsér Lajos*, nyomta *Schelken József*.

12. *Fehér Ferenc* és Társa cég levélpapírja. Rajzolta *Kun Mihály*, nyomta *Gilbert Sándor*.

13. *Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli ref. egyházkerület* könyvnyomdái *Levélpapírosa* és újsói *üdvözlőlapja*. Szedte és olomba véste *Katona Gyula*, nyomta *Bodensteiner Béla*.

14. *Rigler József Ede* rt. színes nyomata, *Lackebach Artur* főgépmester felügyelete alatt nyomta *Jelcsics István* gépmestertanonc.

15. Az *Általános Grafikai Műintézet* rt. körlevele. Készült a *Stádium* nyomda rt. üzemében.

16. A *Parisien Grill* műsorának fedele. Készült a *Markovits és Garai* nyomdában. Tervezte, linóba metszette és szedte (*Kettinger Antal*), nyomta *Wald Vilmos*.

17. A *Lorilleux Ch. és társa* festékgyár négyszínnyomatú mintafüzetének fedele. Készült a *Világosság* nyomda rt. üzemében. Tervezte és olomba vágta *Dukai Károly*, nyomta *Homó János*.

18. A *Fortuna* nyomdai műintézet rt. levélfeje és cégjegye. Rajzolta *Tábor János* grafikusművész, nyomta *Kovács Károly*.

Lapunk fedőlapját tervezte *Wanko Vilmos*, szedte *Lombár László*, nyomta *Szarvas János* és *König Béla*. A lap szövegeit *Retter Illés* gépmesteri művezető felügyelete alatt *König Béla* és *Szarvas János* szedte.

Itt említjük meg, hogy lapunk most zárandó IV. évfolyamának tíz számában összesen 103 mellékletet közöltünk. Ezeket a mellékleteket, valamint a szöveg közé törölve összesen közel négyszáz szedés-példát, illetve illusztrációt hoztunk.

LAPUNK ÁRA. A hazai lappéldányok ára szakértésük részére 2000 korona, munkaadók részére (külföldi kiadás) 5000 korona. A lapkezelők jutaléka 10 százalék. - Lapunk egyes példányainak ára külföldön a következő: Ausztriában, Németországban és Lengyelországban 10.000 o. K, Csehszlovákiában 6 cs. K, Jugoszláviában 15 dinár, Romániában 30 lei.

Nyílt kérdés

Janovits Ferenc úrhoz, a Magyar Nyomdászat szerkesztőjéhez.

A Magyar Nyomdászat ma megjelent karácsonyi számában Ön egy üzenetet küld nekem. Ha erre az üzenetre ennek hangjához méltó tónusban írt választ akarnék adni, úgy pillanatra sem szabadna szem elől tévesztenem azt a mondatot, hogy »Goromba tuskóra goromba ék való«. Az ilyen hang azonban nem volna méltó sem hozzám, sem a Magyar Grafikához, tehát egyelőre semmilyen válaszom sincs üzenetére. Ellenben:

felszólítom Önt arra, hogy tárgyi bizonyítékait adja közre azon állításának, hogy én is résztvettem egy kisded csoportnak ama akciójában, amellyel ez a Grafikus Művezetők Egyesülete által kidolgozott tanonciskolai tervezet miniszteri jóváhagyását elgáncsolta és ezzel okozójává vált annak a szomorú ténynek, hogy a magyar nyomdászoknak ma sincs szakiskolájuk.

Kikből állt ez a kisded csoport? Hogyan gáncsolta el ezt a nagyjelentőségű akciót? Mi módon vettem részt ebben az elgáncsolásban?

Feltételezem, hogy Ön bizonyítékok birtokában tette meg szepőlten nyomdászbecsületemet igen súlyosan érintő nyilatkozatát s így Önnek mi sem könnyebb, mint ezeket a bizonyítékokat lapjának legközelebb megjelenő számában közreadni. Amennyiben azonban ezt megtenni nem tudná vagy nem akarná, úgy kénytelen volnék kijelenteni, hogy Ön rágalmazó, aki a maga igazát úgy szeretné megvédeni, hogy ellenfelének becsületébe tipor.

Budapest, 1924 január 2-án.

Wanko Vilmos.

Kiadó *Biró Miklós*

Felölös szerkesztő *Wanko Vilmos*

Főmunkatársak: *Kun Mihály* és *Novák László*

Nyomatja a *Globus* Nyomdai Műintézet RT VI. Aradi ucca 8

A kliséket az *Általános Grafikai Műintézet RT.*

VIII, *Bezerédy* ucca 19 szállította.

Lorilleux Ch. és Társa festékgyár

BUDAPEST IV. FERENC JÓZSEF RAKPART 27
TELEFÓN: 37-58, 93-29 * GYÁR: BUDAFOKON

Tanzer Miksa grafikai szaküzlet

BUDAPEST VII, AKÁCFA UCCA 50. SZÁM. TELEFÓN JÓZSEF 106-31

*
SCHRIFTGIESSEREI D. STEMPEL
 FRANKFURT AM MAIN
 A-G
 *

Etwa 1500 Werks-
 angehörige. Leistungsfähigste
 Schriftgießerei. Messinglinien-, Holztypen- u.
 Holzgerätefabrik. Chemigraphische u. gal-
 vanoplastische Anstalt. Schriften
 für alle Sprachen
 der Welt

Legteljesítőképe-
 sebb betűöntőde, 1500 munkással.
 Rézlénia-, fabetű- és fafelszerelési gyár. Kemi-
 gráfiai és galvanoplasztikai műintézet.
 Cím- és kenyéírások bár-
 mely nyelvhez való
 ékezetekkel.

*
ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RT
 BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. TELEFÓN 23-70
 *

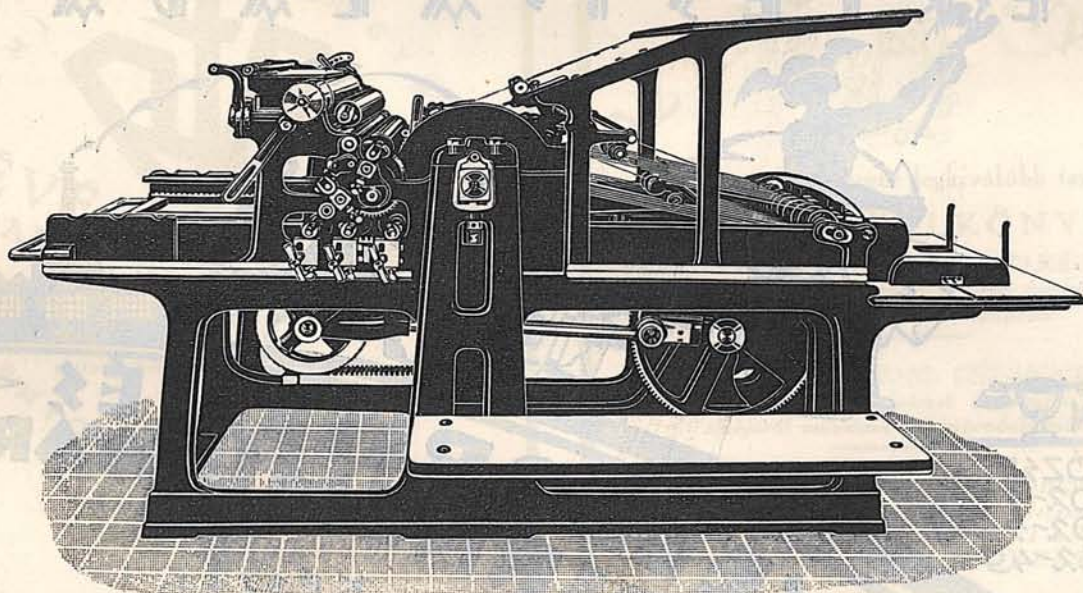
SCHNELLPRESSENFABRIK MÖDLING

VORM. L. KAISERS SÖHNE AKTIENGESELLSCHAFT
 MÖDLING BEI WIEN. MUNKA- ÉS ÉRDEKKÖZÖSSÉGBEN
 A SCHNELLPRESSENFABRIK KOENIG & BAUER
 AKTIENGESELLSCHAFT CÉGGEL,
 WÜRZBURG

VORM. L. KAISERS SÖHNE AKTIENGESELLSCHAFT
 MÖDLING BEI WIEN. IN ARBEITS- UND INTERESSEN-
 GEMEINSCHAFT MIT DER SCHNELLPRESSEN-
 FABRIK KOENIG & BAUER A-G.,
 WÜRZBURG

BUCHDRUCKSCHNELLPRESSEN: SCHNELLÄUFER
„HEXE“ — „ROLLRENNER“
 GYORSJÁRATÚ KÖNYVNYOMDAI NYOMÓGÉPEK

KÖRFORGÓGÉPEK ÉS TÖMÖNTÖDEI BERENDEZÉSEK
 KÍVÁNSÁGRA SZÍVESEN KÜLD AZONNAL PROSPEKTUSOKAT ÉS NYOMÁSMINTÁKAT

ROTATIONSMASCHINEN UND STEREOTYPIEEINRICHTUNGEN
 KATALOGE UND DRUCKPROBEN SENDEN AUF VERLANGEN SOFORT

A legjobb festéket szállítja a világhra

Kast és Ehinger

M B H

nyomdafestékgyár hazai fióktelepe
 Budapest IV, Ferenciek tere 4
 Telefon: 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart
 és Newyork. Különleges festékek három- és
 négy színnyomáshoz. Állandóan nagy raktárt
 tart elsőrendű fekete és színes festékekből

TELEFON
 JÓZSEF 126-54

**GRÓSZ
 ÉS
 VIDOR**

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS.
 MINDENNEMŰ
 OKMÁNY-, KÖNYV-,
 FAMENTES,
 NYOMÓ-, SZÍNES ÉS
 FEDÉLPAPÍROK
 KARTONOK
 NAGY RAKTÁRA,
 PAPÍR ÉS BORÍTÉK
 GYÁRI KÉPVISELETE

BUDAPEST
VII, KERTÉSZ UCCA 20

V I E R T I E S = A I L A I D A I R

**LEVÉLBORÍTÉK- ÉS
 PAPIRNEMŰGYÁR**

KÉSZÍT:
 MAPPÁKAT ÉS
 DÍSZLEVÉLPAPIROKAT
 BUDAPEST-IV, FŐVÁMI-TÉIR. 41
 GYÁR: IV, MOLNÁR-UTCA 33

JÓZSEF
 102-51
 102-52
 62-49

HUN.

ÁLTALÁNOS GRAFIKAI MŰINTÉZET RT

*A Magyar Grafika
e havi számának szöveg között elhelyezett
kliséit intézetünk szállította*

BUDAPEST VIII, BEZERÉDY UCCA 19 • TELEFÓN JÓZSEF 143-18

GUMIBÉLY EGZÖGYÉR
RÉVÉSZ FIVÉREK
BUDAPEST IV. VÁCI UCCA 10
DOMBORNYOMDA
VÉSNÖKI MŰHELY

*Készít a
szakmában
metszeteket és*

*grafikai
szükséges
dombornyomást*

TELEFONHÍVÓ 37-09

AZ AMICUS-KÖNYVEK

a magyar nyomdaipar legkiválóbb termékei

ÚJ MŰVÉSZETI KÖNYVEK:
PETROVICS ELEK: ÚJAKRÓL ÉS RÉGIEKRŐL
*Művészeti dolgozatok a modern és a régi festészet köréből,
16 egész oldalas reprodukcióval*

LEHEL FERENC: CÉZANNE
*Monográfia a modern művészet tragikusan nagyszerű
alakjáról műveinek 26 reprodukciójával*

KELETI ARTHUR; PAX VOBISCUM
*Fáy Dezső ötvenegy litográfiájával. A legszebb magyar
illusztrált könyv. A SZINYEI-TÁRSASÁG
GRAFIKAI DÍJÁNAK NYERTESE*

*Részletes könyvárjegyzéket a Magyar Grafikára hivatko-
zóknak szívesen küld:*

AMICUS KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT
Budapest V, Nagykorona ucca 23

**SOKSZOROSÍTÓ
IPART**

BUDAPEST-VIII-TISZA-KÁLMÁN-TÉR-6

KEMIGRAFIKAI TELEFON JÓZSEF 2/85 KLISÉGYÁR MŰINTÉZET

A magyar helyesírás

útvesztőjében

a betűszedőnek és
korrektornak egy-
aránt nélkülözhe-
tetlen útmutatója

Dr. Balassa József

tanárnak, a Magyar Nyelvőr szerkesztőjének

A MAGYAR HELYESÍRÁS

című munkája

Ára 200 korona
Vidékre 250 kor.

Megrendelhető a

MAGYAR GRAFIKA

kiadóhivatalánál, Budapest VI, Aradi ucca 8. sz.

JÓZSEF 48-12

Hívja fel ezt a számot, ha a grafikai iparágakban használatos mindennemű

GÉPET, BETŰT, FESTÉKET

(színeset vagy feketét) jutányos áron, a legkitűnőbb minőségben akar venni

U NIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI TÉR 2 * BEJÁRAT SALÉTRUM UCCA 2

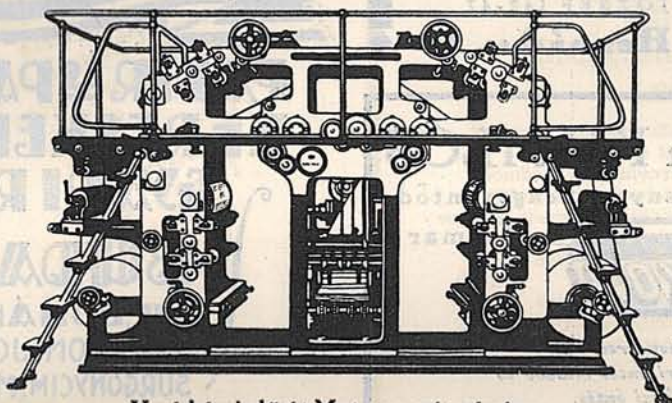
M A N

AUGSBURG-NÜRNBERGI GÉPGYÁR RT
AUGSBURGI GYÁRTELEP

Körforgógépek újságyomásra

kisebb és nagyobb ívterjedelmű újságok részére

Legnagyobb termelő-
képesség

Legszilárdabb és leg-
pontosabb kivitel

Vezérképviselettség Magyarország részére:

CHATELET ALAJOS BUDAPEST II,
MARGIT KÖRÚT 81, II. UDVAR. TELEFÓN 195-33

Steyrermühl

papírgyár magyarországi vezérképviselete

Mindennemű író-, nyomó- és csomagoló-

PAPIROST

raktárról szállít a

Freund-Barát-féle

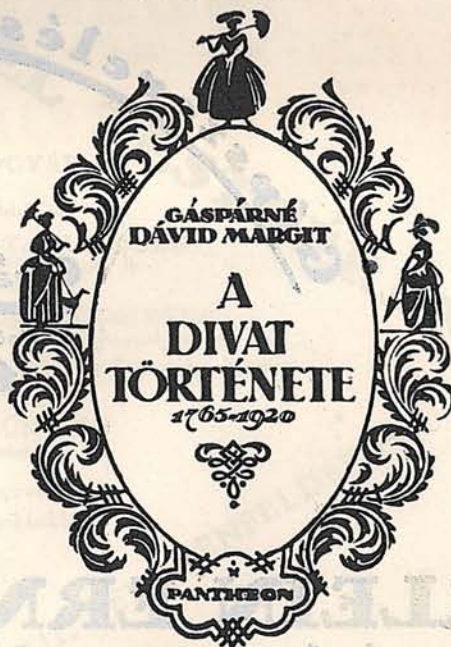
papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet

Különlegességek: műnyomó-, vázlat-,
pauz- és pergamenpótló papirosok.

Állandóan nagy raktárt tart
az összes bel- és külföldi
papírfajtákból.

Budapest V, Akadémia u. 3
Telefón: 82-35 * Sürgőnycim: Febarát Budapest

Az idei könyvpiacon egyik legérdekesebb
és legszebb újdonsága

Négy színes műlappal,
154 szöveggéppel és Jaschik Almos könyvdíszivel

Kapható a kiadónál: PANTHEON IRODALMI INTÉZET RT
Budapest V, Bálvány ucca 18 és minden könyvkereskedőnél

GERŐ ÉS GLÜCK

GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS GÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Nagy raktár grafikai anyagokból, kő-, könyvnyomdai, könyvkötészeti, dobozgyári stb. gépek- és felszerelési cikkekből.

Gépjavitásokat gépátalakításokat gépszerezéseket

elvállalunk. Hívásra azonnal küldünk szerelőt. Mindennemű javításokat legpontosabban, leglelküimeretesebben eszközölünk. Használt szakmabeli gépeket a legmagasabb árban vesszünk.

TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 142-47

Budapest VII, Hernád u. 28

KELLNER & KOMLÓS

nyomdafesték, hengeranyag, hengeröntőde
Sátmar Sätmar

Öntesse a hengereit
gyárilag, mert a gyári öntés olcsóbb és
jobb, mint a házi öntés.

Vezérképviselő Románia részére:

• Grafika • ügynökség Cluj-Kolozsvár, Str. I. Bratianu 33

PAPIR ÉS PAPIRÁRU KERESKEDELMI R.T. GYÁRI RAKTÁR

BUDAPEST

VII. DOHÁNY- U. 36

TELEFON: JÓZS. 76-86

SÜRGÖNYCIM: MERKURPAPIR

FŐVÁLLALAT: ROLF A.G. FÜR HANDEL U.
INDUSTRIE ROHRSGHACH IN SCHWEIZ
TESTVÉRVÁLLALAT: DONAU-RHEIN A.G.
FÜR HANDEL U. INDUSTRIE MÜNCHEN

Gépszerezést és gépjavitást

Gyárt:

kitűnő golyós csapágy rendszerű amerikai

tégelysajtót,

könyvkötészeti kerékes vágógépet külön-
böző szélességben, lemezollót, sarok-
gömblyítőt, perforálógépet kéz- és láb-
hajtásra, stokprést, mindenféle nyomdai és
rokonszakmabeli segédgépeket, valamint

tolvonalozó

gépet 100—120 centiméter nagyságban

KLEIN ERNŐ

grafikai gépek és szerelvények gyára

BUDAPEST VII, ISTVÁN ÚT 4. SZÁM. TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 72-39

Állandóan raktáron tart, vesz, elad és becserél új és használt szakmabeli gépeket

Telefónszám 110-45 és 176-76

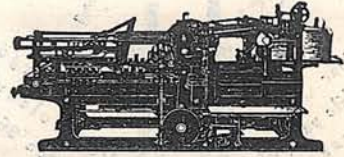
Azonnal szállít. Betűöntődékek, könyvnyomdák és tömöntődékek részére garantált összetételű

BETŰFÉMET

ólmot, angol ónt és antimónt napi áron.
Betűfém-hulladékok, fémszalagot és fémhamut legelőnyösebb napi áron vásárol. Szedőgéppólmot gyakorlatilag gondosan ki-próbált speciális összetételben gyárt, raktárról bármily mennyiségben azonnal szállít

Magyar Ólomárugyár és Fémkereskedelmi RT
BUDAPEST VI, FORGÁCH UCCA 4

J. G. Schelter & Giesecke

betűöntőde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és rézlénia-anyagot nyomdák és könyvkötők részére, dombor- és aranynyomáshoz való véseteket, plakátbetűket, valamint kereteket fából és fémből, vonalas, tónusos és többszínnyomáshoz való kliséket, réznyomatokhoz dűcöket, a dobozgyártáshoz való mindennemű szükségleti cikkeket, továbbá kéttűrés nyomógépeket, tégelynyomósajtókat és számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy ucca 27, II.24

GUTENBERG-HÁZ GEEL TESTVÉREK

Képviseletek:

MERGENTHALI SZEDŐGÉPGYÁR
T. K. F., BERLIN

•Linotype-szedőgép különböző modellekben

AUGSBURG-NÜRNBERGI GYÁR R-T., AUGSBURG
könyvnyomdai gyorsajtók, körforgógépek, Offset gyors- és körforgósajtók, tömöntődei gyorsöntőművek

•ASBERN• GÉPGYÁR R-T AUGSBURG-GÖGGINGEN

a •Winkler-féle szabadalmazott villamos fűtés az összes szedőgéptípusok számára

WINKLER, FALLERT ÉS TÁRSA GRAFIKAI GÉPGYÁR R-T. BERN
modern gépek a grafikai ipar számára

LANKES ÉSSCHWÄRZLER, MÜNCHEN
mechanikai kréta domboregynyertéshez

Nagy raktár mindennemű kő-, könyvnyomdai és rokonszakmabeli szükségleti cikkekből

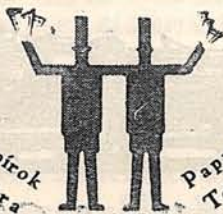
BUDAPEST

II, Hunyadi János út 12

PRAHA II, VRCHLICKY PARK 1. SZÁM WIEN VII, LERCHENFELDERSTR. 37

A nyomdaipar
részére mindenféle papírok
állandó nagy raktára

Sürgőnycim:
Papyroleum Budapest
Telefón 96-19, 142-51

WALDMANN FERENC

papírgyárak lerakata
és nagykereskedelmi rt.

Budapest V, Falk Miksa ucca 13

HANS WUNDER

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

Fekete és színes festékek.

Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag.

Különlegességek:

„Glória” festékhordóanyag, megátolja a festék lehúzóását.

Fénykék „Perga”, „Seccol” gyorszáritóanyag.

Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

*

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:

GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA

Budapest VII, Kazinczy ucca 32.

Telefón József 123-95

GRAFIKAI TEXTILKELLÉKEK

KÖNYVBORÍTÓVÁLSZON ÉS PAPIROS

NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
RAKTÁRRÓL AZONNAL

Chiffon
Chirting
Moleskin
Kanavász
Lenvászon
Fűzőszalag
Fűzőszövet
Kasírvászon
Chagrinvászon
Kalikó (angol) vászon
Zsávoly (gradl) vászon stb.

MOSKOVICS EMIL
MECHANIKAI SZÖVŐGYÁR

BUDAPEST

IRODA: V, KLOTILD-ÚCCA 22
TELEFÓN: 2-23, 165-25, 191-34

Alátétfilc
Gépszalag
Rotációsfilc
Batikelőzők
Moiréepapír
Bőrutánzatok
Kalikóutánzat
Chagrinpapírok
Fantáziapapírok
Márványpapírok
Hengertörlőfilanel stb.

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON UCCA 19
TELEFÓN:
JÓZSEF 6-35. SZÁM

HENGER
OLCSÓBB ÉS JOBB

ÖNTÉS!
A HÁZI ÖNTÉSÉNél

Egy millió darab

44-es, 46-os és 87-es mer-
kantil boríték, továbbá tízezer
doboz 80-as boríték és dísz-
levélpapír a legszebb kivitel-
ben, napi áron alul kapható

Bálint Lajos rt.
VII, Csányi ucca 7

Rendeléseknél hivatkozunk mindig a Magyar Grafikára

A
PARISIEN GRILL
MŰSORA

PALLAY ANNA
A M. KIR. OPERAHÁZ E. TÁNCPRIMADONNÁJÁNAK
VENDÉGJÁTÉKA

I. A FEHÉR PÁVA	Chopin
II. MOST ÉS EGYKOR	Schumann-Strauss
III. GALOPP	Guidant

Készítette: Markovits és Garai könyvnyomdája

Tervezte, linóba metszette és szedte: Kettinger Antal

Nyomta: Wald Vilmos

ÁLTALÁNOS GRAFIKAI MŰINTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VIII. BEZERÉDY-UTCA 19. TELEFON: JÓZSEF 145—18

TISZTELT KARTÁRS ÚR!

Van szerencsénk ezúton szíves tudomására adni, hogy a 27 év óta fennálló és jóhírnévnek örvendő Herbst-féle műintézetet Herbst Samu úrtól megvásároltuk és annak felszerelését a legmodernebb grafikai munkaeszközökkel kiegészítve, részvénytársasággá alakítottuk át. Ilymódon a grafikai iparágak összes vállajaira berendezve, különösen fölhívjuk Kartárs úr szíves figyelmét kliséosztályunkra, mely készít mindenféle klisé különböző kivitelben és nagyságban. Vállaljuk mindennemű üzleti könyvnek, nyomtatványnak és részvénynek gépszámozását. Minden törekvésünk odairányul, hogy a klisékészítő ipart békebeli nivójára visszahelyezzük s a nyomdavállalatok mindezirányú jogos igényét kielégíthessük. Midőn a fentieket Kartárs úr szíves tudomására hozzuk, egyben kérjük nagybecsű megbízását, támogatását és vagyunk — kiváló tisztelettel

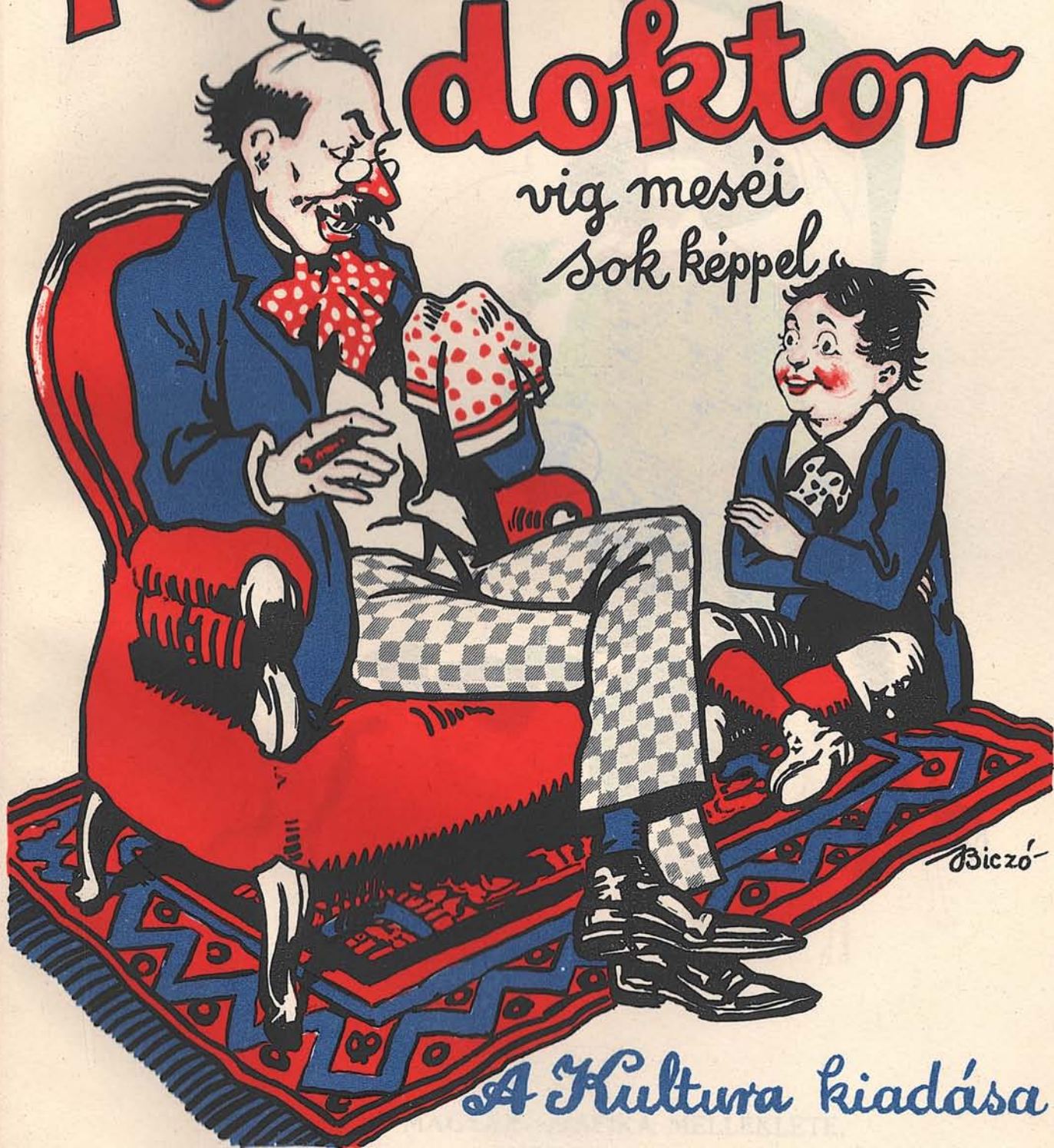
ÁLTALÁNOS GRAFIKAI MŰINTÉZET
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Gosztonyi Ádám

Ralucsmi doktor

vig meséi
sok képpel

Ziczo

A Kultura kiadása

A MAGYAR GRAFIKA MELLÉKLETE.

RIGLER JÓZSEF EDE PAPIRNEMŰGYÁR R.-T. NYOMÁSA.

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA NÉGYSZINNYOMATU MINTAFÜZETE

*

GYÁR: BUDAFOKON

IRODA ÉS RAKTÁR: BUDAPEST, FERENC JÓZSEF-RAKPART 27

TELEFON: 37-58 ÉS 93-29

*

*Készült a Világosság-nyomdában
Tervezte és ólomba véste Dukai Károly
Nyomta Homó János*

DEBRECZEN SZAB. KIR. VÁROS ÉS A TISZÁNTÜLI REF. EGYHÁZKERÜLET KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA

Nyomatványok a legmodernebb kivitelesen gyorsan és jutányos áron készülnek. Tancrendeléseket, meghívókat, kétyűket, útleveleket több szímben és művészies kivitelben olcsón szállít

Szedőgéposztályunk bármilyen nagyerővel művelve a legkisebb és a legkisebb méretű díszes kiállítások elkészítését is megrendeléseket soronkívül gyorsan és olcsón eszközölünk

GYÁRTELEP: BŐSZÖRMÉNYI-UT 6. SZÁM. TELEFON 272. SZ. MUNKAFELVÉTELI IRODA: „MÉLIUSZ“ KÖNYVKERESKEDÉS PIAC-UTCA 26. TELEFON 270. MONOTYPE- ÉS LINOTYPE SZEDŐGÉPOSZTÁLY. □ ALAPÍTOTT AZ 1561. ÉVBEN

„MÉLIUSZ“ KÖNYVKERESKEDÉS, KÖNYVKIADÓVÁLLALAT

BOLDOG UJÉVET KIVÁN

DEBRECZEN SZABAD KIRÁLYI VÁROS
ÉS A TISZÁNTÜLI REFORMÁTUS EGYHÁZ-
KERÜLET KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA

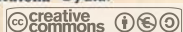
AZ 1924-İK ESTENDŐRE

A „MAGYAR GRAFIKA“ MELLÉKLETE.

Szedte és ólomba véste: Katona Gyula.

Nyomta: Bodensteiner Béla.

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Globus

NYOMDAI MŰINTÉZET R.T.

BUDAPEST VI. ARADI-UTCA 8.

TELEFON:

23-45

98-70

92-70

LITOGRAFIA

OFFSET-
NYOMÁS

KÖNYV-
NYOMDA

KÖNYV-
KÖTÉS-ZET

ÜZLETI-
KÖNYV-
GYÁR

KÜLÖN
ÉRTÉKPAPIR
GYÁRTÁSI
OSZTÁLY

PAPIR-ÉS IRÓSZERÜZLET: V. NÁDOR-UTCA 23. TEL. 37-78.

FEHÉR-FERENC-ÉSTÁRSA

PAPÍR- ÉS-ÍRÓSZERÜZLET • ÜZLETI-KÖNYVGYÁR

KÖ. ÉS-KÖNYVNYOMDA

BUDAPEST-IV, BÉCSI-UTCA-2

TELEFÓN-83-78

FOLYÓSZÁMLA AZ ANGOL-MAGYAR BANKNÁL
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI ÖSEKKSZÁMLA G491

BUDAPEST, -----

GRAFIKAI ÜZEM VII, JÓSIKA UCCÁ 7

ÜZEM TELEFONSZÁMA: J. 81-10

RÉSZVÉNYSZÁM

„HULLÁM” PAPIRÁRUGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

HUSZONÖT

RÉSZVÉNY

EGYENKÉNT 200 KORONÁRÓL

Ezen részvény birtokosának mindazon jogok biztosítottak, melyek a fent-
nevezett társaság alapszabályai értelmében annak részvényeseit megilletik

Budapesti, 1923. június 25.

„HULLÁM” PAPIRÁRUGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

igazgató

igazgató

FORTUNA

KÖNYV-PLAKÁT-MEGHÍVÓ
HAVI-ÉS-HETI-FOLYÓIRATOK

KÖRLEVELEK-SZÁMLÁK-RÉSZ-
VÉNYEK-ÉS-ÜZLETI-KÖNYVEK

KÖ-KÖNYVNYOMDAI-MŰINTÉZET

ÉS-ÜZLETI-KÖNYVEK-GYÁRA-R-T

BUDAPEST-VIII-KERÜLET

TAVASZMEZŐ-UTCA-22/a

TEL. JÓZSEF-136 05 SZ

FOLYÓSZÁMLA A MAGYARORSZÁGI
SZÁGOS KÖZPONTI TAKARÉK
PÉNZTÁR FŐINTÉZÉSENEL

FORTUNA
 KÖ ~ KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZET
 ÉS ÜZLETI KÖNYVEK GYÁRA R-T
 BUDAPEST-VIII-TAVASZMEZŐ-U-22/a

★
*Könyv-plakát-meghívó, havi és heti folyóiratok,
 körlevelek, számlák, részvények és üzleti könyvek*
 Telefon - József: 136 05.

Rajzolta: TÁBOR JÁNOS iparművész.

Klisét készítette: SOKSZOROSÍTÓ IPAR R-T.

Nyomta: KOVÁCS KÁROLY.

HOLLÓSSY JÁNOS

KÖNYVNYOMTATÓ MESTER

Készít
könyvet,
reklám- és
kereskedelmi
nyomatványt!!

Telefon:
J. 135-02

Budapest, VII,
Jósika-utca 20